

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

วิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Wicker Enterprises in Phrae Province : Knowledge and Network's
Management for Sustainable Development

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

วิสาหกิจชุมชนเมืองแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Phrae Provincial's Community Enterprises: Knowledge and Network's
Management for Sustainable Development

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลธิชา จิรภักคพงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉวีวรรณ สุวรรณภา

นายบุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร

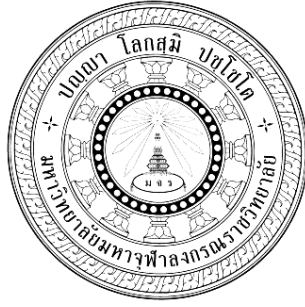
นางสาวพัฒน์นรี อัฐวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760019

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

วิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Wicker Enterprises in Phrae Province : Knowledge and Network's
Management for Sustainable Development

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

วิสาหกิจชุมชนเมืองแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Phrae Provincial's Community Enterprises: Knowledge and Net work's
Management for Sustainable Development

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลธิชา จิรภัคพงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉวีวรรณ สุวรรณภา

นายบุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร

นางสาวพัฒน์นรี อัฐวงศ์

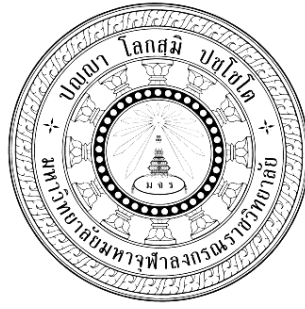
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760019

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub - Research Report 4

Wicker Enterprises in Phrae Province : Knowledge and Network's
Management for Sustainable Development

Under Research Program

Phrae Provincial's Community Enterprises: Knowledge and Net work's
Management for Sustainable Development

by

Assistant Professor Chonthicha Jirapakpong,
Assistant Professor Chaweewan Suwannapha

Mr.Punyavee Mongkongpipatphon

And Miss. Patnaree attawong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760019

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	วิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ผู้วิจัย:	ผศ.ชลธิชา จิรภัคพงศ์, ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา, นายบุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร และ นางสาวพัฒน์นรี อัฐวงศ์
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายอย่างมีส่วนร่วม, ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่าย และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่ ศึกษาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส โดยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดแพร่มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งก่อให้เกิดรายได้ส่งเสริมและอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนล่าช้า จากการเข้าศึกษากลุ่มเป้าหมาย พบว่าวิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าการแข่งขัน การดำเนินงานเกิดจากการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจของชุมชน การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมส่งผลให้ประสบผลสำเร็จนำไปสู่ความเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นประกอบด้วย มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การบริหารธุรกิจของกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับองค์กรภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิกสำหรับองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจ มีดังนี้ ๑) การพัฒนาการจัดการองค์กร ๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ๓) การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้เรียนของสมาชิกกลุ่ม ๔) การพัฒนาการตลาด ๕) การประสานงานกับภาคีอื่น

Research Title: Wicker Enterprises in Phrae Province : Knowledge and Network's Management for Sustainable Development

Researchers: Assistant Professor Chonthicha Jirapakpong,
Assistant Professor Chaweewan Suwannapha
Mr.Punyavee Mongkongpipatphon and Miss. Patnaree Attawong

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

Fiscal Year: 2560/2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The purpose of the research were: 1. to study the context,current conditions and operational problems, knowledge of participatory network management, relationship system and the success of network management. 2. To Offer knowledge management and network management affecting sustainable development of wickerwork enterprises of Phrae Province. 3. To study registered groups as a community enterprise from Bamboo include Ban Khangam and Ban Thung nam sai.

The result found that the organization has a promoting policy and community enterprise development in order to have more income. Promoting the usage of local resources in order to have maximum benefit. Problems and obstacles is enterprise's discontinuous operations. The information systems were delayed. The purpose of community enterprises is to promote the development of knowledge and local wisdom, to create economic and social development of the community and to have a systematic management procedure. The success lead to sustainable development. Members must have a vision, mutual interests and interests. Members of community strengthen each other and have interchangeable interaction. Relationship is considered as network management success. Group business management engaged with government organizations. The participation of members for knowledge and network management systems affected the sustainable development of enterprises as the follow: 1) Enterprise management 2) Group product development 3) Development of group activities and learning processes of group members 4) Marketing Development 5) Coordination with other parties.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง วิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่ : องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในครั้งนี้ได้ดำเนินการสำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ และขอขอบพระคุณพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่ ที่ให้คำปรึกษาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเป็นรูปเล่มสมบูรณ์

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพัฒนาจังหวัดแพร่ พัฒนาอำเภอสูงเม่น และองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าเก็บข้อมูล และขอกราบขอบพระคุณ คุณอมรรัตน์ กาทองทุ่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ, คุณนงนุช ไสญาติ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ, นางสุภิชญา ฉลอม ผู้ใหญ่บ้านค่างามหมู่ที่ ๘ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่, อาจารย์จงวัฒนา คณະนัย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจจักษุสถานทุกท่านที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้และส่งผลให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลธิชา จิรภัคพงศ์

๓๐ กันยายน ๒๕๖๐

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
๒.๑ แนวคิดการบริหารจัดการ.....	๘
๒.๒ แนวคิดการสร้างกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน.....	๑๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๑๗
๒.๔ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	๒๓
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	๒๗
๒.๖ งานหัตถกรรมจักสาน	๓๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๒
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๔๒
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๔๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๔๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๖
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๗

บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๔๘
๔.๑ บริบท และสถานภาพการดำเนินงานวิสาหกิจจกีสาน จังหวัดแพร่.....	๔๘
๔.๒ องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจกีสานจังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	๖๔
๔.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	๘๓
๔.๔ องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจจกีสานจังหวัดแพร่.....	๙๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	๙๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๐
๕.๒ อภิปราย	๑๐๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
บรรณานุกรม.....	๑๐๙
ภาคผนวก	๑๑๒
ภาคผนวก ก บทควมวิจัย	๑๑๓
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๒๙
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่วางแผนไว้.....	๑๓๐
ภาคผนวก ง แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย และ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อย.....	๑๓๔
ภาคผนวก จ ภาพถ่ายกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๑๔๔
ภาคผนวก ฉ ประวัติผู้วิจัย.....	๑๔๗
ภาคผนวก ช แบบสรุปโครงการ.....	๑๕๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ.....	๖๙
๒ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ.....	๖๙
๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน.....	๗๐
๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน.....	๗๑
๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน.....	๗๑
๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง.....	๗๒
๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน.....	๗๓
๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการพึงพิงอิงร่วมกัน.....	๗๔
๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน.....	๗๕
๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน รวมทุกด้าน.....	๗๕

สารบัญภาพ

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวความคิดวิจัย.....	๕
แผนภาพที่ ๒ องค์ความรู้ในการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน..	๗๗
แผนภาพที่ ๓ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	๙๒
แผนภาพที่ ๔ ระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่.....	๙๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยใช้คนเป็นเครื่องมือหรือปัจจัยสำคัญในการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญหลายประการ เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาทางด้านศีลธรรม และปัญหาด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการกระจายรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลกจึงย่อมถูกกระแสโลกผลักดันไปในทางเดียวกันกับประเทศอื่นๆ โดยต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประชาคมโลกมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองหากประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินไปในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมตามกระแสโลกอย่างขาดความรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็จะเกิดภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น

ประเทศไทยควรนำทุนที่มีศักยภาพ มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนา ประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการ พัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถ จัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายในประเทศและต่างประเทศ^๑

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ผู้คนสามารถผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตได้เอง เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ งานจักสานหรือเครื่องจักสาน เป็นงานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน พวกผู้หญิง ก็จะทำงานบ้าน เช่น เตรียมทอผ้า ไม้ใช้สำหรับคนในครอบครัว ผู้ชายก็จัดเตรียมเครื่องใช้ ต่างๆ เช่น จักสาน ตะกร้า กระบุง บุงก็ ลอบ ไซ ซ้อง ซ่อมแซมบ้าน ซ่อมแซมเครื่องมือเกษตร พอถึงฤดูฝนก็

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙, กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๕. หน้า (๗).

เริ่มทำนากันอีก วัฏจักรหมุนเวียนกันอยู่อย่างนี้ งานจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านทำเพื่อใช้ในครัวเรือนมาแต่โบราณ แม้ในปัจจุบัน งานจักสานหรือเครื่องจักสานจะมีอยู่น้อย แต่ก็ยังคงมีอยู่ทั่วไปทุกภาคในประเทศ นอกเหนือจาก ประโยชน์ใช้สอยแล้ว งานจักสานยังสะท้อน วัฒนธรรม สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาของชาวบ้านได้อีกด้วย

ภาคเหนือหรือล้านนาไทยเป็นดินแดนที่มีศิลปวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นเป็นของตนเอง ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้เครื่องจักสานในภาคเหนือมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากภาคอื่น นอกจากนี้ ภาคเหนือหรือล้านนาไทยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างไปจากภาคอื่นๆ สภาพการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมทำให้ภาคเหนือเป็นแหล่งผลิตเครื่องมือเครื่องใช้จักสานที่สำคัญ นอกจากนี้ภาคเหนือยังมีวัตถุดิบหลายชนิดที่นำมาทำเครื่องจักสานได้ เช่น กก แห้ง ไบลาน และไม้ไผ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ไผ่ซึ่งมีหลายชนิดที่ใช้ทำเครื่องจักสานได้ดี นอกจากสภาพภูมิประเทศและการประกอบอาชีพของภาคเหนือที่เอื้ออำนวยให้ประชาชนทำเครื่องจักสานแล้ว ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนาของภาคเหนือก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เครื่องจักสานภาคเหนือมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง^๒

จังหวัดแพร่ถือได้ว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการทำหัตถกรรมงานจักสานอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อยโดยเฉพาะเครื่องจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น ชำหวด กัวะข้าว ก่องข้าว แอบข้าว โตก ฝาชี แอบหมาก แอบเมี่ยง กุบ ก้วย แข่งลำไย ชำชนิดต่างๆ ไช สุ่ม ฆ้อง เป็นต้น งานจักสานเป็นอีกหนึ่งโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล เพื่อให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพจักสานทำให้สร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนตลอด จนถึงเพื่อการส่งเสริมความรู้ด้านงานจักสานแก่ชุมชนและผู้สนใจในอาชีพ ได้สืบทอดงาน จักสานให้คงอยู่ อีกทั้งผู้ประกอบการเหล่านี้ได้มีศักยภาพในการรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน เป็นการเสริมสร้างอาชีพให้กับชุมชนในท้องถิ่น เสริมสร้างรายได้เพื่อชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามัคคีขึ้น เป็นทางเลือกหนึ่งในการประกอบอาชีพของชุมชน สามารถนำทุนทางสังคมมาใช้กันอย่างกว้างขวาง ในขณะที่สภาพสังคม เศรษฐกิจปัจจุบันที่เปลี่ยนไป จากเดิม การไปมาหาสู่กันระหว่างเมืองกับชนบทติดต่อกันได้สะดวก รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมเดิมทำให้สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลกระทบทำให้งานจักสานหรืออาชีพจักสานลดน้อยลงไปเรื่อยๆ

การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge dissemination) หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการสะสมแสวงหาทั้งหมดไปถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาจอยู่ในรูปของกระบวนการสื่อความหมาย การใช้สื่อเทคโนโลยี ฯลฯ มาช่วยให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ และเกิดการแลกเปลี่ยนหรือการถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้น การถ่ายทอดความรู้ และการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ

^๒ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนไทย เล่มที่ ๒๒, เครื่องจักสาน, (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., ๒๕๕๔), หน้า ๑๓.

กระบวนการที่ทำให้ความรู้ที่พัฒนา มีการแพร่กระจายไปสู่บุคลากรที่เป็นเป้าหมาย ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้นั้นแต่ละอย่างก็มีเป้าหมายแตกต่างกันไปใน 2 ลักษณะคือ เน้นประสิทธิภาพและเน้นประสิทธิผล^๓ สำหรับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการวิธิตำเครื่องจักรสาน จะมีการถ่ายทอดความรู้สืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการถ่ายทอดจะต้องประกอบไปด้วยแหล่งความรู้ ได้แก่ แหล่งความรู้จากครอบครัว โรงเรียนและหน่วยงานราชการต่างๆ ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลต่างหมู่บ้าน โดยมีวิธีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเป็นวิธีการถ่ายทอดจากการสังเกต การทดลอง การบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริง การฝึกหัด การฝึกฝนด้วยตนเอง การสาธิต เป็นต้น^๔

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว พบว่า ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนยังขาดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะเอื้อต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้คณะผู้วิจัยในฐานะเป็นนักวิชาการทางการศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๑.๒.๔ เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๓.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่เป็นอย่างไร

^๓ ยุทธนา แซ่เตียว, การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ สร้างองค์กรอัจฉริยะ, (กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๒.

^๔ ภาสกร โทณะวนิก, “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔, หน้า ๓๓-๑๐๕.

๑.๓.๒ องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างไร

๑.๓.๔ องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ เป็นอย่างไร

๑.๔. ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด

๑.๔.๑ **ขอบเขตด้านพื้นที่** เนื่องจากเป็นการศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสูงเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน

๑.๔.๒ ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ, ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจกสถานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่

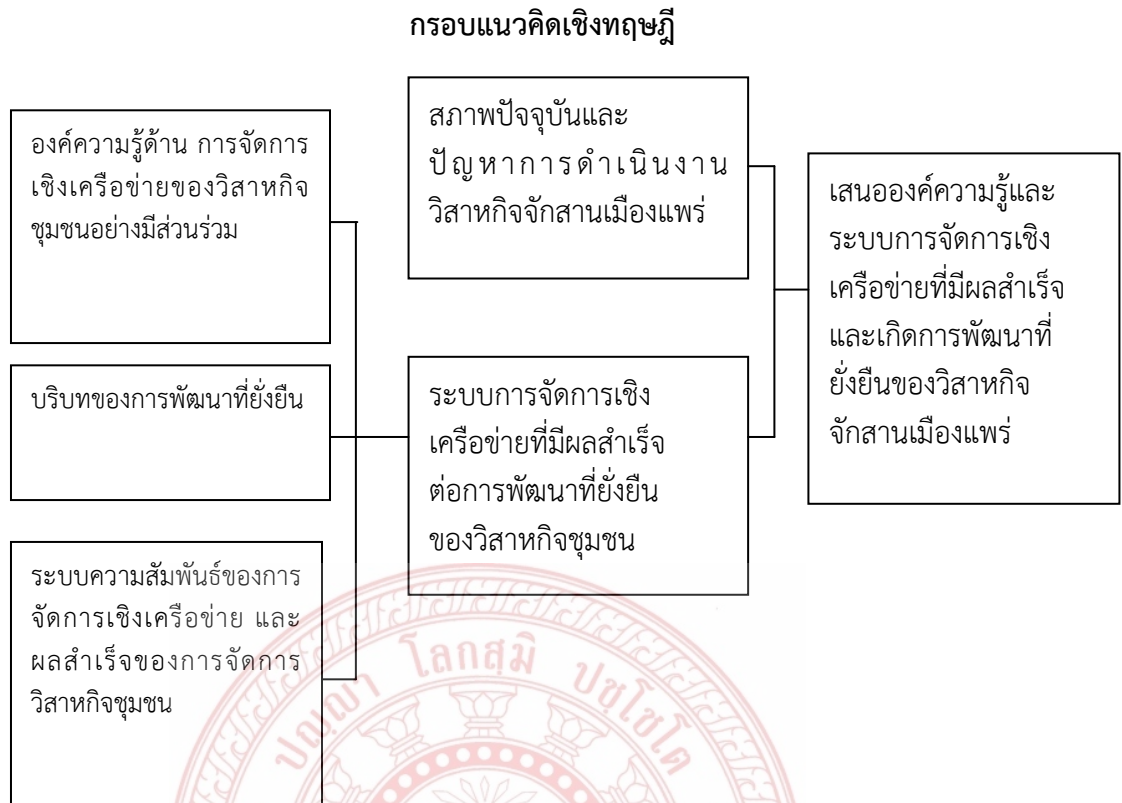
๒) กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสูงเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม ดังนั้น การสนทนากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจกสถานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ตัวแทนสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจกสถานไม้ไผ่ ในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสูงเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม จำนวน ๘๐ คน เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการศึกษาที่สำคัญ เช่น ศึกษาถึงบริบทสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่

๑๔.๔ กรอบแนวความคิดวิจัย

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวความคิดวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ วิสาหกิจ หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งงานวิจัยต้นแบบ มาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

๑.๕.๒ วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการ อื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็ชนิดบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

๑.๕.๓ วิสาหกิจจกसान หมายถึง กลุ่มของชุมชนที่นำผลผลิตจากไม้ไผ่มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้าเครื่องจกसान เช่น เครื่องจกसानที่ใช้ในครัวเรือน เครื่องจกसानที่ใช้ในงานเกษตร เป็นต้น

๑.๕.๔ บริบทและสภาพการดำเนินงานวิสาหกิจจกसान หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านคน เงิน วัตถุดิบ การบริหารจัดการ โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร การผลิ การตลาด ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

๑.๕.๕ ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักษุสถาน หมายถึง ข้อขัดข้องในกิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านคน เงิน วัสดุดิบ การบริหารจัดการ โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

๑.๕.๖ การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการทำงานร่วมกัน โดยให้มีส่วนร่วมในการวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามและประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

๑.๕.๗ องค์ความรู้ หมายถึง ภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องจักษุสถาน เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ เทคนิควิธีการ ที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและจากสภาพบริบทปัจจุบันที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น

๑.๕.๘ การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาวิสาหกิจเครื่องจักษุสถานที่เน้นการมีส่วนร่วมคิดวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการเชิงเครือข่ายดำเนินไปได้อย่างมั่นคง และราบรื่นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๑.๕.๙ การจัดการเชิงเครือข่าย หมายถึง การจัดการวิสาหกิจเครื่องจักษุสถานให้มีคุณภาพและปริมาณอย่างพอเพียงโดยมีแผนการจัดการของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนร่วมลงมือปฏิบัติและติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบทฤษฎี เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) หมายถึง สมาชิกมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักษุสถาน มีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) หมายถึง การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ในทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักษุสถาน

๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) หมายถึง การรวมเป็นเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ร่วมกันในเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักษุสถาน

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) หมายถึง การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งเพื่อทำให้เกิดเป็นเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักษุสถานขึ้น

๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) หมายถึง เครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักษุสถานดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย

๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) หมายถึง สมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสานต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หมายถึง สมาชิกในเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสานต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสาน

๑.๕.๑๐ ผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่าย หมายถึง การบรรลุผลตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร กำหนดบทบาทและข้อตกลงร่วม การจัดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น การจัดเวที พบปะพูดคุย ศึกษาดูงาน การพัฒนาการทำกิจกรรมของเครือข่าย การบริหารธุรกิจของกลุ่มทั้งในด้านเงินทุน วัตถุดิบ ผลผลิต ระบบบัญชี การตลาด การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกับองค์กรภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นต้น โดยเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน

๑.๖. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงสภาพบริบท สภาพการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงองค์ความรู้และแนวทางการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

๑.๖.๓ ได้ทราบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๖.๔ ได้นำผลวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่และชุมชนจะนำไปสู่องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้

- ๒.๑ แนวคิดการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดการสร้างกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๔ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ๒.๔.๑ ความจำเป็นในการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ๒.๔.๒ มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ๒.๔.๓ กระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืน
 - ๒.๔.๔ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๕.๑ ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๕.๒ ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๕.๓ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๕.๔ รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๕.๕ ระดับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
- ๒.๖ งานหัตถกรรมจักสาน
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดการบริหารจัดการ

๒.๑.๑ การบริหารและการจัดการ (Administration & Management)

การบริหาร^๑ (Administration) หมายถึง การบริหารระดับสูงหน้าที่เน้นหนักในการกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนเป็นค่านิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration)

การจัดการ^๒ (Management) หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ อำนาจการ ชำรงรักษาทรัพยากรและปฏิบัติการตามความมุ่งหมายขององค์การโดยการประสานงานและแสวงหาความ

^๑ เสนาะ ดิยาวี, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯคณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔, มปน.

^๒ เรื่องเดียวกัน, มปน.

ร่วมมือจากบรรดาบุคลากรในองค์กร (Mc for land) การจัดการส่วนใหญ่จะเน้นการดำเนินงานให้ เป็นไปตามนโยบายตามแผนที่วางไว้นิยมใช้สำหรับการจัดการธุรกิจ(Business Management) ซึ่ง Harold D.Koontz ได้กำหนดหน้าที่ของการบริหารไว้เป็น POSDC คือ การวางแผน(Planning) การ จัดองค์การ (Organizing) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนวยการ(Directing) การ ควบคุม (Controlling)

Taylor^๓ กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ มี ๒ แนวความคิดที่สำคัญ คือแนวความคิดการบริหารที่มีหลักเกณฑ์และ แนวความคิดการบริหารแบบ มนุษย์สัมพันธ์ซึ่งเป็นผู้นำและบิดาแห่งการจัดการที่มี หลักเกณฑ์ได้ทำการศึกษาวิธีการปฏิบัติทางการ ผลิตในระดับโรงงานขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้หลักต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน Taylor เชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะ กำหนดปริมาณงานที่แต่ละคนทำได้ในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่เป็นการบีบบังคับต่อตัวผู้ทำงานนั้น และ การศึกษาเกี่ยวกับเวลาดังกล่าวจะเป็นไปโดยถูกต้องและมีหลักเกณฑ์มากที่สุด

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ^๔ กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหาร การบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือ ใกล้เคียงกันที่เห็นได้ อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ) ๑) ล้วนเป็นแนวทางหรือ วิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงาน ของรัฐและหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ใน/การปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ บริหารราชการ) ๒) มีกระบวนการ บริหารงานหรือกระบวนการบริหารจัดการที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือการคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การลงมือปฏิบัติงาน (acting) และ การ ประเมินผล) evaluating) และ ๓) มีจุดหมายปลายทางคือการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า และมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับ ส่วนที่แตกต่างกันคือแต่ละคำมีจุดเน้นต่างกันกล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการ จัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ใน การบริหารราชการเช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความ รวดเร็วการตลาด การประชาสัมพันธ์การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอนและการลดพิธีการเป็น ต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนา นโยบายแผน แผนงาน โครงการ(policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของ หน่วยงานของรัฐ ส่วนการ บริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและ การให้บริการแก่ประชาชน

สมศักดิ์ ขาวลาภ^๕ กล่าวว่า การจัดการหรือการบริหาร คือ ศิลปะ ในการทำงาน สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น หรือการเป็นศาสตร์หรือศิลป์ ในการ นำเอาทรัพยากรมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมี ประสิทธิภาพ

^๓ Taylor, F. W., *The principle of scientific management*, (New York: Harper Bros, 1998), pp. 15-17.

^๔ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กร ตามรัฐธรรมนูญและ หน่วยงานของรัฐ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^๕ สมศักดิ์ ขาวลาภ, *ภาวะผู้นำการจูงใจและทีมงาน*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนัน ๓, ๒๕๔๔), หน้า ๓.

สรุปว่า การบริหารและการจัดการ หมายถึง ทักษะในการทำงานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ประกอบด้วย การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การลงมือปฏิบัติงาน (acting) และ การประเมินผล (evaluating) โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น และทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ กระบวนการการบริหารจัดการ

Fayol^๖ สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการไว้ว่า กระบวนการจัดการงานประกอบด้วยหน้าที่ต่าง ๆ ๕ ประการคือ

๑. การวางแผน (planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติ ขึ้นไว้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานขององค์การ บรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding) หมายถึง การสั่งการงานต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจ ผู้ปฏิบัติงานด้วยตลอดจนเข้าถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่

๔. การประสานงาน (coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้ เข้ากันได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๕. การควบคุม (controlling) หมายถึง การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้

๒.๒ แนวคิดการสร้างกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายของเครือข่าย

เสรี พงศ์พิศ^๗ กล่าวว่า “เครือข่าย ” คือ ขบวนการสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นไม่ขึ้นต่อกัน

ชนิภูฐา กาญจนรังษินนท์^๘ กล่าวว่า เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูป หรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นเครือข่ายสมาชิกไม่ผลกระทบต่อความเป็นอิสระ หรือความเป็นตัวของตัวเองของคน หรือองค์กรนั้น ๆ

^๖ Fayol, H., *General and industrial management*, (London: Sir Isaac Pitman & Sons, 1949), pp. 45-47.

^๗ เสรี พงศ์พิศ, *เครือข่าย*, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

^๘ ชนิภูฐา กาญจนรังษินนท์, *การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย*, วารสารพัฒนาชุมชน, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน), ๒๕๔๒, หน้า ๒๖-๓๐.

นฤมล นิราทร^๙ เสนอว่าเครือข่ายหรือ Network มีความหมายได้หลาย ลักษณะ ซึ่งหากมองในเชิงโครงสร้างเครือข่าย หมายถึง กลุ่มของจุดต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงต่อกันด้วยเส้นโดยจุดต่างๆ คือ บุคคลหรือกลุ่ม ส่วนเส้นที่เชื่อมนี้คือ ความสัมพันธ์ที่บุคคลหรือกลุ่มต่างๆมีต่อกัน

สรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจ โดยมีเป้าหมายและความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน โดยมีการจัดรูป หรือจัดระเบียบโครงสร้าง ที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ

๒.๒.๒ ลักษณะเครือข่าย

นฤมล นิราทร^{๑๐} ได้กล่าวถึงลักษณะของเครือข่ายไว้ดังนี้

๑) เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structure) ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดที่เกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกันในด้านความรู้ความสามารถ ความคาดหวังต่อเครือข่าย

๒) องค์กรเครือข่ายไม่มีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กร เครือข่าย เป็นไปในลักษณะ แต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกัน แต่ละระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรอาจไม่เท่ากัน

๓) องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of labor) การที่องค์กรเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายกันเพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพาแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้น หากองค์กรใดไม่สามารถแสดงให้เป็นประจักษ์ก็อาจหลุดจากเครือข่ายได้ ในทางตรงกันข้าม หากได้แสดงความสามารถจะนำไปสู่การพึ่งพิงและขึ้นต่อกัน

๔) ความเข้มแข็งขององค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยรวมของเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๕) องค์กรเครือข่ายกำหนดบริหารจัดการกันเอง (Self - regulating) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวราบ จำเป็นต้องมีความสมานฉันท์ โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตย โดยตรง ซึ่งหมายถึงการต่อรองตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน เพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

๖) ความสำเร็จขององค์กรมิใช่จะไดมาเพียงชั่วข้ามคืนแต่ต้องอาศัย ระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ความศรัทธา และความไวเนื้อเชื่อใจ ตลอดจนสร้างกรอบ ทางความคิดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแก้ปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินร่วมกันระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

เสรี พงศ์พิศ^{๑๑} สรุปไว้ว่าเครือข่ายทุกประเภท ทุกแบบทุกเครือข่ายมีลักษณะร่วมกัน ๕ ประการดังนี้

๑) เป็นกลุ่มองค์กรหรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน

^๙ นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน:ข้อควรพิจารณา, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๖.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

^{๑๑} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย, หน้า ๑๐.

- ๒) เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
 ๓) ดำรงอยู่ได้ยาวนาน ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งอย่างต่อเนื่องไม่ใช่แบบเฉพาะกิจ
 ๔) สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาด้วยกันและร่วมกันรับผิดชอบ
 ๕) มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
 ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน

ดังนั้น ลักษณะของเครือข่ายจึงเป็นลักษณะของคณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์
 ในการจัดทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๑๒} ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของเครือข่าย มีดังนี้

๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย
 ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจใน
 ปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความ
 ช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพัน
 ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็น
 หัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วม
 เป็นเครือข่ายจะทำให้การประสานงาน และการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่าง
 ยากลำบากเพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบเหมือนใส่แว่นตาค้นคนละสี ย่อมมอง
 ปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง แต่มิได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่
 สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่างย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการ
 สร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความคิดที่แตกต่างนี้สมาชิกเครือข่ายยอมรับกัน มิฉะนั้นความแตกต่างที่มี
 อยู่จะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพ
 ของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมี
 เป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความ
 ขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ในทางตรงข้าม เมื่อใดที่วิสัยทัศน์หรือเป้าหมาย
 ส่วนตัวขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมของการปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่ม
 แตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้นแม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาใน
 การสร้างให้เกิดขึ้น แต่ก็จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้และสมาชิกของเครือข่ายก็ควรมีวิสัยทัศน์ย่อย
 ส่วนตัว ที่สอดคล้องไปด้วยกันกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายแม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับ
 วิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

๓. การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits)
 เครือข่ายเกิดจากที่สมาชิกแต่ละคนมีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถ
 บรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวมตัวกันบนฐานของ
 ผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้น การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้อง

^{๑๒} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป
 การศึกษา, กรุงเทพฯ : ซีเอสเอ็มเดีย, ๒๕๔๓, หน้า ๖๓.

ตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ กล่าวโดยสรุปก็คือ การที่จะดึงใครเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเครือข่ายจำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม และในหลายกรณีอาจเป็นการพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอด้วยซ้ำแม้ผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับอาจเล็กน้อยแตกต่างกัน แต่ทุกคนได้รับผลประโยชน์ เมื่อใดสมาชิกได้รับประโยชน์ร่วมหรือเมื่อเขาคิดคำนวณแล้วเขาเสียมากกว่าได้เขาก็จะเริ่มถอยตัวเองออกจากเครือข่ายไปหรือเมื่อเขาได้รับการสนองตอบต่อความต้องการที่มีอย่างสมบูรณ์แล้ว เขาก็จะออกไปจากเครือข่ายในที่สุด ประเด็นสำคัญอีกประการ ก็คือผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับต้องเพียงพอสำหรับเขาในการที่จูงใจให้เข้ามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติจริง โดยไม่ได้มีส่วนร่วมแบบประดับที่มีเพียงตำแหน่งหรือรายชื่อในเครือข่ายแต่ไม่มีการเข้าร่วมปฏิบัติจริงในเครือข่าย

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย (All Stakeholders in Network) ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นสถานะของสมาชิกในเครือข่ายจึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน (Equal Status) ในฐานะของ “หุ้นส่วน” (Partner) ของเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง หมายความว่า หากรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐ ก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่ายมิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน อย่างไรก็ตามแม้จะยากในทางปฏิบัติในหลายๆกรณีเพราะต้องอาศัยการเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายและการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบด้วย แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำหากต้องการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

๕. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่

๖. การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) เนื่องจากธรรมชาติความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้นสมาชิกจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือหุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกรู้ว่าหากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล่มลงไปได้การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคน จึงจำเป็นต้องดำรงอยู่ของเครือข่าย ซึ่งการพึ่งพิงอิงร่วมกันนี้จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกันเป็น

ต้น ซึ่งผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Reciprocal Exchange) มิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็ยิ่งเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้นซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น จะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น

พระมหาสุทิตย อากาศโร^{๑๓} กล่าวว่า องค์ประกอบของเครือข่าย มีดังนี้

๑) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก หน่วยชีวิตและสมาชิกเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความ เป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อ เพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักของธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่อง เพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้น หน่วยชีวิตหรือสมาชิกในองค์กรนั้นจะเป็นองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่จะก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

๒) จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งเพราะหากว่าบุคคล กลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมาย ร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่า เป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๓) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลมารวมกันสิ่งที่ยึดโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกันและกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้ง และเรียกร่องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น

๔) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน โดยองค์ประกอบของความ เป็นเครือข่าย การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน สิ่งหนึ่งที่ขาดมิได้ คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนความรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกจะมีปัจจัยที่สนับสนุน ส่งเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึก ว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันมากขึ้น นอกจากนี้ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงเป็นแนวคิดกระบวนการ และวิธีการจัดการเครือข่าย

๕) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ โยงใยกันแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่ายคือข้อมูลและการสื่อสารระหว่างและการสื่อสารระหว่างกัน

^{๑๓} พระมหาสุทิตย อากาศโร, เครือข่ายธรรมชาติความรู้ : และการจัดการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เดือน๒๕๔๗), หน้า ๑๘-๕๐.

นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

สรุปว่า องค์ประกอบของการเกิดเครือข่ายมีองค์ประกอบ ได้แก่ สมาชิก การมีวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายร่วมกัน มีการแบ่งงานกันทำ การมีส่วนร่วมของสมาชิก การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร จะนำไปสู่ความเข้มแข็ง โดยรวมของเครือข่าย

๒.๒.๔ กระบวนการสร้างเครือข่าย

สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน^{๑๔} ได้ให้ความหมาย การสร้างเครือข่ายไว้ว่า การสร้างเครือข่าย คือ การทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

นฤมล นิราทร^{๑๕} ได้กล่าวว่า ในการที่จะสร้างเครือข่าย จำเป็นต้องมีเทคนิคและวิธีการในการสร้างเครือข่ายด้วยการหาเหตุผลสนับสนุน การที่บุคคล องค์กร มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพราะมีความสนใจร่วมกัน ยังไม่สามารถที่จะเรียกว่าเครือข่ายได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นจึงได้จำแนกกระบวนการสร้างเครือข่ายออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการ ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งพิจารณาองค์กรต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้าเป็นเครือข่ายทำงาน

๒. ขั้นติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย จะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีความต้องการเหมือนกันและต้องการกระทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการที่เหมือนกัน

๓. ขั้นตอนการสร้างพันธมิตรร่วมกัน เป็นขั้นตอนการสร้างความผูกพัน ซึ่งหมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกัน ในขั้นตอนนี้ องค์กรเข้าสู่การตกลงที่จะทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน

๔. ขั้นตอนพัฒนาความสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนที่เครือข่ายปรากฏเป็นรูปธรรม เริ่มตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่างๆ

๕. ขั้นตอนการทำกิจกรรมร่วมกันในเมื่อเครือข่ายรู้สึกว่าคุณได้ประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่าย ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อาจนำไปสู่การขยายตัวขยายกิจกรรม หรืออาจจะเกิดการลงทุนเพื่อดำเนินการจัดตั้งองค์กรใหม่ร่วมกัน

^{๑๔} สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน, “ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน กข.คจ.ดีเด่น, กรุงเทพฯ ๑ : ผู้แต่ง, ๒๕๕๔, หน้า ๔.

^{๑๕} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา, หน้า ๒๑.

๒.๒.๕ รูปแบบของเครือข่าย

การเกิดขึ้นหรือการรวมตัวเป็นเครือข่าย สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ^{๑๖} ได้อธิบายรูปแบบของเครือข่ายที่พอสรุปได้ว่า

๑. เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ การเกิดเครือข่ายที่เป็นสายใยของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในอดีตนั้น เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งความสัมพันธ์นี้อาจเนื่องมาจากมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกัน หรือมีความเชื่อถืออย่างเดียวกัน เป็นครูเป็นศิษย์กัน หรือเคยแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างกัน

๒. เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง การเกิดขึ้นของเครือข่าย อาจเกิดขึ้นจากการขาดความพร้อมและความต้องการของผู้นำและเครือข่าย ในบางกรณีก็เกิดจากการต่อรองขององค์กรภายนอกที่เข้าไปจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกิดเครือข่าย

อรทัย อาจอ่ำ และสมศักดิ์ นัคลาจารย์^{๑๗} ได้จัดแบ่งรูปแบบของเครือข่ายไว้ ๒ รูปแบบ คือ

๑. เครือข่ายแบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นเครือข่ายที่สร้างผ่านตัวผู้นำโดยการเชิญชวนให้คนที่รู้จัก คนใกล้ชิด ให้เข้ามาร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ และขยายต่อไปในละแวกที่อยู่อาศัย เป็นการสร้างรูปแบบเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ หรือใช้ช่องทางแบบไม่เป็นทางการ

๒. เครือข่ายแบบเป็นทางการ เป็นการเลือกองค์กรหรือหน่วยงานที่มีคุณภาพสูง มีบุคคลหรือสมาชิกอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นสถาบัน/องค์กรหรือหน่วยงานที่มีความสามารถเผยแพร่แนวคิดของโครงการ สู่บุคคลที่ต่างวัย ต่างอาชีพ ต่างสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ^{๑๘} ได้จำแนกลักษณะของเครือข่ายออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. เครือข่ายความคิด เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้านความคิด ความรู้ หรือเทคนิคต่างๆ เครือข่ายเหล่านี้เป็นแหล่งที่ผู้นำได้มีโอกาสเผยแพร่แนวคิดของตน และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนกับคนอื่น ๆ ทำให้เกิดความคิดที่ชัดเจนขึ้น เครือข่ายความคิดมักเน้นเครือข่ายของกลุ่มคนที่อยู่บนสถานภาพที่คล้ายคลึงกัน แต่อยู่ต่างถิ่นกันได้รวมตัวกันสร้างเครือข่ายเพื่อจะได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เช่น เครือข่ายกลุ่มครู เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

๒. เครือข่ายกิจกรรม เป็นเครือข่ายที่เน้นการช่วยเหลือ ร่วมมือกันในการทำกิจกรรมส่วนมากมักเป็นเครือข่ายภายในชุมชนที่สมาชิกของเครือข่ายอายุเป็นเครือญาติกัน หรือมีสายสัมพันธ์ เป็นครูเป็นศิษย์กัน หรืออาจร่วมอยู่ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกัน สมาชิกของเครือข่ายจะช่วยเหลือหรือร่วมมือกันทำให้งานการพัฒนาประสบความสำเร็จ

^{๑๖} สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน, (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์), ๒๕๓๗, หน้า ๗๘-๘๑.

^{๑๗} อรทัย อาจอ่ำ และสมศักดิ์ นัคลาจารย์, รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง เครือข่ายอาสาสมัครเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเอตส์, มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๔๐, หน้า ๕๓.

^{๑๘} สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน, หน้า ๗๘-๘๑

๓. เครือข่ายสนับสนุน กิจกรรมการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน นอกจากจะมีความคิดในการวิเคราะห์หาทางออกในการแก้ปัญหา มีการทำกิจกรรมการแก้ปัญหาแล้ว สิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นมาก คือ จะต้องเงินทุน ที่มาของทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมการพัฒนา อาจมาจากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน โดยการระดมหุ้นจากสมาชิก เช่น กองทุนร้านค้า กลุ่มออกทรัพย์ หรือธนาคารข้าว หรือการทอดผ้าป่า หรืออาจเป็นทุนมาจากภายนอก ได้แก่ การบริจาคหรือการช่วยเหลือของแหล่งทุนภายนอก

ดังนั้น รูปแบบของเครือข่ายอาจจะมีทั้งเครือข่ายแบบที่ไม่เป็นทางการและเครือข่ายแบบเป็นทางการทั้งนี้ทั้ง ๒ รูปแบบ เกิดจากบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมต่อไป

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๓.๑ ความหมายการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศ^{๑๙} ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ(ความร่วมมือร่วมใจ)โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพคือถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน)กับทั้งกระทำการดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ) ในการมีส่วนร่วมทั่วไป

อเนก เหล่าธรรมทัศน์^{๒๐} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลกลุ่มคน ประชาชนหรือองค์กรได้ร่วมพิจารณาแก้ไขปัญหายุ่งยากในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยร่วมกันวางแผนโครงการร่วมกันปฏิบัติงาน ประเมินผลงานพิจารณาตัดสินใจและร่วมกันรับผิดชอบด้วยความสมัครใจ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี^{๒๑} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน

นงเยาว์ หลีพันธ์^{๒๒} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ

^{๑๙} นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์, (กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๓๔.

^{๒๐} อเนก เหล่าธรรมทัศน์, “ประชาสังคมพัฒนาการและนัยยะแห่งอนาคต”, วารสารนิเวศวิทยา, ฉบับที่ ๒๓, ๒๕๕๗, หน้า ๓๔.

^{๒๑} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๒๒} นงเยาว์ หลีพันธ์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้กระทำการเปลี่ยนแปลง จะต้องยอมรับในปรัชญาทางการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตน เพื่อกิจกรรมชุมชน ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์^{๒๓} การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้ร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมเสียสละเวลาแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เป็นเรื่องของจิตใจ อารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์ที่มีเหตุเร้าใจในการกระทำ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่บุคคลอยากรวมทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย โดยการให้โอกาสในการมีส่วนร่วมคิดพิจารณาในการวางแผน กำหนดนโยบาย การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ โดยมุ่งหมายให้งานสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

๒.๓.๒ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการได้อธิบายความสำคัญของการมีส่วนร่วม ดังนี้

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม^{๒๔} ได้ระบุว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย มีความสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง โดยการทำให้ความไม่พอใจของประชาชนต่อโครงการหรือนโยบายของรัฐ แทนที่จะแสดงออกในรูปของการทำลาย หรือการใช้ความรุนแรง ก็ให้มีทางระบายออกได้โดยการยื่นหนังสือ การเจรจาอย่างสันติ ที่ยืนอยู่บนความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน มีการใช้ข้อมูลในการประกอบการเจรจา ใช้หลักการของความมีเหตุผลและการประนีประนอม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง

๒. การเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในนโยบาย ยังทำให้ผู้บริหารประเทศสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งที่มาอันหลากหลายผู้มีอำนาจตัดสินใจในนโยบายก็มีทางเลือกได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจนโยบาย สามารถกระทำได้อย่างรอบคอบและรอบด้านมากขึ้นด้วย ในกรณีนี้ยังเป็นการช่วยลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้อาคตการณ์ไว้ล่วงหน้าอีกด้วย

^{๒๓} ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, “การพัฒนาเขตบริเวณในเขตเมืองเก่า”, เมืองโบราณ, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑-๔ มกราคม-ธันวาคม ๒๕๔๓, หน้า ๓๐.

^{๒๔} สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง, (กรุงเทพฯ : สุภชินัญญ์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป), ๒๕๕๑, หน้า ๑๑๖.

๓. ในการกำหนดนโยบาย หรือดำเนินโครงการของรัฐ หากเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมโดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของทุกๆ ฝ่ายแล้ว ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมโดยผ่านรูปแบบใดๆ ก็ตาม จะทำให้โครงการดังกล่าว นั้น ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและมีความชอบธรรมมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่หลายๆ ฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดและมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้น มา นอกจากนี้ ประชาชนก็จะเกิดการยอมรับและอาจทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันอีกด้วย

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อรูปโครงการของรัฐนั้น ถือว่าเป็นกลไกอันสำคัญกลไกหนึ่งในการที่ประชาชนจะสามารถตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับตัดสินใจของรัฐอันทำให้การกำหนดโครงการสามารถกระทำได้อย่างโปร่งใส ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ลงได้ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมิติอันสำคัญของระบบการปกครองการบริหารที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล”

Ramos and Fletcher^{๒๕} ได้อธิบายถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

๑. เป็นเครื่องชี้วัดการตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการของประชาชน
๒. เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐที่มีต่อประชาชน
๓. ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม
๔. เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
๕. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยงานวางแผน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากทำให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเกิดความผูกพันในการดำเนินงาน ตระหนักและเห็นคุณค่าของผลงานที่ดำเนินงานและทำให้เกิดรักในองค์กรนำมาซึ่งการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๓ ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล^{๒๖} ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วม

^{๒๕} Ramos, L.A.A and L.B. Fletcher, **Planning for Rural Development : Rural Development with Popular Participation**, Iowa : Department of Economics, Iowa State University, 1982, 13.

^{๒๖} ถวิลวดี บุรีกุล, **การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ**, (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า), ๒๕๔๘, หน้า ๒.

ร่วมต่ำเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ และระดับการควบคุมโดยประชาชน

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๒. ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็นการสำรวจความคิดเห็น และการบรรยายให้ความรู้ โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

๓. ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่างๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

๕. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกัน กล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖. ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล เป็นระดับที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๗. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

โกวิท พวงงาม^{๒๗} ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนาควรมี ๔ ขั้นตอน คือ

^{๒๗} โกวิท พวงงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (เอกสารโรเนียว การบรรยายหลักสูตร การอบรมสารวัตรสืบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความยากลำบาก

จากแนวคิดและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา สรุปได้ว่าการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การวางแผน การดำเนินการและการประเมินผลในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง

๒.๓.๔ รูปแบบของการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม^{๒๔} ได้เสนอช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังเช่น

๑. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา ๕ ปี และแผนพัฒนาประจำปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดการจัดทำแผนพัฒนา โดยการร่วมเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนาในรูปแบบของกระบวนการทำประชาคมที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาในภาพรวม ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๗ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งผู้แทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อ จัดจ้าง เพื่อให้เกิดความถูกต้องโปร่งใสและ เป็นธรรม

๓. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบทุกครั้งและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาด้วย

^{๒๔} โกวิท พวงงาม, มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น, กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

๔. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติ เพื่อให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาออกข้อบังคับตำบล ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

๕. ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสียตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๓.๕ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

อรทัย กกผล^{๒๙๓๐} ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

๑. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

๒. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

๓. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมือง และเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

๖. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน และไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

๗. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

๘. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตย

^{๒๙} อรทัย กกผล, การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๓๐} สำนักงานเลขาธิการการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๙.

๒.๔ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๔.๑ ความจำเป็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ชโยนนต์ สมทวนิช^{๓๑} ได้สรุปความจำเป็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ ๒ ประการ ดังนี้

๑. ในฐานะที่เป็นประเทศที่มีพื้นฐานด้านเกษตรกรรม ประเทศไทยเคยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมาก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับปัญหาความต้องการพลังงานและเป็นสาเหตุของการทำลายสภาพแวดล้อม ในขณะที่รูปแบบการบริโภคพลังงานของคนไทยในปัจจุบัน ก็นำไปสู่ความไม่ยั่งยืน จะเห็นได้จากในภาคอีสาน การเพิ่มขึ้นของความต้องการพลังงานนำมาซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมและความขัดแย้งทางสังคมที่รุนแรง เช่น การต่อต้านโครงการเขื่อนปากมูล ในจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากผลกระทบของโครงการทำให้จำนวนและพันธุ์ปลาในแม่น้ำมูลซึ่งทำให้แหล่งอาหารที่สำคัญมากของคนในภาคอีสานได้ลดต่ำลงอย่างมาก

๒. แม้ว่าจะมีการประสบการณ์ที่เป็นปัญหาในหลายด้าน ภาคอีสานยังคงอยู่ในสถานะที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบพลังงานและรูปแบบการใช้พลังงานอย่างยั่งยืน ซึ่งคำนึงถึงวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ การใช้พื้นที่ได้ในหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วภาคอีสาน และพลังงานทดแทนอื่น ๆ ควรจะได้รับการพิจารณาและศึกษาอย่างจริงจัง หากสามารถพัฒนาระบบการจัดการให้มีประสิทธิภาพแล้ว แหล่งพลังงานทดแทนจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับความยั่งยืนในภาคอีสาน

จากแนวคิดดังกล่าว เราจะเห็นว่าความจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นเนื่องมาจากปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของคนไทยซึ่งใช้โดยไม่คำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาและส่งผลทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมขึ้น อีกทั้งการบริโภคพลังงานของคนไทยในปัจจุบันยังมีความสิ้นเปลือง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมที่รุนแรง จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการสิ่งเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งพลังงานทดแทนซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

๒.๔.๒ มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลใน ๓ มิติ ได้แก่

๑) สังคม ๒) เศรษฐกิจ และ ๓) สิ่งแวดล้อม โดยที่การพัฒนาทุกด้านล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันดังนี้^{๓๒}

มิติการพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล โดยพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพสูงขึ้น ปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนา และคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

^{๓๑} ชโยนนต์ สมทวนิช, ประชากรกับการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพฯ: บริษัทสุขุมและบุตร จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗-๖๓.

^{๓๒} กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพฯ: สำนักงานความร่วมมือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒.

พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายรวมทั้งมีการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่หลากหลายมาใช้ที่เหมาะสม เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความเสมอภาคกันทั้งเรื่องอาหาร

มิติทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องมาจากกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและไม่สร้างมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตระยะต่อไปรวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

มิติทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มุ่งจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการชะลอการใช้และการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุดกล่าวคือ ในบริบทของประเทศไทยนั้นแนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เทียบได้กับแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หรือ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเองและความพอเพียงเป็นหัวใจสำคัญ ตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางกายภาพของท้องถิ่น ระบบนิเวศชุมชนและสภาพสังคมของประชาชนในแต่ละพื้นที่

ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืนควรพัฒนาโดยสร้างความสมดุลใน ๓ มิติ ได้แก่ มิติทางสังคมเป็นการพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล มิติทางเศรษฐกิจเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ และสิ่งแวดล้อม และมิติทางสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุดโดยมุ่งจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๓ กระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๓๓} ท่านได้อธิบายถึงแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย เผยแพร่โดยท่านได้กล่าวไว้ว่ากระแสในการพัฒนาแบบใหม่มี ๒ กระแสกระแสแรกเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (CSD) คือมุ่งพัฒนาควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากรส่งผลให้เกิดปัญหาทรัพยากรย่อยหรือและการเกิดมลภาวะกระแสที่สองคือการพัฒนาตามแนวคิดของยูเนสโก (UNESCO) ที่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสำหรับชาวพุทธแล้วการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนควบคู่กับตอบสนอง

^{๓๓} อ่างแล้ว, กระบวนทัศน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, หน้า ๑๓-๑๔.

ความต้องการของตนได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์โลก และประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องเดือดร้อน นั้นหมายความว่า การทำกิจกรรมของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติต้องบูรณาการทั้งเศรษฐกิจและธรรมชาติแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและกำจัดความยากจนออกไป ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีแนวทางสรุปได้ดังนี้

๑. ต้องมีการวางนโยบายประชากรให้เหมาะสม เช่น ควบคุมจำนวนประชากรด้วยการวางแผนครอบครัว ในการแก้ปัญหาประชากรที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการแก้ปัญหาทางการศึกษา เพราะจะครอบคลุมไปถึงการแก้ปัญหาด้านอื่นๆ ทั้งหมด ทั้งปัญหาความยากจน สาธารณสุขตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ

๒. ต้องอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธีเช่น การประกาศพื้นที่เป็นป่าสงวน วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม การรักษาดิน น้ำและอากาศให้ปลอดภัยและมีผลภาวะ

๓. การผลิตเทคโนโลยีกำจัดน้ำเสีย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัดพลังงาน (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ปยุตโต), ๒๕๔๖) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาคนให้มีจริยธรรม พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต) ได้สรุปให้เห็นว่า ปัญหาในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น เกิดจากกิเลส ๓ อย่าง ที่ขัดขวางจริยธรรมคือตัณหามานะและทิฐิเรา จึงต้องพัฒนาคนและเศรษฐกิจให้คู่ขนานไปกับการพัฒนาจริยธรรม ดังนั้น ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงขึ้นกับ ๔ ปัจจัย ได้แก่

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๑๓

๑. มนุษย์: ต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพดีขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้เกื้อหนุน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน

๒. สังคม: จัดระบบสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ตลอดจนกิจการต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนฐานแห่งความรู้ความเป็นจริงสร้างบรรยากาศแห่งความไม่เบียดเบียน บรรยากาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์ปกป้องคนที่อยู่ในสถานะต่างๆ ซึ่งมีโอกาสและมีความสามารถต่างกัน

๓. ธรรมชาติ: วิธีการพัฒนาต้องยึดหลักให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและดำรงชีวิตให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ

๔. เทคโนโลยี: การพัฒนาเทคโนโลยีการใช้เทคโนโลยีที่เกื้อกูล ไม่ทำลายธรรมชาติ นำของเสียมาผลิตเวียโนใช้ประโยชน์ใหม่ สังคมไทยต้องพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเอง ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประติษฐ์เสกสรรของมนุษย์อย่างไม่ประมาทและเพื่อเกื้อหนุนให้ตนเองมีชีวิตดีงาม สมบูรณ์มีอิสรภาพและสันติสุข

๒.๔.๔ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

สืบเนื่องมาจากอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจโลก และแนวทางการพัฒนาของประเทศทางตะวันตก รวมทั้งแนวทางการพัฒนาที่ผ่านมาของไทยได้เน้นทุนนิยมหรือเสรีนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับ

วัตถุ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน ผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นความเจริญก้าวหน้าโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้นๆ ประกอบกับคนไทยเป็นจำนวนมากได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือยเป็นจำนวนมากและต่อเนื่องทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพ ถูกทำลายและบางอย่างหมดสิ้นไปอย่างหาทดแทนใหม่ไม่ได้ อาจเปรียบเทียบได้ว่า คนไทยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๓ ส่วน ขณะที่ทำนุบำรุงได้เพียง ๒ ส่วน หากปล่อยเช่นนี้ต่อไป คนไทยย่อมเผชิญกับความทุกข์ยาก และในอนาคตก็จะเป็นการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกันเพิ่มมากขึ้นๆ ด้วยเหตุผลหลักดังกล่าวนี้ จึงนำมาสู่การพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ซึ่งหมายถึง การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ดังนั้นการพัฒนาของไทยจึงควรยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในทุกเรื่อง และยังเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำ แนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียงจึงสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศได้ในทุกภาคการผลิต รวมทั้งเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและปฏิบัติงานของคนไทยทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมเรื่องสำคัญ ดังนี้^{๓๔}

๑) การดำเนินการในทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานความพอดี เน้นการพึ่งตนเอง ขณะเดียวกัน ให้ก้าวทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์

๒) ความพอเพียงที่เน้นการผลิต และบริโภคอยู่บนความพอประมาณมีเหตุผล

๓) ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิตมีการใช้ทุนที่มีอยู่ในสังคมให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากร-ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงาม

๔) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรในการเตรียมความพร้อม รู้เท่าทันต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

๕) การเสริมสร้างจิตใจคนและพัฒนาคนในชาติให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญา มีความเพียร อดทน และรอบคอบ

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงกับความผันแปรของธรรมชาติหรือ

^{๓๔} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร และความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

๒.๕.๑ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ให้ความหมายของคำว่า วิสาหกิจชุมชนไว้ว่า หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองและครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

เสรี พงศ์พิศ^{๓๕} วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนคือ การเน้นการช่วยเหลือกัน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล^{๓๖} กล่าวว่า เป็นการประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งทางด้านการผลิต การค้า และการเงิน และใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชนให้ออกดอกออกผล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยการสร้างรายได้และอาชีพ ส่วนด้านสังคมคือการผสมผสานสัมพันธ์ความเป็นครอบครัวเอาไว้ ด้วยการให้ครอบครัวและชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุข ซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการ การประกอบการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการ การประกอบการของชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดรากฐานที่เข้มแข็งที่ค้ำยันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และทุนนิยม

โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนาารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป วิสาหกิจชุมชนจะมีลักษณะสำคัญ ๗ ประการ คือ^{๓๗}

^{๓๕} เสรี พงศ์พิศ, *คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน*, (กรุงเทพฯ: พลังปัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๙-๑๐.

^{๓๖} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, *วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒.

^{๓๗} เสรี พงศ์พิศ, *ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน*, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๐.

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
 ๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
 ๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
 ๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
 ๕. ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ
 ๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
 ๗. มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย
- และทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจรไว้ ๓ ระดับ

ได้แก่

๑. ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

๒. ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในอนาคต

๓. การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาดความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชน ในการประกอบการเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ เพื่อสร้างรายได้และอาชีพทำให้ชุมชนเกิดรากฐานที่เข้มแข็ง

๒.๕.๒ ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

ปัจจุบันภาครัฐได้สร้างนโยบายเพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยเน้นการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสถานประกอบการต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่ตกงาน อย่างไรก็ตามนโยบายของภาครัฐในการที่จะพลิกฟื้นสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจนี้จึงจะเกิดแนวทางการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมกับประเทศไทยด้วยการนำแนวคิดดั้งเดิมของคนไทยผสมผสานกับแนวคิดที่เป็นระบบการบริหารจัดการแนวทางใหม่เพื่อสร้างธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะแนวคิดด้านธุรกิจชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนและแนวคิดวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น ภาครัฐจึงมีนโยบายการผลักดันจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม มีการเน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมกับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และสนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มโอกาสและทางเลือกด้านแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการใหม่เพื่อการสร้างรากฐาน การผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออกต่อไป

การดำเนินธุรกิจของชุมชนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลให้ความสำคัญเพราะเป็นรากฐานของเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลได้สูญเสียเงินเพื่อการสร้างโครงการต่าง ๆ ให้รัฐบาลจะไม่ต้องพบกับปัญหาสูญเสียเงินที่ได้นำมาผลักดันธุรกิจเหล่านี้และทำอย่างไรผู้ประกอบการจึงสร้างขีดความสามารถของตนให้สามารถพัฒนาสินค้าและบริการได้ แต่เนื่องจากผู้ประกอบการในชุมชนยังขาดความเข้มแข็งในการพึ่งตนเองในด้านการดำเนินธุรกิจ เช่น ปัญหาด้านตลาดส่งออกภายนอกชุมชน ปัญหาด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการผลิตสินค้า และปัญหาการรวมกลุ่มที่สามารถพัฒนาธุรกิจให้เติบโตได้ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกอบการในชุมชนขาดการเรียนรู้ร่วมกันที่จะสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้นจึงเป็นโจทย์ที่สำคัญว่าวิธีการใดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ และนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะสามารถพลิกฟื้นความยากจนของชุมชนต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใดและจะสามารถพัฒนาไปสู่วิสาหกิจชุมชนได้อย่างไร ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนั้นจะต้องประกอบด้วยคนในชุมชนทั้งในด้านการผลิตสินค้า การให้บริการและการเรียนรู้ การพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชนด้วยการนำทุนที่มีอยู่ภายในชุมชนมาดำเนินการโดยใช้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม โดยคนในชุมชนต้องสามารถทำให้ทรัพยากรของชุมชนเกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นและนำมาเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ ซึ่งจะเห็นว่านโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผ่านมามีความสำเร็จนั้นคนในชุมชนได้รวมกลุ่มเพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ในครอบครัวเช่นกัน แต่การที่หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะนำไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่แข็งแกร่งได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาคนและพัฒนาระบบการจัดการเข้มแข็ง สำหรับแนวทางการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้นเป็นระดับพื้นฐานของชุมชนซึ่งต่อเนื่องมาจากประชาคมของหมู่บ้านและตำบล ดังนั้นเมื่อต้องการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาสู่วิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาทุกระบบของชุมชน เช่น พัฒนาการดำเนินการด้านธุรกิจของชุมชน การร่วมทุนดำเนินการ และการสร้างอาชีพที่ยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนมีรายได้ที่มั่นคงต่อไป เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สู่วิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจน ลำดับต่อไปจะเสนอถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สู่วิสาหกิจชุมชน สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละประเภท เพราะหากผู้นำกลุ่มสามารถสร้างกระบวนการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ก็จะสามารถส่งเสริมกลุ่มให้เข้มแข็งต่อไป ปัจจุบันภาครัฐได้สร้างนโยบายเพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยเน้นด้านการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสถานประกอบการต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่ตกงาน อย่างไรก็ตามนโยบายของภาครัฐในการที่พลิกฟื้นสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจนี้จึงก่อเกิดแนวทางการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมกับประเทศด้วยการนำแนวคิดดั้งเดิมของคนไทยผสมผสานกับแนวคิดที่เป็นระบบการบริหารจัดการแนวทางใหม่เพื่อสร้างธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะแนวคิดด้านธุรกิจชุมชน แนวคิดวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น ภาครัฐจึงมีนโยบายการผลักดันตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม มีการเน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมทั้งลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และสนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เพื่อ

ใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มโอกาสและทางเลือกด้านแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการใหม่เพื่อการสร้างรากฐาน การผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออกต่อไป

ปัญหาการพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่จะผสมผสานองค์ความรู้เดิม ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชน ผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อชุมชนในหลายกรณี โดยเฉพาะในระยะยาวจะเห็นรอยแตกกร้าวที่เกิดจากการขัดแย้งทั้งในมิติทางเศรษฐศาสตร์และมิติทางสังคมกว้างขึ้นอย่างชัดเจน เริ่มจากระหว่างปัจเจกชนพัฒนาสู่สถาบันครอบครัว และกระจายสู่องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน กลุ่มที่มีฐานความสัมพันธ์ของสมาชิกไม่เข้มแข็งเพียงพอ ก็มักจะประสบความล้มเหลวไปในที่สุด ด้านมิติทางสิ่งแวดล้อม ยังขาดการปลูกจิตสำนึกในการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต รวมทั้งข้อผิดพลาดของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมามีกล่าวได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการดังกล่าว มีลักษณะการมองวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันใน ๓ ลักษณะ คือ ๑) ลักษณะมองแบบแยกส่วน การมองลักษณะนี้ถือว่าปัญหาของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากส่วนใดส่วนหนึ่ง การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนถึงแก้ไขเฉพาะส่วนนั้นๆ โดยไม่เข้าใจถึงความเชื่อมโยงไปยังส่วนอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม การแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงกันทั้งทางตรงและทางอ้อม การแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงกันทั้งทางตรงและทางอ้อม การแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงกันทั้งทางตรงและทางอ้อม การแก้ปัญหาใดปัญหาใหม่อยู่เสมอ ๒) ลักษณะมองแบบลดส่วน เป็นการมองปรากฏการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการทางเศรษฐกิจมิติเชิงตัวเลข หรือเป็นข้อมูลเชิงสถิติ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น หรือทำความเข้าใจในมิติอื่นที่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน การพยายามอธิบายปรากฏการณ์วิสาหกิจชุมชนในเชิงตัวเลข ทำให้มองข้ามปัจจัยเชิงคุณภาพในมิติทางสังคม ๓) ลักษณะมองแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการอธิบายธรรมชาติของกระบวนการพัฒนาด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แบบตายตัว และอธิบายเป็นกลไกการเกิดที่แน่นอน เช่น ธุรกิจไม่เติบโตเนื่องจากขายไม่ได้ ไม่มีตลาด ทั้ง ๆ ที่มีปัจจัยด้านศิลปะที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมของกระบวนการดังกล่าวอยู่มีใช้อยู่ การมองเห็นวิสาหกิจชุมชนแยกออกเป็นส่วนๆ ข้างต้น ทำให้ผู้ปฏิบัติมองไม่เห็นคุณค่าในมิติทางจิตวิญญาณของวิสาหกิจชุมชนที่มีพลวัตร มีความละเอียดอ่อนและมีชีวิตชีวา มิใช่มองเห็นวิสาหกิจชุมชนเป็นเรื่องของวัตถุดิบกระบวนการผลิต ต้นทุน กำไร ฯลฯ ที่ไร้วิญญาณ ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดการทำลายการบูรณาการขององค์กร สังคมและธรรมชาติของมนุษย์ กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เอาไรต์เอาเปรียบกันแสวงหาประโยชน์จากผู้ด้อยโอกาส เป็นสังคมบริโภคและแก่งแย่งแข่งขันในทางวัตถุ ขาดความจริงใจร่วมมือกันพัฒนาสังคมอุตสาหกรรมให้เป็นสังคมที่มีการเป็นอยู่ร่วมกัน แบ่งปัน และเอื้ออาทร ซึ่งเป็นพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใหม่จึงต้องเข้าใจ วิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวม เข้าใจถึงการมีชีวิตชีวาตามธรรมชาติ หรือมีแบบอย่างที่เหมาะสมทั้งหมด การคิดแบบองค์รวมเป็นระบบที่เชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่บริบทในระบบย่อย และระบบใหญ่ทั้งหมด ด้วยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ความเชื่อมโยงคือสภาวะที่องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนทุกส่วนมีความสัมพันธ์กัน

ในบริบทที่ซับซ้อนไปมา และมีกระบวนการที่ต่อเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายในชุมชน การปรับเปลี่ยนวิถีคิดและแบบแผนการปฏิบัติงานของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนข้างต้น ไม่ใช่ได้จากการอบรมหรือฟังบรรยายหรือการมีคู่มือการปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียว สิ่งสำคัญคือผู้ปฏิบัติงานจะต้องลงชุมชน เพื่อเรียนรู้สภาพชุมชนใหม่ในทุกมิติ ต้องมีจินตนาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่มีใช้การท่องตำรา การจดจำ หรือมองผ่านชุมชนอย่างผิวเผิน การเริ่มลงมือกระทำการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกับชุมชนเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตและธรรมชาติของชุมชน เพื่อสร้างแบบแผนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ชุมชนต้องการ หลักการสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนอกจากการให้ความสำคัญด้านการถ่ายทอดความรู้ตามบทบาทหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ยังมีหลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ ลักษณะการมองประชาชนเป็นศูนย์กลาง มองที่ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ควรจะต้องรวมทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน การร่วมตัดสินใจด้วย มิใช่เพียงแต่ร่วมทำกิจกรรม ลักษณะการมองเป็นองค์รวมที่ต้องมีการพิจารณาปัญหา และปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างรอบด้าน กระตุ้นให้ชุมชน หรือหน่วยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มิใช่มีบทบาทเพียงแต่เป็นผู้ปฏิบัติงานตามภารกิจหรือเป็นผู้ร่วมรับรู้และเข้าใจกระบวนการพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน แต่จะต้องร่วมประสาน ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และเติมเต็มให้กับกระบวนการพัฒนานั้น

๒.๕.๓ ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

จากความหมายของวิสาหกิจชุมชนข้างต้นนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีลักษณะที่สำคัญอยู่ ๗ อย่างด้วยกัน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน คือ

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ

๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด

๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ

๔. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น

๕. มีการดำเนินการแบบบูรณาการการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดี่ยว คล้ายกับปลูกพืชเดี่ยว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลาย ๆ กิจกรรมประสาน ผนึกพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster)

๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่บนฐานความรู้ลึก

ความอยากความต้องการตามทีสื้อในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

๗. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมาย คือ พลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรมาก่อนที่จะคิดทำให้รอด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ

ดังนั้น ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชนทำให้เกิดนวัตกรรม ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ การเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ การเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด และการเป็นนักวิสาหกิจในชุมชน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การทำแผนแม่บทชุมชน การแปรแผนไปสู่วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน

๒.๕.๔ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ในการแบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชน สามารถมองได้หลายมิติ กล่าวคือ แบ่งตามลักษณะการประกอบการหลัก และแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประการของวิสาหกิจชุมชน

การแบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้ เป็นของต้องกินต้องใช้ประจำวัน มีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของแต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไปไม่ว่าอยู่ไกลเมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้

๒. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ ได้ เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ก็คือหนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

ส่วนการแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจกรรมเพื่อกินใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้กินในครอบครัว

๒. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการชุมชน เพื่อสนองตอบการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าได้ เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

ทั้งนี้ การประกอบการวิสาหกิจไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูงสุด แต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามยังพบว่า วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องเก่าแต่นำมาคิดใหม่ มีการทำอย่าง มีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แตกต่างจากอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนซึ่งเน้นที่กระบวนการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการ ที่มุ่งสู่ตลาดใหญ่ วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม ถ้าเปรียบกับอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนกับการทำการเกษตร ก็คล้ายกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนจะคล้ายกับการปลูกพืชผสมผสาน

นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ปัญหาที่ผ่านมาของชุมชนนั้นเป็นปัญหาวิถีคิดมากกว่าวิถีทำ ชุมชนสามารถผลิตได้มากมาย แต่ขายไม่ออก ขาดทุน หาดตลาดไม่ได้ เพราะเริ่มต้นจากวิถีทำ จากสูตรสำเร็จ จากการเลียนแบบ การทำวิสาหกิจชุมชนนั้นจึงควรเริ่มต้นจัดทำเพื่อให้พอกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเพื่อตลาดได้ และการคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพหรือทรัพยากรในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม โดยควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่เพื่อที่จะสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน ทำกินทำใช้ก่อน ทำทดแทนสิ่งที่จะต้องซื้อให้ได้มากที่สุด หากต้องการที่จะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ก็ควรเริ่มรู้การจัดการ และกลไกทางการตลาดให้ดี ไม่หวังพึ่งตลาดเป็นหลัก แต่ควรพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองให้ได้มากที่สุด

การจัดการผลิตและการตลาดเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องเรียนรู้ โดยเรียนรู้ว่าจะจัดการอย่างไรให้ชุมชนมาร่วมกันวางแผนการผลิต การตลาด การบริโภคร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และในที่สุดก็ทำซ้ำกันผลิตล้นเกินและขายไม่ออก ชุมชนต้องสร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงทุกเรื่องที่ทำให้อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ และทำแบบประสานพลังให้เกิดผลทวีคูณ ไม่ใช่ทำเพื่อแข่งขันกันขาย เหมือนทำกล้วยฉาบทั้งตำบล ทำแชมพูทุกหมู่บ้าน หรือคนปลูกข้าวก็ปลูกข้าวได้ข้าวมากก็เอาไว้กินส่วนหนึ่ง ที่เหลือก็ขายให้กับพ่อค้า พ่อค้าก็เอาไปแปรรูปแล้วเอาข้าวสารกลับไปขายในหมู่บ้าน คนปลูกข้าวขายข้าวเปลือกราคาถูก แต่คนซื้อข้าวสารกลับซื้อข้าวในราคาแพง ในการที่จะทำตลาดของวิสาหกิจชุมชนนั้น ต้องมีเป้าหมายในการผลิตก่อนว่าต้องการทำการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัว ในชุมชนหรือระหว่างชุมชน ทำการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการและจัดการผลผลิตให้ได้ก่อน ถ้าผลผลิตนั้นไปได้ดีแล้วจึงค่อยเพิ่มปริมาณการผลิตหรือหากว่าผลิตภัณฑ์บางตัวในชุมชนนั้นมีความโดดเด่นมีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะตัวพอที่จะออกไปจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้ ก็เป็นเรื่องของกลไกการตลาดที่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งตลาดวิสาหกิจชุมชนนั้น แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ตลาดพอเพียง หมายถึง ตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชน หรือในเครือข่าย

๒. ตลาดผูกพัน หมายถึง ตลาดที่มีการตกลงหรือเซ็นสัญญาซื้อขายระหว่างองค์กร หน่วยงานนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาลหนึ่งตกลงซื้อข้าวกล้องจากชุมชนปีหนึ่ง ๑๐ ตัน รัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งตกลงซื้อผ้าฝ้ายทอมือจากชุมชนปีละ ๑๐,๐๐๐ เมตร เพื่อให้พนักงานตัดชุดใส่วันศุกร์ เป็นต้น

๓. ตลาดทั่วไป หมายถึง ตลาดที่ต้องแข่งขันกับคนอื่นในเมือง หรือส่งออกไปต่างประเทศ

๒.๕.๕ รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน

จำแนกตามขอบข่ายของกิจการที่ประกอบการ สามารถกำหนดได้เป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการเดี่ยว คือ วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการ ที่มีการบริหารจัดการ โดยคณะผู้บริหารในชุมชนชุดเดียว โดยจะมีผลผลิตมากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์/บริการก็ได้

๒. วิสาหกิจที่ประกอบกิจการในรูปเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับกิจการอื่น ๆ โดยแต่ละวิสาหกิจต่างมีการประกอบการ ตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกิจการของตน หากแต่มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพา เกื้อกูลเชื่อมโยงกันในรูปแบบต่าง ๆ วิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินทรัพย์ ที่เป็นทุนทางสังคมของชุมชนนั้นให้เป็นสินค้าและบริการของชุมชน สร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เข้มแข็งสู่เป้าหมายคือความเข้มแข็งของชุมชน และการพึ่งตนเองได้

๒.๕.๖ ระดับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

จำแนกตามเป้าหมายของผลผลิตของกิจการได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ระดับพื้นฐาน ได้แก่วิสาหกิจที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการที่จะนำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค มุ่งเน้นการลดรายจ่าย วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการประกอบการในระดับการผลิต การแปรรูปและการดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อกิน เพื่อใช้ในครอบครัวในชุมชน และตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน ชุมชนให้พออยู่พอกิน เน้นการผลิต เพื่อทดแทนการซื้อจากภายนอก เป็นการลดรายจ่าย พึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาภายนอกให้มากที่สุด ถ้ามุ่งแต่เพียงการเพิ่มรายได้ โดยไม่มีการลดรายจ่ายจะเกิดปัญหาหนี้สินตามมา ซึ่งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขึ้นพื้นฐาน จะต้องอาศัยกลุ่มผู้นำ และกระบวนการกลุ่ม โครงสร้างการบริหารองค์กร กฎระเบียบ กติกา เจือจางการกำหนดทิศทางและแผนพัฒนา การมีส่วนร่วม ความรู้/อาชีพตามประเภทของกิจการบัญชี การบริหารทุนสร้างเครือข่าย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดับชุมชน ในเรื่องข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ การกระจายสินค้า และการตลาด ซึ่งวิสาหกิจชุมชนมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกิดจากฐานทรัพยากรในชุมชนมีการผลิตขั้นพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของคนในชุมชน มุ่งให้เกิดการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ สามารถจัดการหนี้สินได้แผนวิสาหกิจชุมชน หรือกิจการของวิสาหกิจชุมชน ควรสอดคล้องกับแผนชุมชน ทำให้วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

๒. ระดับพัฒนา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการเพื่อการลดรายจ่าย และมีส่วนเหลือสามารถนำไปแบ่งปัน แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายให้เกิดรายได้เพิ่มในการประกอบการอันนำไปสู่การอยู่ดีกินดี ของครัวเรือน ชุมชนและระหว่างชุมชน

ดังนั้น การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานให้เป็นวิสาหกิจชุมชนขั้นก้าวหน้าควรดำเนินการดังนี้ ๑) ให้ความรู้ด้านการผลิตและบริการขั้นก้าวหน้า การผลิตสินค้า/บริการ ที่ได้คุณภาพ/มาตรฐาน ให้ความรู้ด้านการประกอบการ บัญชีธุรกิจ วิเคราะห์ความเสี่ยง แผนธุรกิจ แผนการเงิน การตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ การขยายช่องทางการตลาด วิจัยและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญา การเชื่อมโยงเข้าถึงแหล่งทุน ๒) การจัดการฝึกอบรมเรื่องเฉพาะต่าง ๆ สามารถทำได้ระหว่างหรือหลังการทำแผนแม่บทการเรียนรู้ควรเปิดกว้างให้คนมาร่วมมากที่สุด ซึ่งไม่ได้แปลว่าทุกคนจะต้องมาร่วมทำ แต่ให้ได้เรียนรู้เข้าใจและร่วมบริโภค เช่น การทำของใช้ แชมพู บัญชีสุขภาพ ฯ ควรมีวิทยากรในประเด็นพื้นฐานต่าง ๆ ทุกตำบลฝึกอบรมผู้นำชุมชนให้เป็นวิทยากรในประเด็นสำคัญอย่างน้อย ๕ ประเด็น คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ บัญชี ฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้เข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพจัดการฝึกอบรมในประเด็นเฉพาะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ เช่น บัญชี การผลิต หีบห่อ ฯลฯ

๒.๖ งานหัตถกรรมจักสาน

วิวัฒนาการของนักคิดในแต่ละยุคสมัย มีสิ่งที่น่าสนใจในเรื่องของการรู้จักประยุกต์ใช้วัตถุดิบใกล้ตัวให้เป็นประโยชน์ เริ่มตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่มนุษย์ถ้ำรู้จักคิดที่จะขุดขีดถาดยทอดประสบการณ์ในชีวิตลงบนผนังถ้ำอัลตามิราในประเทศสเปนและถ้ำลาสโคในประเทศฝรั่งเศส (Altamira & Lascaux) ด้วยสิ่งของที่หาง่ายใกล้ ๆ ตัวทำให้นักโบราณคดีได้มองเห็นเรื่องราวความเป็นมา สิ่งที่ยึดติดมาเป็นลำดับ ทำให้ทราบว่าแม้แต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงโลกปัจจุบันมนุษย์รู้จักที่จะนำศิลปะมาเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และนักคิดในยุคก่อนประวัติศาสตร์นี้ได้รู้จักสร้างสรรค์ผลงานจากวัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ง่ายใกล้ ๆ ตัว งานจักสานท้องถิ่นเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่เป็นผลงานของชาวบ้านที่ทำรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล ก็ได้ใช้หลักคิดจากการหาวัสดุในท้องถิ่น ง่าย ๆ ใกล้ ๆ ตัว มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์แบบพอเพียงที่ทำให้ชาวบ้านมีเศรษฐกิจแบบเพียงพอ และในปัจจุบันสังคมไทยได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการหันมาพึ่งตนเองตามวิถีไทยโดยการน้อมนำแนวพระราชกระแสเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตทั้งส่วนบุคคล ชุมชน และสังคมโดยรวม เพราะโดยพื้นฐาน สังคมไทยมีต้นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่มีคุณค่ามหาศาลอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะเป็นประเทศเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณธัญญาหารและวัตถุดิบในท้องถิ่นที่นำมาสร้างสรรค์เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมายาวนานและมีการกระจายอยู่ทุกพื้นที่ในประเทศไทย^{๓๘}

๒.๖.๑ คุณค่าของงานหัตถกรรมจักสาน

งานหัตถกรรมจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ จุดประสงค์หลักของการสร้างหัตถกรรมจักสานขึ้นมาก็เพื่อใช้สอยเป็นหลักสำคัญซึ่งจะเป็นการใช้สอยในการอุปโภค

^{๓๘} เอกวิทย์ ฤ กลาง, ภูมิปัญญาทักษิณ, (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

บริโภคหรือใช้สอยในพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อถือตามชนบประเพณี นอกเหนือจากการสร้างงานหัตถกรรมจักสานขึ้นมาเพื่อใช้สอยโดยตรงแล้วยังทำให้มนุษย์มีเวลาที่จะสร้างสรรค์เครื่องมือเครื่องใช้ได้อย่างพิถีพิถันประณีตงดงามยิ่งขึ้น จนทำให้เครื่องมือเครื่องใช้บางส่วนเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีค่าด้วย วิบูลย์ ลี้สุวรรณกล่าวถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมจักสานไว้ ๒ ลักษณะ คือคุณค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ใช้สอยกับคุณค่าทางความงามและศิลปะ ซึ่งผู้วิจัยได้แยกเป็นหัวข้อดังนี้

๑. คุณค่าที่เกิดจากประโยชน์ใช้สอย (Functional value) งานหัตถกรรมจักสานเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ ซึ่งวิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้กล่าวถึงคุณค่าที่เกิดประโยชน์ ดังนี้ คุณค่าของเครื่องจักสานที่ได้จากประโยชน์ใช้สอย แบ่งอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น คุณค่าที่ได้รับจากประโยชน์ใช้สอยทางกาย ได้แก่ การสร้างเครื่องจักสานเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เช่น เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนคุณค่าของเครื่องจักสานอีกประการหนึ่ง คือ คุณค่าทางใจ ได้แก่ เครื่องจักสานที่สร้างขึ้นใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น การสานตุ้มในภาคเหนือและภาคอีสาน กว๋นน้อย กว๋นหลวง ที่สานด้วยไม้ไผ่ที่ใช้สำหรับใส่สิ่งของในเทศกาลและพิธีทางพุทธศาสนาของภาคเหนือ เป็นต้น คุณค่าของเครื่องจักสานด้านประโยชน์ใช้สอยนี้ เกี่ยวเนื่องและเป็นตัวกำหนดการสร้างรูปทรงโครงสร้างลวดลายและการเลือกใช้วัสดุ โดยเฉพาะเครื่องจักสานพื้นบ้านภาคต่าง ๆ ทั่วไปได้แสดงถึงความชาญฉลาดของช่างจักสานพื้นบ้านได้เป็นอย่างดีว่ามีความเข้าใจในหลักของความงามอย่างพื้นๆ ง่าย ๆ แต่ก็มีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตนที่มีคุณค่าในการใช้สอยอย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์ดำรงชีวิตในทุกๆ ด้านของผู้คนแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าของเครื่องจักสานในการใช้สอยที่สามารถแบ่งตามลักษณะหน้าที่ใช้สอยออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้อย่างกว้าง คือ ใช้ในการอุปโภคบริโภค ใช้ในอาชีพการงาน ใช้ในพิธีการตามความเชื่อ ขนบประเพณีและศาสนาและจากเครื่องจักสานที่แบ่งประเภทตามลักษณะใช้สอยนี้แล้ว ยังแยกออกไปตามลักษณะการใช้ให้ละเอียดลงไปอีกมาก เช่น ใช้เครื่องจับดักสัตว์ ใช้เป็นภาชนะ ใช้เป็นเครื่องประกอบอาคารบ้านเรือน ใช้เป็นเครื่องปูลาด ฯลฯ อย่างไรก็ตามคุณค่าและคุณประโยชน์ของเครื่องจักสานที่มนุษย์ได้รับจากการใช้สอยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบทที่อยู่ห่างไกลความสะดวกสบายที่ได้รับจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วยแล้ว เครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นเครื่องจักสานที่ผลิตได้ในท้องถิ่นของตนนั้นเป็นสิ่งมีค่าอย่างยิ่งที่ช่วยเอื้ออำนวยให้การดำรงชีวิตดำเนินไปด้วยดี ตามควรแก่สภาพสังคมแก่ท้องถิ่น นอกเหนือจากคุณค่าที่ใช้สอยแล้วเครื่องจักสานจำนวนมากยังมีคุณค่าทางด้านความงามและคุณค่าทางด้านศิลปะจนถือว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมก็มีมากมาย^{๓๙}

๒. คุณค่าทางความงามและศิลปะ (Aesthetic value & Artistic value) งานหัตถกรรมจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ ซึ่งวิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้กล่าวถึงคุณค่าที่เกิดจากความงามทางศิลปะไว้ว่า เครื่องจักสานในภาคต่าง ๆ ของไทยโดยเฉพาะเครื่องจักสานพื้นบ้านที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมจำนวนไม่น้อยเป็นเครื่องจักสานที่มีคุณค่าทางด้านความงาม

^{๓๙} วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, เครื่องจักสานในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งส์ เฮาส์, ๒๕๓๒),

และศิลปะที่มีคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากงานศิลปหัตถกรรม และงานหัตถกรรมอื่น ๆ คุณค่าทางด้านความงามและศิลปะของเครื่องจักสานนั้นเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

คุณค่าทางความงามและศิลปะที่เกิดจากรูปทรง โครงสร้าง และลวดลายจากการวิเคราะห์เครื่องจักสานในเชิงศิลปะที่ได้กล่าวไว้แล้วจะเห็นถึงความสามารถ และลักษณะเด่นในการเลือกใช้รูปทรง โครงสร้าง และลวดลายในการทำเครื่องจักสานของภาคต่าง ๆ ว่ามีความชาญฉลาดและรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง และผลจากความสามารถนั้นทำให้เครื่องจักสานมีความงามที่เกิดจากความประสานสัมพันธ์ และความกลมกลืนของรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย เป็นอย่างดี ลักษณะของการสร้างสรรค์เครื่องจักสานที่มีคุณค่าทางความงามและศิลปะมิได้จำกัดเฉพาะความประณีต ละเอียดเท่านั้น หากแต่รวมถึงเครื่องจักสานบางชนิดที่ไม่ละเอียดประณีตแต่มีการแสดงออกทางอารมณ์และศิลปะประกอบเป็นรูปทรง โครงสร้างและลวดลายที่เหมาะสมลงตัวและมีความงามที่เรียบง่าย^{๕๐}

๒.๖.๒ ประเภทของงานหัตถกรรมจักสาน

การทำงานหัตถกรรมจักสานมีวิธีการทำที่เกิดจากความเรียบง่ายเท่าที่จะทำได้จากวัสดุและเครื่องมือเพียงไม่กี่ชิ้น ไม่ต้องใช้เครื่องมือยุ่งยากซับซ้อน วัสดุที่ใช้กัน ได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย ใบลาน กก ฟาง และแฝก วัสดุเหล่านี้จะถูกตัด เพื่อเตรียมที่จะสาน ถัก ทด ด้วยเครื่องมือพื้นบ้าน มีมีด กรรไกร คีม เหล็กแหลม จากการศึกษางานวิจัยของธनिया กิตติสิทโธนั้น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้กล่าวถึงประเภทของงานหัตถกรรมจักสานไทยไว้ในหนังสือผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่ควรอนุรักษ์ ประเภทจักสาน โดยแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. เครื่องจักสานที่เป็นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด สุ่มดักปลา ไช งบ หมวก เป็นต้น

๒. เครื่องจักสานที่เป็นส่วนประกอบของอาคารบ้านเรือน เช่น ฝาขัดแตะ เสื่อ และโครงสร้างหลังคา เป็นต้น

ธनिया กิตติสิทโธ ได้อ้างอิงจาก วินัย วิริยะปานนท์ ที่กล่าวถึงงานหัตถกรรมจักสานที่ใช้กันอยู่ในแต่ละท้องถิ่นและได้แบ่งประเภทของหัตถกรรมจักสานไว้ดังนี้

๑. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องภาชนะส่วนมากทำด้วยไม้ไผ่ หวาย ใช้ใส่ของนานาชนิด

๒. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องดักและตวง เช่น กระออม กระชู สัด เป็นต้น

๓. เครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชาวชนบท มีกระซอน กระดั่ง พัด เป็นต้น

๔. เครื่องจักสานที่ใช้ในการขนส่งใส่สินค้ามี เข่ง หลัว ชะลอม

๕. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องจับและดักสัตว์มีอีจู้ ชะนาง ลอบ สุ่ม ฝือก กระชัง ข้อง

๖. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องเรือน เครื่องปูลาด เครื่องประดับ และเครื่องเล่น เช่น บ้านที่ฝาเรือนทำจากไม้ไผ่สานที่เรียกว่า ฝาขัดแตะ เสื่อที่ทอจากกก เสื่อลำแพน มู่ลี่ หมวก งบ ตะกร้า กระเช้า ปลายตะเพียนและตุ๊กตาสานด้ายใบลานและใบมะพร้าว

^{๕๐} อ้างแล้ว, วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, เครื่องจักสานในประเทศไทย, หน้า ๑๒๖-๑๓๐. .

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์^{๔๑} ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยาเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิตโดยแนวทางการพัฒนาดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

ภาสกร โทณะวณิก^{๔๒} ศึกษาการประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอสารภีและอำเภอดอยสะเก็ด วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์มาจากแหล่งผลิตภายนอกชุมชน เช่น ไม้ไผ่หวาย และวัตถุดิบที่มาจากในท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และพ่อค้าคนกลาง ได้แก่ ทางมะพร้าว ไม้ไผ่หวาย การบริหารงานเป็นการบริหารงานร่วมกับสมาชิกครอบครัว มีทั้งผลิตเพียงผู้เดียวและกลุ่มสถานที่ผลิตจะผลิตที่บ้าน วิถีจักสานส่วนใหญ่จะออกแบบเอง และเป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม หรือผู้ว่าจ้างสำหรับช่องทางในจัดจำหน่าย ได้แก่ ร้านค้าของตนเอง ตัวแทนจำหน่าย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านงานแสดงสินค้าต่างๆ สื่อออนไลน์

การวิเคราะห์ SWOT Analysis พบว่า จุดแข็ง ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบหลากหลายแปลกใหม่ ราคาผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม จุดอ่อน ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมด้านการตลาด โอกาส การเปิดการค้าเสรีทำให้การขยายตัวด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น อุปสรรค ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการมีคู่แข่งในในตลาดเดียวกันมากมาย โดยมีผลิตภัณฑ์ทดแทนมากมาย

การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานนั้น ส่วนใหญ่นำหลักการดำเนินธุรกิจอย่างสมดุลมาผสมผสานกับความรู้ ด้านการจัดการ การตลาด การเงิน การบัญชี การผลิต ไปใช้ในการสร้างศักยภาพด้านการดำเนินธุรกิจของตนได้อย่างยั่งยืนต่อไป การสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมสาขาจักสาน จังหวัดเชียงใหม่เป็นการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน ระดับประเทศสู่สากล คือ เป็นการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านครอบครัว หรือเครือข่ายใกล้เคียง การใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน วัดสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพได้ มีการสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาและภาครัฐ มีการบรรจุวิชาที่เกี่ยวกับ

^{๔๑} ฉงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”, รายงานการวิจัย สาขาสาธิตละศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖. หน้า ๒๕-๔๙.

^{๔๒} ภาสกร โทณะวณิก, “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๔, หน้า ๑๐๖-๑๓๔.

หัตถกรรมไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้น ได้ประสานงานกับหน่วยงานของจังหวัดหรือท้องถิ่นทั้งภาครัฐ เอกชน ให้มีการจัดงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมมีการสาธิตวิธีการผลิต อีกทั้งเพื่อนำไปเป็นข้อมูล พัฒนาระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาในชุมชนให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

ไพศาล มุ่งสมัคร^{๕๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่ม เครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาพรวม ความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้ง ๘ ด้านอยู่ในระดับสูง เมื่อ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการจัดซื้อ/การผลิตด้านการปฏิบัติการด้านการ จัดส่งสินค้าด้านการตลาดและการขายด้านการบัญชี/การเงิน ด้านการจัดการทุนชุมชน ด้านข่าวสาร/ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ๒) มี ๑๗ ตัวแปร เป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (ค่าคะแนนองค์ประกอบ ๐.๒๐๓- ๐.๕๑๐) ที่สำคัญ ๓ อันดับแรก ได้แก่ การสร้างระบบการติดต่อสื่อสาร การผลิตสำรองเผื่อไว้ในช่วง ฤดูกาลที่ขาด วัตถุดิบ และ การประสานงานเพื่อให้กลุ่ม/เครือข่ายบรรลุเป้าหมาย และ ๓) รูปแบบ การจัดการที่ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ๔ ด้านสำคัญดังนี้ ๑)ด้านการเงิน ก) เน้นการประเมินการ บริหาร ข) เน้นการจัดหาแหล่งทุนภายนอก และ ค) เน้นความร่วมมือกำหนดระบบสวัสดิการกลุ่ม ๒) ด้านผู้รับบริการ เน้นความพึงพอใจของสมาชิกเครือข่าย เกี่ยวกับระบบประสานงานเพื่อให้เครือข่าย บรรลุเป้าหมาย ๓) ด้านกระบวนการบริหารจัดการภายใน ก) เน้นการ ให้บริการเกี่ยวกับระบบบัญชีที่ เป็นมาตรฐาน ข) เน้นการสร้างเครือข่ายการสร้างระบบติดต่อสื่อสาร และ ค) เน้น ประสิทธิภาพ ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับ การกำหนดคุณสมบัติของวัตถุดิบ และการผลิตสำรองเผื่อฤดูกาลขาดวัตถุดิบ และ ๔) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ก) เน้นองค์ความรู้เกี่ยวกับ เกณฑ์การเลือก/ตรวจสอบผู้ค้า การแบ่งปัน แรงงาน การตรวจสอบความต้องการซื้อวัตถุดิบ ข้อมูลผู้ค้าวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการ ดำเนินงานของกลุ่ม และ การ ร่วมปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน และ ข) เน้นฝึกทักษะเกี่ยวกับการ พัฒนาทักษะให้กับสมาชิกเครือข่าย

ลำดวน ชันซ้อน^{๕๔} ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ศักยภาพ ของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีผลการประเมินในแต่ละ ด้านอยู่ในระดับดี สำหรับแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานีมีดังนี้ ด้านการผลิต พัฒนาการผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของลูกค้า ด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชน เน้นการตลาดนำการผลิต โดยหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนจะต้องจัดหาที่แสดงสินค้าสำหรับวิสาหกิจ ชุมชนทอผ้า และให้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง ด้านระบบบัญชี จัดทำบัญชีของกลุ่ม ให้ครบถ้วน ถูกต้อง เพื่อทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง จะทำให้สามารถกำหนดราคาสินค้าได้อย่าง เหมาะสม ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์หน่วยงานภาครัฐจะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่าง

^{๕๓} ไพศาล มุ่งสมัคร, “รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๖): หน้า ๑๑๕.

^{๕๔} ลำดวน ชันซ้อน, “ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๗๓- ๗๘.

วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มาเป็นผู้ช่วยและให้คำแนะนำการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้กับวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายด้านการผลิตและการตลาด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนจัดการประชุมสัมมนาวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี หรือจัดงานนัดพบสินค้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุดรธานีปีละ ๑-๒ ครั้ง แนวทางพัฒนาด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง ควรมีการจัดอบรมคนรุ่นใหม่เพื่อฝึกทักษะด้านการทอผ้า ย้อมสี และการออกแบบลวดลาย หรือประสานงานกับโรงเรียนในชุมชนเพื่อบรรจุเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ในระดับประถม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้ในโรงเรียน ด้านสมาชิกจัดฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการผลิต ทั้งด้านลวดลาย การย้อม การทอ ให้สมาชิกใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาฝึกทักษะ

กลินทร์ ชำนาญพล^{๔๕} ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการณ์วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ สวยงาม วัฒนธรรมประเพณีและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจ และทรัพยากรบุคคลที่มีองค์ความรู้และภูมิปัญญา ปัญหาหา อุปสรรค คือขาดการบริหารจัดการที่ดีโดยเฉพาะด้านเครือข่ายการตลาด รวมทั้งขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนา ๒. รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ผู้ วิจัยพัฒนาขึ้นเรียกว่า “DARETO DREAM Market Network Model” ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการ ๑๑ ประการ ได้แก่ ๑) การสร้างความโดดเด่นให้แหล่งท่องเที่ยว (Distinction: D) ๒) การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ (Advertising: A) ๓) การกำหนดราคาที่เหมาะสม (Reasonable Price: R) ๔) การสร้างความสะดวกสบายในการรับบริการ (Easiness expedience: E) ๕) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว (Tourism Network: T) ๖) การจัดองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Organizing: O) ๗) การกระจายภาวะผู้นำ (Distributed Leadership: D) ๘) การวิจัยการท่องเที่ยว (Research: R) ๙) การให้การศึกษากับบุคลากร(Education: E) ๑๐) การรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability: A) และ ๑๑) การใช้เครื่องมือทางการตลาด (Marketingtool:M)รูปแบบดังกล่าวผ่านการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในระดับดีมากและผ่านการรับรองจากเวทีประชาคมแล้ว ๓. แนวทางในการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรบูรณาการทำงาน ร่วมกัน ในการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างและการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัดและขยายสู่ระดับภาค ประเทศและต่างประเทศโดยวางแผนทางการตลาดร่วมกับวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยว พร้อมขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ๒) ควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับการตลาดท่องเที่ยวแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอและ ๓) ควรสร้างช่อง

^{๔๕} กลินทร์ ชำนาญพล, “การพัฒนาารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”, วารสารราชพฤกษ์, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : หน้า ๘๐-๘๑.

ทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อหลายช่องทาง

สัญญา เคนาภูมิ^{๔๖} ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนา ประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามประกอบด้วย (๑) แนวทาง กลยุทธ์เชิงรุก โดยการพัฒนาศักยภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ สู่ระดับประเทศและระดับสากล ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ขยายพัฒนาเครือข่าย ทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้า (๒) แนวทางกลยุทธ์เชิงพัฒนา โดยการเสริมสร้าง ชีตความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนงบประมาณและบุคลากร ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ (๓) แนวทางกลยุทธ์เชิงตั้งรับ โดยการพัฒนาศักยภาพแรงงานวิสาหกิจชุมชน พัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้นและ (๔) แนวทางกลยุทธ์เชิงพลิกแพลง โดย การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง วิทยันวัตกรรมเพื่อพัฒนาคูณภาพ ผลิตภัณฑ์ และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่าบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ องค์กรความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถนำมาเสนอเป็นองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ : องค์กรความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

^{๔๖} สัญญา เคนาภูมิ, “แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม, วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๘): หน้า ๖๙.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ เชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ตัวแทนสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสองแคว ที่มีการจัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม จำนวน ๘๐ คน ซึ่งผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาองค์กรความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๒.๒ เชิงคุณภาพ

(๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๒ คน ผู้นำชุมชน จำนวน ๒ คน ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่

จำนวน ๖ คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๐ คน โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่

(๒) กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และ อำเภอ สูงเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม ดังนั้น การสนทนากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ คน ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักษุสถานไม้ไผ่ จำนวน ๑๐ คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑๒ คน โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง เพื่อศึกษาระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

๓.๓.๑ เชิงปริมาณ

๑) ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ตามกรอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่ ซึ่งมีลักษณะเป็น มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบ สอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ

๒) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่
 ปรึกษาวิจัย

๔. สร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริม
 การจัดการวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเพื่อ
 ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

๑) ดร.วราภรณ์ ดวงแสง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

๒) ผศ.สาธิต แก่นมณี อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๓) รศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๖. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของ
 ผู้เชี่ยวชาญ นำมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ (Item-Objective Congruence Index
 : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไปทุกข้อ

๗. นำข้อแก้ไขที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง

๘. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้าย
 กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ซึ่งหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
 ของครอนบาคได้เท่ากับ 0.933

๙. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอ
 ความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๓.๓.๒ เชิงคุณภาพ

ลักษณะของเครื่องมือ

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา
 ขึ้นตามกรอบเกี่ยวกับสถานการณ์การดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานจกสถานของวิสาหกิจจกสถาน
 ในจังหวัดแพร่ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญใน
 ขั้นตอนของการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือเชิงคุณภาพนั้น ทางผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

(๑) ทำการศึกษารวบรวมเอกสาร ข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย
 และเอกสารสิ่งตีพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานจกสถาน
 ของวิสาหกิจจกสถานในจังหวัดแพร่ และองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจกสถานจังหวัด
 แพร่

(๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดย
 กำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และกรอบแนวคิดของการวิจัย

(๓) สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การดำเนินงานและปัญหาการ
 ดำเนินงานจกสถานของวิสาหกิจจกสถานในจังหวัดแพร่ และองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
 วิสาหกิจจกสถาน โดยแบบออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ และและวัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพการดำเนินงานและปัญหา การดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจจักสานในจังหวัดแพร่ และองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย วิสาหกิจจักสาน และข้อเสนอแนะแนวทาง

(๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้าง นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับที่ตรวจ แบบสอบถามทำการตรวจความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์

(๕) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้าง นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ มาทำการหาค่าความ เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายชื่อ (Item – Objective Congruence Index : IOC)

(๖) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๒. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่ม ย่อยระหว่างผู้วิจัย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาระบบ ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๔.๑ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับ สถานภาพการดำเนินงานของ วิสาหกิจจักสานในจังหวัดแพร่

๓.๔.๒ คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้ที่ เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ สถานภาพการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานจักสานของ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่

๓.๔.๓ ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) โดยดำเนินการ สนทนากลุ่มย่อยระหว่างผู้วิจัย และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาระบบความสัมพันธ์ และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๔.๔ ดำเนินการจดบันทึก (Field Note) และบันทึกเสียงโดยใช้แท็บบันทึกเสียง เพื่อ บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย

๓.๔.๕ ดำเนินการสอบถามกับสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสองแคว ที่มีการจัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม จำนวน ๘๐ คน เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๔.๖ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้สภาพ การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ และดำเนินการ วิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการ จัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๔.๗ คณะผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ สันทนาการกลุ่มย่อย และการสอบถาม เกี่ยวกับสภาพบริบทและสภาพการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ ปัญหา องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ และระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ แปลความหมายดังนี้

๔.๕๐ - ๕.๐๐	ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐ - ๔.๔๙	ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก
๒.๕๐ - ๓.๔๙	ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๙	ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๙	ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑) กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร(Documentary research) โดยวิธีการวิเคราะห์ อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) หรือแบบแผนหลัก (Major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

๒) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) นั้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย โดยได้ทำการถอดข้อความจากการบันทึกข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) อธิบายเป็นความเรียง

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมีดังนี้^๑

๓.๖.๑ ร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

P แทน ร้อยละ

f แทน จำนวนความถี่ที่ต้องการหาค่าร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

๓.๖.๒ ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\mu = \frac{\sum x}{N}$$

μ = ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนคนทั้งหมด

๓.๖.๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum (x - \mu)^2}{N}}$$

σ = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

μ = ค่าเฉลี่ย

X = คะแนนแต่ละตัว

N = จำนวนคนทั้งหมด

^๑ ศึกษารายวิชาวิชาการประเมินผลและการวิจัย, วิจัยและสถิติทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๗- ๑๗๖.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิสาหกิจเครื่องจักรกลจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจังหวัดแพร่, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจังหวัดแพร่ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสูงเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น ผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์และสรุปเป็นภาพรวมของทั้ง ๒ วิสาหกิจ และนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจังหวัดแพร่

๔.๒ องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔.๔ เสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจังหวัดแพร่

๔.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่ มีที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดแพร่เป็น ๑ ใน ๑๗ จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทยตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้ง เหนือที่ ๑๔.๗๐ ถึง ๑๘.๔๔ องศา กับเส้นแวงที่ ๙๙.๕๘ ถึง ๑๐๐.๓๒ องศาอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๕๕ เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงหมายเลข ๑๑ และ ๑๐๑ ประมาณ ๕๕๑ กิโลเมตรและทางรถไฟ ๕๕๐ กิโลเมตร (ถึงสถานีรถไฟเด่นชัย) มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๗๖๘.๙๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔,๐๘๖,๖๒๕ ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดพะเยาและจังหวัดลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดน่าน

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดสุโขทัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่จังหวัดแพร่ล้อมรอบด้วยภูเขาทั้ง ๔ ทิศ พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๘๐ เป็นภูเขาที่มีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ ๒๐ โดยลาดเอียงไปทางทิศใต้ ตามแนวไหลของแม่น้ำยม

คล้ายกันกะทะพื้นที่ราบ ของจังหวัดจะอยู่ระหว่างหุบเขา มี ๒ แปลงใหญ่ คือ ที่ราบบริเวณพื้นที่อำเภอร่องกลาง อำเภอหนองม่วงไข่ อำเภอ เมืองแพร่ อำเภอสูงเม่น และอำเภอเด่นชัย และอีกหนึ่งแปลงคือ บริเวณอำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น ซึ่งที่ราบ ดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร

จังหวัดแพร่ มีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด คือ วิสัยทัศน์ “เมืองแพร่น่าอยู่ ประตูล้านนา เศรษฐกิจก้าวหน้า ประชาเป็นสุข” สำหรับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ “ส่งเสริมอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและขยายผลโครงการตามแนวพระราชดำริ” กลยุทธ์ ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างมูลค่าให้กับสินค้า พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางการจำหน่ายส่งเสริมความรู้ด้านประชาสัมพันธ์การตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและเพิ่มรายได้ ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) จังหวัดแพร่ หรือโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจน สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น โดยรัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชน ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด กระบวนการบริหารจัดการ การเข้าถึงแหล่งทุนและการตลาดเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากผลการดำเนินงานการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ตลอดปีที่ผ่านมา มีผลการจัดเก็บรายได้จากการจำหน่ายเป็นยอดเงินที่สูงขึ้น

การดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ ปี ๒๕๖๐

อำเภอ	วิสาหกิจชุมชน	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	รวม
	จำนวน (แห่ง)	จำนวน (แห่ง)	
เด่นชัย	๑๗๑	๒	๑๗๓
เมืองแพร่	๑๙๑	๐	๑๙๑
ร่องกาง	๒๒๗	๓	๒๓๐
ลอง	๑๓๓	๑	๑๓๔
วังชิ้น	๑๓๗	๒	๑๓๙
สอง	๑๘๘	๐	๑๘๘
สูงเม่น	๒๖๔	๒	๒๖๖
หนองม่วงไข่	๑๓๓	๑	๑๓๔
รวม	๑,๔๔๔	๑๑	๑,๔๕๕

ประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำแนกตามพื้นที่

กลุ่มการผลิตสินค้า	อำเภอ								
	เด่นชัย	เมืองแพร่	ร้องกวาง	ลอง	วังชิ้น	สอง	สูงเม่น	หนองม่วงไข่	รวมทั้งจังหวัด
การผลิตพืช	๔๒	๔๖	๘๔	๕๙	๕๘	๒๔	๓๘	๒๗	๓๗๘
การผลิตปศุสัตว์	๖๐	๓๓	๓๗	๒๕	๒๓	๔๙	๒๕	๔๗	๒๙๙
การผลิตประมง	๓	๓	๘	๒	๔	๐	๑	๐	๒๑
การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	๑๕	๑๗	๒๐	๑๓	๑๒	๘	๔๙	๑๕	๑๔๙
ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า	๗	๔๑	๙	๘	๘	๗	๒๙	๕	๑๑๔
เครื่องจักสาน	๒๔	๕	๖	๗	๑๑	๔	๘	๐	๖๕
ดอกไม้ประดิษฐ์	๔	๓	๔	๐	๒	๑	๗	๓	๒๔
เครื่องจักรกล	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
ของชำร่วย/ของที่ระลึก	๑	๓	๑	๐	๑	๑	๘	๕	๒๐
ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	๐	๓	๒	๑	๒	๔	๒	๓	๑๗
เครื่องตุ้ม	๓	๘	๑๔	๑๐	๓	๙๖	๑๑	๔	๑๔๙
เครื่องประดับ/อัญมณี	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๑
เครื่องมือ/เฟอร์นิเจอร์	๒๓	๘	๕	๖	๒๘	๑๔	๖๙	๓	๑๕๖
เครื่องหนัง	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๑
การผลิตปัจจัยการผลิต	๔	๑๒	๑๗	๗	๑๑	๗	๒๓	๖	๘๗
เครื่องปั้น	๐	๑	๗	๐	๐	๐	๐	๐	๑
สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
การผลิตสินค้าอื่นๆ	๔	๘	๑๒	๔	๕	๘	๑๒	๕	๕๘
รวม	๑๙๒	๑๙๑	๒๒๗	๑๔๓	๑๖๘	๒๒๕	๒๘๔	๑๒๔	๑,๕๕๔

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ จังหวัดแพร่ ปี ๒๕๖๐ มีดังนี้

๑. กิจกรรมขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนสำหรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบเป้าหมายหลัก คือวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจการภายใต้พื้นที่แปลงใหญ่ หากไม่มีวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจการภายใต้พื้นที่แปลงใหญ่ให้เลือกวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานในวิสาหกิจชุมชน อำเภอละ ๒ แห่ง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนละ ๑๐ ราย รวมทั้งสิ้น ๑๖๐ ราย มีวิธีการดำเนินงาน คือ

- ๑) ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่เป็นเป้าหมายการดำเนินงาน
- ๒) จัดทำแผนพัฒนาศักยภาพสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตามความต้องการ
- ๓) ขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแผนที่วางไว้ โดยพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตามแผนที่ต้องการ

๒. กิจกรรมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- ๑) ยกระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดย
- ส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูป
 - ส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูป
- ๒) กิจกรรมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบและการขยายผล
- คัดเลือกวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด เพื่อค้นหาวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดีสามารถเป็นต้นแบบแก่วิสาหกิจชุมชนอื่นๆ
 - พัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้แก่วิสาหกิจชุมชนอื่นๆ หรือผู้ที่สนใจ และพัฒนาต่อยอดการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นในด้านต่างๆ
๓. กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยดำเนินกิจกรรมพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร ซึ่งมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน คือ
- ๑) กิจกรรมประเมินศักยภาพและเพิ่มทักษะการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
 - ๒) กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าแปรรูปวิสาหกิจชุมชน
 - ๓) กิจกรรมตรวจประเมินสถานที่ผลิตเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน GMP/Primary GMP/ฮาลาล
๔. กิจกรรมพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีเกษตร
- ๑) เพิ่มทักษะเกษตรกรในการจัดทำแผนบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีเกษตร
 - ๒) เพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ธุรกิจท่องเที่ยววิถีเกษตร (12 เมือง ต้องห้ามพลาด...Plus)
 - ๓) กิจกรรม การพัฒนาเกษตรกร รายการสนับสนุนการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีเกษตร
 - ๔) กิจกรรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- และผลจากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์คุณอมรรัตน์ กาทองทุ่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ และคุณนงนุช ไสญาติ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลเหมือหม้อ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ พบว่า

รูปภาพที่ ๑ คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ คุณอมรรัตน์ กาทองทุ่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

รูปภาพที่ ๒ คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ คุณณงนุช ไสยญาติ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม
องค์การบริหารส่วนตำบลเหมือหม้อ

จากวิสัยทัศน์และและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดดังกล่าวทางจังหวัดจึงได้ยึดเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และสามารถพึ่งพาตนเองได้

สำหรับโอกาสการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่เห็นว่านโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของรัฐและจังหวัดมีความสอดคล้องกัน วิสาหกิจชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลายและมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพของสินค้า มีหน่วยงานภาคีในส่วนของคณะอนุกรรมการและคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ระดับอำเภอ และจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น เครื่องจักสาน เสื้อผ้าหม้อห้อมสำเร็จรูป เป็นต้น และข้อจำกัดในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวนวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากทำให้การส่งเสริมของหน่วยงานภาคีไม่ทั่วถึง และหน่วยงานภาคีมีงบประมาณ/บุคลากร ในการให้ความรู้และการติดตามการดำเนินงานไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่ม

จากการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมของจังหวัด ได้แก่ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจักสาน สมุนไพร การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ เกิดการรวมกลุ่มและการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชนทำให้ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีอาชีพและรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

ปัญหาอุปสรรคที่พบในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดแพร่ เช่น

๑. ปัญหาด้านการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มที่มาขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนแล้วดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาคีที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนของหน่วยงานภาคี

๒. ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจ

ชุมชนซ้ำ แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมากทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

สรุปได้ว่าการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชน ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สำหรับปัญหาอุปสรรค เช่น วิสาหกิจดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนซ้ำ แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

จากข้อมูลประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้วจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจเครื่องจักสานมีวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว จำนวน ๖๕ แห่ง โดยแยกเป็น อำเภอเด่นชัย จำนวน ๒๔ แห่ง อำเภอเมืองแพร่ จำนวน ๕ แห่ง อำเภอร้องกวาง จำนวน ๖ แห่ง อำเภอลอง จำนวน ๗ แห่ง อำเภอวังชิ้น จำนวน ๑๑ แห่ง อำเภอสอง จำนวน ๔ แห่ง อำเภอสูงเม่น จำนวน ๘ แห่ง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวิสาหกิจจักสาน จำนวน ๒ แห่ง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ ๘ และ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ซึ่งมีบริบท และสภาพการดำเนินงานดังนี้

จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ นางสุกัญญา ฉลอม ผู้ใหญ่บ้านค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ เกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสาน พบว่า

รูปภาพที่ ๓ คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ คุณสุกัญญา ฉลอม ผู้ใหญ่ หมู่ที่ ๘ บ้านค่างาม ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘

บ้านค่างามหมู่ที่ ๘ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสูงเม่น ประมาณ ๗ กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดแพร่ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ ประชากรมีอาชีพทางการเกษตร มี

การเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชผลทางการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๘๐๐ ไร่ ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านดอนนิมิต หมู่ที่ ๘ ตำบล ร่องกาศ ทิศใต้ติดต่อกับ บ้านดอนมูล หมู่ที่ ๔ ตำบล ดอนมูล ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านค่างามหมู่ที่ ๑ ตำบล ดอนมูล ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ถนนยันตรกิจโกศล และตำบล สบสาย จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๑๗ ครัวเรือน คำขวัญบ้านค่างาม “บ้านค่างาม ดินแดนเกษตรกรรม เลิศล้ำงานจักสาน ตำนานพระอาจารย์หมื่น”

วิสัยทัศน์ของหมู่บ้าน “หมู่บ้านจักสานเข้มแข็ง มีความสามัคคี ประชาชนอยู่ดีกินดี น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง” อัตลักษณ์ “หมู่บ้านหัตถกรรมจักสาน น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง”

คนในหมู่บ้านอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตร ทำนาข้าว ในฤดูนาปีปลูกข้าวเหนียวเป็นส่วนใหญ่ มีปลูกข้าวเจ้าเพียงเล็กน้อยเพื่อบริโภคในครัวเรือน เพราะสภาพทั่วไปของหมู่บ้านเป็นที่นาล้อมรอบหมู่บ้าน พืชที่ปลูกภายหลังเก็บเกี่ยวเสร็จ คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง และข้าวนาปรัง ชาวบ้านค่างามเป็นชาวพื้นบ้านดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีภาษาพูดเป็นภาษาถิ่น มีความผูกพันกันเหมือนพี่น้อง พี่พาทอาศัยกันเหมือนเครือญาติ มีขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดถึงความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมวิถีชีวิตชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรู้ที่สร้างขึ้นด้วยกัน เรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้ในหมู่พวกเขาของตน คือการจักสานกระบุงจากไม้ไผ่ เพื่อใช้หาบข้าวเปลือกจากที่นารับมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง และใช้หาบข้าวเปลือกนำไปสีที่โรงสีข้าวในหมู่บ้านเพื่อนำข้าวสารมาบริโภค และได้มีการพัฒนารูปแบบ และมีการรวมกลุ่มกันคิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน และความต้องการของตลาด เช่น หวดข้าวข้าว หวดนึ่งข้าว กระดัง เหิง ฆ้องใส่ปลา กระจาด กะลา ไซดักปลา ตะกร้าอเนกประสงค์ พัด โคมไฟ ฯลฯ เมื่อมีผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ และเหลือใช้ในครัวเรือนจึงรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และได้ยื่นจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ ๘ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ รหัสทะเบียน ๖-๕๔-๐๔-๐๔/๑-๐๐๐๑ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๙ มีสมาชิกแรกตั้ง ๒๕ คน ปัจจุบันมีสมาชิก ๗๐ คนโดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน¹

๑. เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
๒. เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบ ความสามัคคีในกลุ่มและชุมชน
๓. เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว
๔. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
๕. ให้สมาชิกรวมกลุ่มกันขายสินค้าในราคายุติธรรม และกำหนดราคาเป็นมาตรฐานเดียวกัน
๖. สามารถกำหนดราคาขายให้กับพ่อค้าคนกลาง

การดำเนินงานของกลุ่ม เริ่มจากการระดมหุ้นจากสมาชิกคนละ ๑ หุ้น ไม่เกิน ๒๐ หุ้น มีเงินทุนเริ่มดำเนินการ ๑,๒๐๐ บาท ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ได้รับการสนับสนุนวัสดุจักสานจากสำนักงานพัฒนาชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลดอนมูล (สร้างอาคาร

¹ นวัตกรรมกลุ่มหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่, (แพร่ : กลุ่มหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘, ม.ป.ป), หน้า ๔.

แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์) ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดแพร่ และวิทยาลัยสารพัดช่างจังหวัดแพร่ (เตาอบเส้นตอก) ปัจจุบันมีทุนดำเนินการ ๓๖๑,๑๓๕ บาท กิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มมีดังนี้

๑. กลุ่มจำหน่ายสินค้าเพื่อการอุปโภค บริโภคในราคาประหยัด และสมาชิกสามารถนำผลิตภัณฑ์จักสาน ชำระค่าสินค้าแทนเงินสดได้

๒. ให้สมาชิกทุกคนนำผลิตภัณฑ์จำหน่ายที่กลุ่มโดยหวด ๑ ใบ หักเงินเข้ากลุ่ม ๑ บาท

๓. ให้มีการยืมในวงเงิน ๑,๐๐๐ บาท/เดือน โดยไม่คิดดอกเบี้ย หากยืมเกิน ๑,๐๐๐ บาท คิด ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๒ บาท/ปี

๔. สมาชิกสามารถนำสินค้ามาชำระแทนเงินสดที่ยืมได้

๕. จัดแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฯ ในงานต่าง ๆ

ผลการดำเนินงานของกลุ่มที่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาจนมีความเข้มแข็ง ทั้งด้านการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีการสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มและชุมชน มีการพัฒนาสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการดำเนินงาน การบริหารจัดการในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีการดำเนินการเองภายในกลุ่มและร่วมกับหน่วยงานภาคีอื่น ๆ เพื่อรองรับ และสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มและชุมชน มีการจัดการเงินทุนด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม สาธารณประโยชน์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และยั่งยืน จากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นระบบ โดยได้รับการสนับสนุนเชื่อมโยงจากองค์กรท้องถิ่น และเครือข่ายหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกระดับ มีเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นหนึ่งแห่งความภาคภูมิใจของหมู่บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ได้ผ่านการประเมินตามระบบมาตรฐานงานชุมชนในปี ๒๕๕๑

ประโยชน์ที่ชุมชน และประชาชนได้รับจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่

๑. ประชาชนมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องกู้เงินนอกระบบ

๒. ผลิตภัณฑ์จักสานมีคุณภาพ สามารถกำหนดราคาขายได้ตามความเหมาะสม

๓. สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการจักสานจากรุ่นสู่รุ่น

๔. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาทักษะร่วมกัน

๕. สมาชิกมีความเชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ทั้งในชุมชน และเป็นวิทยากร

ถ่ายทอดนอกชุมชน

๖. มีความสามัคคีในหมู่คณะ

๗. เป็นการพัฒนาจิตใจของสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เสียสละ มีความเห็นอกเห็นใจกัน ยึดหลักประชาธิปไตย และไว้วางใจกัน

๘. วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ ได้จัดสรรผลกำไรเพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และบรรเทาทุกข์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติ

๙. นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาเรียนรู้เรื่องการจักสานไม้ไผ่ในหมู่บ้านและวิสาหกิจชุมชนฯ

สำหรับแผนการดำเนินงานของกลุ่มในอนาคตนั้นกลุ่มได้มีแนวคิดว่าควร

๑. ฝึกอบรมพัฒนาฝีมือ และศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ
๒. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าสู่ตลาดประชาคมอาเซียน
๓. ฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
๔. บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ไม่ใ้เพิ่มเติม
๕. จัดแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานกิจกรรมของอำเภอ จังหวัด และในโอกาสต่าง ๆ
๖. ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ ในวันประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ประชุม

หัวหน้าส่วนราชการ สถานีวิทยุชุมชน แผ่นพับและทางเว็บไซต์

แนวทางในการพัฒนากระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความยั่งยืน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีแนวทางดังนี้

๑. มีแนวทางในการสร้างแกนนำวิสาหกิจชุมชนเข้ารับการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง
๒. ส่งเสริมครอบครัวสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในด้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
๓. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและกำหนดการพัฒนา

คุณภาพชีวิต

๔. เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียงโดยกลุ่มวิสาหกิจ

ชุมชน

นอกจากนี้ กลุ่มยังได้มีการคิดพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและค่านิยม ความเชื่อของคนในพื้นที่ ดังนี้

๑. การพัฒนารูปแบบเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการใช้ให้หลากหลาย เช่น สมาชิกวิสาหกิจชุมชน นายหนู ฉลอม บ้านเลขที่ ๘๒/๒ หมู่ที่ ๘ ได้คิดค้นการจักสานเป็นโคมไฟตกแต่งบ้านเรือน

๒. พัฒนารูปแบบเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการใช้ให้หลากหลาย เช่น กล่องใส่แปรงงานในสำนักงาน กระบุงเล็กใส่วัสดุสำนักงาน

๓. การพัฒนารูปแบบให้มีความสวยงามน่าสนใจ เช่น พัด พัฒนาให้เป็นวัสดุในการตกแต่งบ้านได้ กระติบข้าวเหนียวขนาดเล็กใช้ใส่ข้าวเหนียว และตกแต่งเป็นงานศิลปะเอนกประสงค์ได้ กระบุงเมื่อตกแต่งลวดลายให้สวยงามสามารถใช้งานได้หลากหลาย

๔. พัฒนาให้เป็นเครื่องรางของขลังตามความเชื่อคนในท้องถิ่น เช่น น้ำเต้า เชื่อว่าให้ความร่มเย็นเป็นสุข มั่งมีเงินทอง กวักขนาดเล็ก กวักเงิน กวักทอง ฆ้อง สำหรับเป็นแจกันดอกไม้ ไซดักเงิน ดักทอง แขนวนในรถยนต์ แผ่นจักสานลายสามใช้ทำบอร์ด เพดานตกแต่งบ้าน แผ่นจักสานใช้ทำเพดานบ้าน หรืองานเอนกประสงค์

๕. พัฒนารูปแบบใหญ่หรือเล็กตามวัตถุประสงค์ในการใช้ในครัวเรือนของคนล้านนา

รูปภาพที่ ๔ ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม

รูปภาพที่ ๕ ผลิตภัณฑ์สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

การดำเนินงานของสมาชิกจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนในครัวเรือนเป็นการตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ ๘ ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้าน

บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานจากหลายหน่วยงานรวมถึงการพัฒนาบุคลากรใน ส่วนของผู้นำชุมชน การจัดกิจกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมสามารถกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาดและเป็น ที่ยอมรับได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ชุมชนมีลักษณะดังนี้

๑. ผลผลิตของกลุ่มสามารถสร้างอาชีพให้แก่สมาชิกกลุ่มสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ให้แก่สมาชิก

๒. สมาชิกกลุ่มฯ มีวัสดุ อุปกรณ์ในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น กระบุง ตะกร้า หวดข้าวข้าว ไหข้าวลาว

๓. กลุ่มมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ เช่น มีการสั่งซื้อสินค้าจากลูกค้าเพิ่มมากขึ้น มีคณะนักเรียน จากโรงเรียนพิริยาลัย และโรงเรียนนารินทร์ จังหวัดแพร่ มาศึกษาดูงาน

๔. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เริ่มแรกมีสมาชิกแค่ ๒๕ คน ปัจจุบันได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น ๗๐ คน

๕. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เริ่มแรกทำผลิตภัณฑ์ชิ้นเล็กๆ และได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นชิ้นใหญ่ สามารถนำผลิตภัณฑ์ไปโชว์ตามงานที่จัดแสดงได้

๖. นางสุภิญญา ฉลอม ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานกลุ่ม ได้ไปศึกษาดูงานต่างประเทศ เพื่อนำ ความรู้ที่ได้รับกลับมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน

๗. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านค่างาม มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ สามารถนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ไปโชว์ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น การโชว์สินค้า OTOP อำเภอชัยมหารัชมงคล

๘. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ ได้รับรางวัลประเภท กลุ่ม/องค์การชุมชนแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ได้รับการยอมรับและยก ย่องชมเชยจากภาคีการพัฒนา หน่วยงานต่าง ๆ และได้รับงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่อยอดการ พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ปี ๒๕๕๑ ได้รับมาตรฐานชุมชนผ่านเกณฑ์การประเมินประเภทกลุ่มอาชีพจักสาน

ปี ๒๕๕๓ ผลการคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP หวดข้าวข้าว ระดับสามดาว

ปี ๒๕๕๔ กลุ่มได้รับรางวัลที่ ๒ ในการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด

ปี ๒๕๕๕ ผลการคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP หวดข้าวข้าว ระดับสามดาว

ปี ๒๕๕๖ กลุ่มได้รับอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มาตรฐานเลขที่

มผช.๔๐

ปี ๒๕๕๖ ผลการคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP ประเภทของใช้ ของที่ระลึก ระดับสามดาว

ได้รับรางวัลชมเชย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มแกนหลักในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด

ได้พัฒนาชุมชนตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ประเภทมาตรฐานชุมชน

กลุ่มได้รับคัดเลือกเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ดีเด่นระดับจังหวัด

ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการชุมชนธนาคารความดีบ้านค่างาม สนับสนุน

โดยสำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดแพร่ และ ธ.ก.ส.สูงเม่น

รูปภาพที่ ๖ รางวัลแห่งความภาคภูมิใจของกลุ่มวิสาหกิจ

นอกจากนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารงานของกลุ่ม คือ

๑. ประชาชนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้คนในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง และเยาวชนนักเรียนของโรงเรียนบ้านค่างาม อัครราษฎร์บำรุงและเป็นหลักสูตรการเรียนพื้นฐานอาชีพของโรงเรียน
๒. คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และมีความสามัคคีในกลุ่มฯ
๓. สมาชิกมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
๔. หน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลดอนมูล สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเม่น สำนักงานเกษตรอำเภอสูงเม่น ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดแพร่ วิทยาลัยสารพัดช่างให้การสนับสนุนส่งเสริมการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ อาจารย์จงวัฒนา คณະนัย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ตำบลเหมืองหม้อ เกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสาน พบว่า

รูปภาพที่ ๗ คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ อาจารย์จวงวัฒนา คณะนั้ย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มภูมิปัญญาแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส

บ้านเหมืองหม้อตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ ประมาณ ๓ กิโลเมตร ตำบลเหมืองหม้อมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่อดีตกาล ประมาณปี พ.ศ.๑๓๗๙ ได้อพยพมาจากบ้านหนองหม้อเมืองไชยบุรี เชียงแสน มาตั้งรกรากที่ริมห้วยแม่แคม บริเวณนี้มีลำธารเล็กๆแยกจากห้วยแม่แคมไปทางขวา ชาวบ้านเรียกว่าลำเหมือง จึงเอาคำว่าหนองหม้อรวมกับคำว่าเหมือง กลายเป็นเหมืองหนองหม้อ จนในที่สุดกร่อนคำกลายเป็น “เหมืองหม้อ” ซึ่งเป็นชื่อของตำบลเหมืองหม้อในปัจจุบัน สภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบล ลักษณะภูมิประเทศของตำบลเหมืองหม้อเป็นพื้นที่ราบและที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก มีลำห้วยแม่แคมเป็นแหล่งน้ำสายใหญ่ไหลผ่านตำบลเหมืองหม้อ มีคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายของกรมชลประทานเป็นแหล่งน้ำสายหลักของตำบล อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ ติดกับตำบลบ้านร่องพองตำบลน้ำชำ ทิศใต้ ติดกับตำบลกาญจนาราม ตำบลนาจักร ทิศตะวันออก ติดกับตำบลบ้านถิ่น ทิศตะวันตก ติดกับตำบลทุ่งกวาว ตำบลในเวียง การปกครอง ตำบลเหมืองหม้อประกอบไปด้วย ๑๒ หมู่บ้าน มี ๕ ชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครอง แต่ละชุมชนจะมีความผูกพัน เป็นที่พึ่งพึ่งกันมีวัดและโรงเรียน เป็นศูนย์รวมของศรัทธา คือ ชุมชนเหมืองหม้อ ประกอบไปด้วยหมู่ที่ ๑ (สำเภา) หมู่ที่ ๓ (เหมืองหม้อ) หมู่ที่ ๗ (ทุ่งน้ำใส) หมู่ที่ ๘ (เหมืองหม้อ) มีวัดเหมืองหม้อและวัดสำเภา ชุมชนปทุมประกอบไปด้วยหมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๑๑ มีวัดปทุม ชุมชนกาช่องประกอบไปด้วย หมู่ ๔ (กาช่อง) หมู่ ๙ (แดนชล) และหมู่ ๑๒ (สันติธรรม) มีวัดกาช่อง ชุมชนเหมืองค่า ประกอบด้วยหมู่ที่ ๕ (สะบู) และหมู่ที่ ๖ (เหมืองค่า) มีวัดเหมืองค่า ชุมชนสันติภาพชายคลอง คือหมู่ที่ ๑๐ เป็นชุมชนเมือง(จะเป็นบ้านจัดสรร มีข้าราชการ หรือคนต่างถิ่นมาซื้อ มาเช่า อยู่เป็นจำนวนมาก) วิถีชีวิต อาชีพ สังคม ตำบลเหมืองหม้อมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีสังคมแบบเครือญาติ ประชาชนมีความสามัคคีกัน ไม่มีความแตกแยก ความขัดแย้งกันในกลุ่มผู้นำชุมชน การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำสวน ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ของประชากร นอกนั้น รับราชการ รับจ้าง (โดยเฉพาะอาชีพรับเหมาก่อสร้าง) ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ ๓๐ นอกจากนี้ยังมีอาชีพเสริมที่เป็นอาชีพทางวัฒนธรรมสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเช่นอาชีพจักสาน การแกะสลัก การทำข้าวแคบ ข้าวปุ้น ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากกะลามะพร้าว

คำขวัญของตำบลเหมืองหม้อ “เกษตรเป็นหลัก จักสานทุกอย่าง งานช่างดีเด่น รมเย็นด้วยประเพณี สามัคคีเป็นเลิศ ถิ่นกำเนิดแห่งภูมิปัญญา”

อัตลักษณ์ท้องถิ่น ประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ มีอัตลักษณ์เป็นของตนเองคนเหมืองหม้อ มีลักษณะเป็นคนเปิดเผย สนุกสนาน จริงใจแต่แฝงด้วยอารมณ์ขัน โดยเฉพาะภาษาพูด เช่นคำพูดว่าที่ไหน คนเหมืองหม้อจะพูด “ที่แห่น” หรือคำว่าใคร ในภาษากลาง “ไผ” คำเมืองบ้านเรา คนเหมืองหม้อจะพูดว่า “แผ่” อีกคำหนึ่งที่เป็นสำเนียงของชาวเหมืองหม้อ และเป็นทีล้อเลียนของคนอื่นเสมอ คือคำว่า “นะ” ในภาษากลาง ที่อื่นจะพูดคำว่า “เนาะ” คนเหมืองหม้อจะพูดว่า “น้อ” วิถีชีวิตที่เรียบง่ายที่ยึดถือมาจากบรรพบุรุษ หลายอาชีพที่เป็นอาชีพทางวัฒนธรรมและคนเหมืองหม้อยังสืบทอดอาชีพนี้อยู่ได้แก่ การทำข้าวแคบ ข้าวปุ้น การแกะสลัก การจักสาน จักสานทุกอย่างแต่ที่มีมากเป็นสินค้าหลักของหมู่บ้านคือ สานแอ็บข้าว เป็นสินค้าประจำตำบลที่ผู้มาเยือนจะต้องแวะซื้อเป็นของที่ระลึกอยู่ประจำนอกจากนี้ยังมีฝีมือในการสร้างบ้านที่เรียกว่า “สล่า” อยู่มากมาย สล่าทำบ้าน สล่าแกะสลัก เป็นต้น อัตลักษณ์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเพราะ เป็นแหล่งผลิตยาสมุนไพร ที่เป็นภูมิปัญญาสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน คือยาแก้หม้อสีหรือยาแก้สรรพพิษหม้อสี มีสรรพคุณแก้โรคภัยต่างๆได้อย่างดีเยี่ยม

วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ประเพณีวัฒนธรรมของตำบลเหมืองหม้อที่ได้ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่โบราณ มีประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และประเพณีความเชื่อเรื่องผีบ้านผีเรือนยังมีอยู่ ถึงแม้ความเจริญด้านเทคโนโลยีจะหลั่งไหลเข้ามาสู่สังคมมากมายก็ตาม อีกทั้งยังมีการฟื้นฟูประเพณีหลายๆอย่างเพื่ออนุชนรุ่นหลังได้รู้และปฏิบัติสืบไป ด้วยความเชื่อที่ว่าเมื่อทำแล้วเป็นการอุทิศส่วนกุศลไปหาบรรพบุรุษ ทำแล้วมีความสุข ปลอดภัยเป็นขวัญกำลังใจทำงานให้สำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ เช่น ประเพณีสืบชะตา เป็นความเชื่อทางศาสนาของชาวเหมืองหม้อจะทำบุญในการเกิดการตาย หรือตามโอกาสต่างๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ถือเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต คือการทำบุญสืบชะตาต่ออายุ โดยมีความเชื่อว่าเป็นชีวิตนี้ เมื่อถึงเวลาเจ็บป่วย เกิดโชคร้าย เกิดอุบัติเหตุหรือประสบภัยพิบัติต่างๆ จะต้องตรวจดวงชะตาแห่งชีวิตตามตำราโหราศาสตร์ อาจารย์จะเปิดตำราโบราณ(ปื๊บสา)ดูวันเดือน ปีเกิด ว่า เป็นระยะที่จะสืบชะตาต่ออายุโดยการส่งเคราะห์(สะเดาะเคราะห์)โดยมีมีอาจารย์สวดพราภาวนา หรือ ตาข้าวกูปี้โดยไปทำที่วัด หรือจะทำบุญใหญ่ที่เรียกว่า “ทำบุญสืบชะตา” คือนิมนต์พระมาสวดการมงคลโดยมีการตั้งเครื่องสืบชะตา การมีผีประจำตระกูล เป็นความเชื่อเรื่องผีปู่ ผีย่า เป็นกลุ่มญาติที่เกี่ยวข้องกัน เรียกว่าผีเดียวกัน ซึ่งมาจากต้นสกุลปู่ย่า ตายายเดียวกัน มีการรวมญาติแล้วแต่จะกำหนดการไหว้ผี ลูกหลานจะมาพบกันเพื่อไหว้ “ผีปู่ย่า” เพื่อให้ปกป้องรักษาลูกหลานให้อยู่ดีมีสุข ประเพณีเดือนเก็ง เป็นความเชื่อที่ว่าเมื่อทำแล้วจะทำให้อยู่ดีมีสุข มีความเจริญตามคติของสังคมในล้านนา ทำให้เห็นความเป็นระเบียบอันจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ประเพณีเดือนเก็ง(เดือนอ้าย) เริ่มจัดงานตั้งแต่วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (เดือน ๑๐ ใต้) จนถึงวันแรม ๑๕ ค่ำเก็งเหนือ(เดือน ๑๑ ใต้) ประเพณีเดือนนี้คือ การกินสลาก หรือทานก๋วยสลาก(สลากภัต) หมายถึงการทำบุญโดยการไม่เจาะจงพระรูปใดรูปหนึ่ง จะมีการให้พระจับสลากจากเส้นใบลาน ที่เขียนข้อความอุทิศการทำบุญไปให้ทายาทผู้ล่วงลับ แล้วนำไปรวมกันแบ่งเป็นมัดๆให้พระ สามเณรจับสลาก ประเพณีเป็ง (เดือน ๒ เหนือ เดือน 12 ใต้) ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๑๒ คือประเพณีลอยกระทง ซึ่งจะมีการฟิ่งเทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์ การจุดโคมแขวน จุดประทีปดินกา (ทำจากฝ้ายพันเป็นรูปดินกา แชน้ำมันหรือขี้ผึ้งในภาชนะดินเผาเล็ก เพื่อเป็นการบูชาเทวดาตามชาดกที่เล่าสืบกันมา นอกจากนี้ยังมีการปล่อยโคมลอยเพื่อเป็นการปล่อยความชั่วทั้งหลายออกจากตัวเรา ประเพณีเดือนสี่เหนือ คือประเพณีทานข้าวใหม่เพราะเดือนนี้จะตรง

กับฤดูเก็บเกี่ยวข้าว หลังจากเก็บเกี่ยวเข้ายุ้งเข้าฉาง ก็จะนำข้าวมาทำบุญกันที่วัด เรียกว่า “ประเพณี ตานข้าวใหม่” และที่วัดเหมืองหม้อจะมีประเพณีทำบุญไหว้พระธาตุสะหลีปungเมือง ซึ่งเป็นศูนย์รวมใจ ของศรัทธาวัดเหมืองหม้อ ประเพณีในเดือนหกเหนือ จะมีประเพณีทำบุญไหว้พระธาตุประจำวัดคือ พระ ธาตุธรรมนิศรีปฐม พระธาตุวัดเหมืองคำ พระธาตุวัดสำเภา ประเพณีเดือนเจ็ดเหนือ เดือนนี้มีประเพณีที่ สำคัญคือ “ปีใหม่เมือง (วันสงกรานต์ของภาคกลาง)ประเพณีปีใหม่เมืองของตำบลเหมืองหม้อก็เหมือน ของชาวแพร่ทั่วไป ได้กำหนด ๖ วัน วันที่ ๑๒ เมษายน เรียกว่าวันเก็บกวาดเรือน วันที่ ๑๓ เมษายน เรียกว่าวันจิ้งขานล่อง(สังขารล่อง) วันที่ ๑๔ เมษายน เรียกว่าวันเนา(วันเนา) วันที่ ๑๕ เมษายน เรียกว่าวันพญาวัน วันที่ ๑๖ เมษายน เรียกว่าวันปากปี วันที่ ๑๗ เมษายน เรียกว่าวันปีใหม่(วันปาก เดือน)

กลุ่มอาชีพทางวัฒนธรรมในตำบลเหมืองหม้อ ที่มีผู้คนมาเยี่ยมชมอยู่เสมอโดยเฉาะ ชาวต่างชาติคือ

๑. กลุ่มจักสานแอ็บข้าว หมู่ที่ ๑ บ้านสำเภา หมู่ที่ ๓ บ้านเหมืองหม้อ และหมู่ที่ ๗ บ้านทุ่ง น้ำใส

๒. กลุ่มแกะสลัก หมู่ที่ ๑ (หน้าฌาปนสถานเหมืองหม้อ) นายโชติ อินแสน หมู่ที่ ๘ บ้าน นายสาย ศรีใจ บ้านนายวน กาพิยะ

๓. กลุ่มข้าวแคบ ข้าวปุ้น(อาหารพื้นบ้าน) บ้านแดนชล หมู่ที่ ๙

๔. กลุ่มกล้วยฉาบ หมู่ที่ ๕ กลุ่มพรมเช็ดเท้า หมู่ที่ ๖

๕. แหล่งเรียนด้านปศุสัตว์ วัวชน วัวดำสู่อาเซียน บ้านหมู่ที่ ๑๒ บ้านสันติธรรม ของนาย พจน์ ปัญญาณะ

๕. อาศรมศิลปะของศิลปินอิสระ นายสุภร พรินทรากุล บ้านหมู่ที่ ๘ บ้านเหมืองหม้อ

๖. แหล่งน้ำธรรมชาติลำห้วยแม่แคมทั้งสองฟากฝั่ง จะมีวิถีชีวิตเกษตรแบบพอเพียงบ้าน ปทุมหมู่ที่ ๒ และ บ้านกาช่องหมู่ที่ ๔ มีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรขององค์ บริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานขององค์กรต่างๆทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

การทำภูมิปัญญาชาวบ้านของกลุ่มจักสานบ้านเหมืองหม้อเป็นปราชญ์ในชุมชน สอนองค์ ความรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียน และส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริม เป็นกิจกรรมช่วงว่าง จากการทำนา ทำสวน ทำไร่ เพื่อหารายได้เสริมให้กับครัวเรือนของกลุ่ม โดยมีการรวมกลุ่ม การทำผลิตภัณฑ์จักสาน แรกเริ่มมีสมาชิกรวมกลุ่มกันประมาณ ๓๐ คน ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาแอ็บ ข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ที่ตั้ง เลขที่ ๘๐ หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ รหัสไปรษณีย์ ๕๔๐๐๐ รหัสทะเบียน ๖-๕๔-๐๑/๑-๐๐๓๑ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๘ จากนั้นเริ่มตั้งเป็นกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส และมีระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม ในปี ๒๕๕๔ การรวมกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าว มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๕.๑ เพื่อเป็นการส่งเสริมการสานแอ็บข้าวภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

๕.๒ เพื่อรวมพลังในการสร้างท้องถิ่นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้พัฒนา

ยิ่งขึ้น

๕.๓ เพื่อเพิ่มรายได้ให้สมาชิกมากขึ้นจากเดิมและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๕.๔ ทำให้สมาชิกได้มีโอกาสพบปะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕.๕ เพื่อให้กลุ่มมีการเคลื่อนไหวทางกิจกรรมและพัฒนากลุ่มอยู่ตลอดเวลา

๕.๖ เพื่อทำกองทุนสำหรับพัฒนาอาชีพให้กับกลุ่มและท้องถิ่นต่อไป

สมาชิกจะมีการรวมกลุ่มกันทำตามหมู่บ้าน ณ บ้านสมาชิกคนใดคนหนึ่ง แหล่งทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนกลุ่มอาชีพทุกหมู่บ้าน ประมาณปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท โดยสมาชิกเขียนโครงการเข้าไปขอรับงบประมาณสนับสนุนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ ส่งผลิตภัณฑ์ผ่านอุตสาหกรรม หากสินค้าผ่านจะมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เริ่มจากการทำใช้เอง ต่อมาได้พัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับจำหน่าย ได้แก่ กระเป่า ตะกร้า ก่องกระดาศ ทิชชู กลุ่มจะทำตามใบสั่งสินค้า ส่วนมากดั้งเดิมสานกระติ๊บข้าว ใช้วัสดุแบบผสมผสาน เทคนิคการทำจะแตกต่างกัน และนิยมควบคุมคุณภาพสินค้าให้มีความหลากหลาย

รูปภาพที่ ๘ ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม

รูปภาพที่ ๙ ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

รูปภาพที่ ๑๐ กระบวนการผลิต

ผลการดำเนินงานของกลุ่ม นางดวงแข คนชม เป็นเจ้าขององค์ความรู้ที่ได้รับรางวัลการประกวดหัตถกรรมท้องถิ่น ปี ๓๕๓๒ ได้รับรางวัลชมเชยจากกระทรวงอุตสาหกรรมและเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้หลักสูตรหรือโครงการ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๖๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีความเชี่ยวชาญ ด้านงานหัตถกรรมฝีมือด้านการจักสานในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์แปรรูป OTOP ชิดแปรรูป-ของใช้ ของประดับ งานหัตถกรรมจักสานถือเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ แต่ส่วนใหญ่รูปแบบผลิตภัณฑ์ยังคงมีรูปแบบเดิม ด้วยเหตุนี้ท่านจึงมีแนวคิดที่จะปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์จากเครื่องจักสานให้มีรูปแบบที่แตกต่างจากของที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะการทำลวดลายต่างๆ ลงในเครื่องจักสาน ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวทำให้นาง

ดวงแข คนชม ประสบความสำเร็จในด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และได้รับเชิญเป็นครูฝึกการทำเครื่องจักสานให้กับผู้ที่สนใจ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ตำบลเหมืองหม้อ คือ

๑. มีการนำเอาไสไม้ไฟฟ้า ที่เลิกใช้แล้วมาดัดแปลงทำเป็นเครื่องขุดตอกที่อ่อนบาง
๒. ได้นำสีย้อมไหม ใช้ในการย้อมเส้นตอกเพื่อทำลวดลาย ให้สีสันทสวยงามยิ่งขึ้น
๓. นำวิธีการประดิษฐ์ เป็นลายประยุกต์และตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
๔. มีการตกแต่งฝาบน ด้วยการทำคิ้วเพื่อความสวยงาม และคงทน
๕. มีการทำเครื่องกรอด้ายในล่อน ที่นำมาพันคิ้ว ด้วยเครื่องมือ ทำให้กรอได้เร็วและละเอียดสวยงามยิ่งขึ้น

๖. การเลือกไม้ไผ่ ควรเลือกไม้ไผ่ ที่มีปล้องยาวอายุประมาณ ๑๐ เดือน ถึง ๑ ปี
๗. การจักตอก ต้องมีขนาดความกว้าง ความยาวให้เท่า ๆ กันทุกเส้น เพื่อจะได้กระติบรูปทรงสวยงาม

๘. ก่อนที่จะเหลาเส้นตอก หรือขุดให้นำเส้นตอกที่จักแล้ว แช่น้ำประมาณ ๑ ชั่วโมง เพื่อให้เส้นตอกอ่อนนุ่ม จะได้ขุดเหลาง่ายขึ้น แล้วนำไปตากแดด ให้แห้งสนิท เพื่อป้องกันเชื้อราก่อนลงมือสาน

จากการศึกษาในรายละเอียดของวิสาหกิจทั้ง ๒ กลุ่มดังกล่าว สรุปได้ว่าวิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การดำเนินงานของกลุ่มเกิดจากสมาชิกตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจควรทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนควรเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๔.๒ องค์กรความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมพบว่า องค์กรความรู้ในการจัดบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การจัดการ การแปรรูป การจำหน่ายและเครือข่าย ซึ่งองค์ความรู้ดังต่อไปนี้จะส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน คือ

๔.๒.๑. องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ เป็นทักษะในการทำงานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding) การประสานงาน (coordinating) การควบคุม (controlling) โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่นและทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ

๑. การวางแผน (planning) เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติ ขึ้นไว้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (organizing) เป็นการจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานขององค์การ บรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding) เป็นการสั่งการงานต่าง ๆ แก่สมาชิก ซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและต้องเข้าใจผู้ปฏิบัติงานด้วย ตลอดจนเข้าถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่

๔. การประสานงาน (coordinating) เป็นการเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๕. การควบคุม (controlling) เป็นการกำกับดูแลและสามารถบ่งบอกได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้

๔.๒.๒ องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคการสร้างแนวความคิดผลิตภัณฑ์เป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยการเข้าถึงความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์อย่างแท้จริง การค้นหาความต้องการของผู้บริโภค จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ การเลือกใช้เทคนิคใดนั้น ขึ้นกับการพิจารณาความเหมาะสม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างความแตกต่าง ความแปลกใหม่จากตลาดเดิมที่มีอยู่ เพื่อเป็นการกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภค ในการสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึง

๑. รูปแบบ ได้แก่ ขนาด รูปร่าง ที่มีความโดดเด่นกว่าคู่แข่งชั้นและสอดคล้องกับความต้องการของ ลูกค้า

๒. มาตรฐานการผลิต เป็นระดับการออกแบบ ระดับผลิตภัณฑ์และลักษณะการทำงานซึ่งใกล้เคียงกับมาตรฐานของกลุ่มเป้าหมาย

๓. ความทนทาน เป็นการวัดความคาดหวังอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ภายใต้เงื่อนไขปกติโดยทั่วไปลูกค้าคาดหวังให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการใช้งานที่ยาวนานและ ทนทาน

๔. การออกแบบ เป็นรูปลักษณะโดยรวมที่มีผลกระทบต่อหน้าที่ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยยึดหลักความคุ้มค่าและประโยชน์จากการใช้งาน

กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ การริเริ่มความคิด การกลั่นกรองเลือกเฟ้นความคิด การพัฒนาแนวความคิด และการทดสอบ การพัฒนากลยุทธ์การตลาด การวิเคราะห์ทาง

ธุรกิจ การผลิตแปรรูปผลิตภัณฑ์ขึ้น การทดสอบตลาด และการนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ทำให้เกิดผลลัพธ์ ดังนี้

๑. เพื่อรักษาสถานภาพการแข่งขัน การออกผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดจะช่วยรักษาสถานภาพการแข่งขันและส่วนแบ่งตลาดไว้ได้

๒. เพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เดิม การออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สู่ตลาดเพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เก่า และสามารถนำทรัพยากรจากผลิตภัณฑ์เดิม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

๓. เพื่อปรับการเคลื่อนไหวเนื่องจากฤดูกาลให้น้อยลง ฤดูกาลที่แปรผันอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ที่อาจไม่เพียงพอหรืออาจเหลือใช้ เป็นการใช้ทรัพยากรของกิจการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔. เพื่อลดการเสี่ยงภัย การเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ การเพิ่มปริมาณการขายให้ครอบคลุมตลาดย่อมช่วยกระจายความเสี่ยงจากความผันผวนในตลาดที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๕. เพื่อโอกาสใหม่ จากการเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดอาจทำให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภค จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่จะเข้าไปตอบสนองความต้องการด้วยผลิตภัณฑ์ของตนเอง

๔.๒.๓ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย เป็นกระบวนการทางการตลาดที่ผู้ผลิตสินค้าจะทำให้สินค้าของตัวเองไปสู่ผู้บริโภค หรือทำให้ผู้บริโภคหาซื้อสินค้าได้อย่างสะดวกในราคาที่เหมาะสม ตามเวลาที่ต้องการ โดยหน้าที่ของช่องทางการจัดจำหน่ายจะทำหน้าที่เคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิต ไปยังผู้บริโภคเพื่อแก้ปัญหาด้านเวลาสถานที่ และช่องว่างระหว่างผู้เป็นเจ้าของสินค้า กับความต้องการของผู้บริโภคโดยอาศัยองค์ประกอบของช่องทางการจัดจำหน่ายซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรอิสระที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการที่จะทำให้สินค้า และบริการถึงมือผู้บริโภคอย่างเหมาะสม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดระดับของช่องทางการจัดจำหน่าย ในการตัดสินใจเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายว่าจะผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายใด จะเลือกช่องทางเดียวหรือหลายช่องทาง มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตจำเป็นต้องใช้พิจารณาตัดสินใจปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดระดับช่องทางการจัดจำหน่าย มีดังนี้

๑. การพิจารณาด้านตัวผลิตภัณฑ์ เป็นการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการจัดจำหน่ายโดยพิจารณาถึง คุณค่าของผลิตภัณฑ์ ถ้าหากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาสูง และมีต้นทุนการจัดจำหน่ายสูง ควรจัดช่องทางจำหน่ายให้สั้นลง เช่น เครื่องจักร และถ้าคุณค่าต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์ต่ำ ช่องทางการจัดจำหน่ายจะยาว สภาพของผลิตภัณฑ์ สินค้าที่มีสภาพการเน่าเสียได้ง่าย หรือเป็นสินค้าที่ตามสมัยนิยม ควรเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายสั้น การพิจารณาด้านตลาด โดยพิจารณาจากลักษณะของการซื้อของผู้บริโภคหรือลูกค้า ด้วยการศึกษาลักษณะทางด้านตลาดหรือช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมีการพิจารณาว่าจะจัดจำหน่ายในตลาดใดตลาดหนึ่งอย่างไร โดยคำนึงถึง ตลาดผู้บริโภค และตลาดอุตสาหกรรม อุปนิสัยการซื้อของลูกค้า อาณาบริเวณที่จำหน่าย ปริมาณที่จำหน่าย และความต้องการตามฤดูกาล

๒. การพิจารณาด้านคู่แข่ง เป็นการพิจารณาทางด้านคู่แข่งเป็นหลักโดยพิจารณาว่าใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายที่คู่แข่งใช้อยู่ เนื่องจากว่าช่องทางการจัดจำหน่ายนี้เป็นที่

ยอมรับของผู้บริโภค สามารถเข้าทำการจัดจำหน่ายในช่องทางนี้ได้ง่าย แต่อาจมีข้อเสีย คือ มีสินค้าทำการจัดจำหน่ายแข่งขันในช่องทางจัดจำหน่ายนั้นอยู่เป็นจำนวนมาก หรือใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายที่แตกต่างกันออกไป เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้สินค้าแตกต่างไปจากคู่แข่งในเรื่องภาพพจน์ หรือลักษณะของตัวสินค้ามีความเหมาะสมที่ควรใช้ช่องทาง

๓. พิจารณาคงกลาง ผู้ผลิตควรเลือกคนกลางที่สามารถให้บริการทางการตลาดให้กับผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ ในลักษณะที่ผู้ผลิตสินค้าไม่สามารถต้องสนองหรือบริการผู้บริโภคหรือลูกค้าเองได้

๔. การพิจารณาทางด้านบริษัท เป็นการพิจารณาทางด้านองค์กร โดยทั่วไปธุรกิจที่มีขนาดใหญ่จะมีแนวโน้มที่จะใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายที่สั้นกว่าธุรกิจขนาดเล็ก

๕. การพิจารณาทางด้านสภาพแวดล้อม ถ้าสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้บริโภคมีรายได้น้อย อำนาจซื้อลดลง ผู้ผลิตจำเป็นต้องตรึงราคาสินค้า สินค้าต่ำผู้ผลิตอาจต้องใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายสั้น เพื่อลดต้นทุนการจำหน่ายลง โดยผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง มีผลต่อการเลือกใช้ช่องทางการจัดจำหน่าย

๔.๒.๔ องค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่าย เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และมีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีโครงสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการเชื่อมโยงและประสานงานร่วมกันในลักษณะพึ่งพาอาศัย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ร่วมกัน โดยลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายจะมีการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลกลุ่มคนและองค์กร ทั้งนี้มีการติดต่อซึ่งกันและกันทั้งในระดับภายในองค์กรและภายนอกองค์กร โดยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย คือ

๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่าย เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จะมีผลทำให้การประสานงานและการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปได้ยากลำบาก

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สมาชิกในเครือข่ายจะต้องมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน

๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ผลประโยชน์ในที่นี้ เช่น เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย จะต้องเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในเครือข่าย ซึ่งการมีส่วนร่วมย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข่งขัน

๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งจะทำให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย

๖. การพึ่งอิงร่วมกัน สมาชิกของเครือข่ายต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการ ปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ย่อมไม่มีทางที่จะเกิดความร่วมมือกันได้ และจะไม่เกิดเครือข่ายความร่วมมืออย่าง แท้จริง ดังนั้น สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกด้วยกัน

การรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายที่แท้จริงนั้น เกิดจากการที่มี ผลประโยชน์หรือความต้องการร่วมกัน ฉะนั้นการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะต้องอาศัยการรับรู้มุมมอง ในการทำงานร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีการติดต่อประสานงาน ร่วมมือกันเพื่อรักษาความเป็น เครือข่าย และทั้งนี้การจัดระบบเครือข่ายมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

๑. การจัดผังกลุ่มเครือข่าย ในการบริหารจัดการเครือข่ายควรมีหน่วยงาน รับผิดชอบ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของเครือข่ายทุกกลุ่มในประเทศที่ดำเนินการในเรื่องที่เครือข่าย เป็นอยู่ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ โดยเอาข้อมูลของแต่ละเครือข่ายมาทำการจัด แผนที่หรือแผนผังของเครือข่าย เพื่อจะได้ทราบว่าเครือข่ายก็กลุ่มที่มีเป้าหมายในการดำเนินการไป ในทิศทางเดียวกัน

๒. การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย การบริหารจัดการเครือข่าย จำเป็นต้องมีการจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนรู้จักบทบาทหน้าที่ ของตนเองซึ่งจะเป็นการป้องกันการสับสนและเกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิก ต้องมีการมอบหมาย หน้าที่ที่ความรับผิดชอบให้แก่แต่ละคน ตามศักยภาพและความสนใจของเขา

๓. การจัดระบบติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นเครือข่าย สมาชิกของเครือข่ายอาจมี ความเข้าใจในภารกิจของเครือข่ายไม่ครบถ้วน จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการสื่อสาร เพื่อแพร่กระจาย ความรู้และยกระดับความตระหนักในปัญหาของสมาชิก โดยการจัดกระบวนการ เพื่อสร้างความเข้าใจ ระหว่างสมาชิกของเครือข่าย การสื่อสารจึงเป็นเสมือนกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน

๔. การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน การทำให้เครือข่ายแข็งแรงจึงต้องอาศัยระบบการ พัฒนาสมาชิกของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างองค์ความรู้เฉพาะ ของกลุ่มเป็นสิ่งจำเป็นเพราะแต่ละกลุ่มอยู่ในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน การเรียนรู้ร่วมกันจากการ ปฏิบัติจะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ จริง ดังนั้น การจัดระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างและสะสมองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปรับ ใช้และเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา

๕. การจัดระบบสารสนเทศ ในภาพรวมของการจัดการเครือข่ายควรมีหน่วยงาน ที่เป็นแกนกลาง ทำหน้าที่จัดระบบฐานข้อมูลโดยทำการรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับ เป้าหมาย รูปแบบ วิธีการ ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคและข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น เครือข่ายฐานข้อมูลที่ ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การจัดการเครือข่ายนั้น มีวิธีการและกระบวนการที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป หาก ไม่มีการจัดการเครือข่ายที่ดี ย่อมทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในวิธีการดำเนินงาน ตลอดจนอำนาจหน้าที่

ในการประสานงานภายในองค์กร และหากมีการจัดการเครือข่ายที่มีการเชื่อมโยงการประสานงานเป็นกลุ่มอย่างเป็นเครือข่ายร่วมกันอย่างดีแล้วย่อมสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเครือข่ายมากขึ้น และทำให้การดำเนินงานลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งจะส่งผลให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ คือ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาเนื่องจากการเป็นการระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เกิดการพึ่งพาตนเองของสมาชิกเครือข่าย เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นให้สามารถช่วยพัฒนา ตลอดจนมีอำนาจในการต่อรองต่อกลุ่มอื่นได้

ดังนั้นองค์ความรู้ในการจัดบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การจัดการการแปรรูป การจำหน่าย และเครือข่ายที่กล่าวมาข้างต้นนั้น องค์ความรู้ดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจัสสานจังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตารางที่ ๑-๒

ตารางที่ ๑

จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	๑๒	๑๕.๐๐
หญิง	๖๘	๘๕.๐๐
รวม	๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๘๐ คน จำแนกเป็นเพศ เพศชาย จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐ เพศหญิง จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๐๐

ตารางที่ ๒

จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๔๐ ปี	๐	๐.๐๐
๔๐-๕๐ ปี	๑๐	๑๒.๕๐
๕๑-๖๐ ปี	๓๗	๔๖.๒๕
๖๑ ปีขึ้นไป	๓๓	๔๑.๒๕
รวม	๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๘๐ คน จำแนกเป็นอายุ พบว่า อายุ ๕๑-๖๐ ปี มากที่สุด จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๒๕ รองลงมา ได้แก่ อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๒๕ อายุ ๔๐-๕๐ ปี จำนวน ๑๐ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐

๒) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน ๗ ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน และด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ตารางที่ ๓-๑๐

ตารางที่ ๓

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

ข้อที่	ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน	\bar{x}	S.D.	ระดับความเห็น
๑	เมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นกันขึ้นสมาชิกควรเห็นว่าปัญหานั้นมีความสำคัญ	๔.๐๐	.๖๖	มาก
๒	เมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นสมาชิกควรมีความต้องการว่าจะต้องแก้ไขปัญหานั้น	๓.๙๘	.๗๓	มาก
๓	เมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นสมาชิกควรมีการระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน	๔.๐๐	.๘๓	มาก
๔	สมาชิกควรมีแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันที่ชัดเจน	๓.๘๑	.๘๓	มาก
๕	เมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นสมาชิกควรลงมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน	๔.๑๐	.๗๖	มาก
	รวม	๓.๙๘	.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๓ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = .76) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความเห็นด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ เมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นสมาชิกควรลงมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = .76) รองลงมา คือ เมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นกันขึ้นสมาชิกควรเห็นว่าปัญหานั้นมีความสำคัญ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = .66) และ เมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นสมาชิกควรมีการระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = .83) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ข้อที่	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม	๔.๓๖	.๘๘	มาก
๒	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม	๔.๒๓	.๗๓	มาก
๓	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการทำงานของกลุ่ม	๔.๑๔	.๗๔	มาก
๔	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเครือข่ายการผลิตเครื่องจักสาน เช่น วางแผนการผลิต ช่องทางการจำหน่าย	๔.๒๐	.๖๘	มาก
ข้อที่	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๕	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการออกแบบเครื่องจักสาน	๔.๒๑	.๖๘	มาก
รวม		๔.๒๓	.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๓$, S.D = .๗๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความเห็นด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๓๖$, S.D = .๘๘) รองลงมาคือสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๓$, S.D = .๗๓) และ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการออกแบบเครื่องจักสาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๑$, S.D = .๖๘) ตามลำดับ

ตารางที่ ๕

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

ข้อที่	ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกควรได้รับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	๔.๑๘	.๗๔	มาก
๒	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกมีโอกาสได้รับรางวัลจากการผลิตเครื่องจักสาน	๔.๒๑	.๖๙	มาก

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๓	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกมีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	๔.๑๖	.๕๘	มาก
๔	เมื่อรวมกลุ่มกันแล้วทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีความเอื้อ อาหารส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น	๔.๑๙	.๗๐	มาก
๕	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกมีความมั่นคงในอาชีพ	๔.๐๘	.๗๓	มาก
รวม		๔.๑๖	.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๕ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน โดยภาพรวม พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๖$, S.D = .๖๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกมีโอกาสได้รับรางวัลจากการผลิตเครื่องจักสาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๑$, S.D = .๖๙) รองลงมา คือ เมื่อรวมกลุ่มกันแล้วทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีความเอื้ออาหารส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๙$, S.D = .๗๐) และ เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกควรได้รับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๘$, S.D = .๗๔) ตามลำดับ

ตารางที่ ๖

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

ข้อที่	ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการจัดการหาแหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเครื่องจักสาน จัดการตลาดในการขายเครื่องจักสาน	๔.๒๐	.๗๐	มาก
๒	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายเครื่องจักสาน	๔.๒๔	.๗๓	มาก
๓	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ หน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม	๔.๐๕	.๙๔	มาก
๔	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการควบคุมคุณภาพของเครื่อง จักสาน	๓.๘๖	.๙๕	มาก
๕	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการติดตามผลการผลิต เช่น จำนวน เครื่องจักสาน รายได้ของกลุ่ม	๔.๒๑	.๖๕	มาก
รวม		๔.๑๑	.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๖ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง โดยภาพรวมพบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๑$, S.D = .๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายเครื่องจักสาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๔$, S.D = .๗๓) รองลงมา คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการติดตามผลการผลิต เช่น จำนวนเครื่องจักสานรายได้ของกลุ่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๑$, S.D = .๖๕) และสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการจัดการหาแหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเครื่องจักสาน จัดการตลาดในการขายเครือข่ายจักสาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๐$, S.D = .๗๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๗

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ข้อที่	ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	\bar{x}	S.D.	ระดับความเห็น
๑	กลุ่มควรมีการเพิ่มความรู้ความสามารถ และทักษะของสมาชิกในด้านการผลิตเครื่องจักสาน	๔.๑๑	.๗๕	มาก
๒	กลุ่มควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องจักสานระหว่างสมาชิกด้วยกันเองโดยคนที่มีฝีมือช่วยเหลือคนที่ยังด้อยฝีมือ	๔.๒๑	.๕๙	มาก
๓	การรวมกลุ่มทำให้สมาชิกมีพลังในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ	๔.๐๖	.๗๗	มาก
๔	หน่วยงานของรัฐควรมีการส่งเสริมความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานให้แก่สมาชิก	๔.๑๓	.๖๖	มาก
๕	หน่วยงานของรัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการผลิตเครื่องจักสาน	๔.๐๖	.๘๒	มาก
รวม		๔.๑๒	.๗๒	มาก

จากตารางที่ ๗ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๒$, S.D = .๗๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ กลุ่มควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องจักสานระหว่างสมาชิกด้วยกันเองโดยคนที่มีฝีมือช่วยเหลือคนที่ยังด้อยฝีมือ คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๑$, S.D = .๕๙) รองลงมา คือ หน่วยงานของรัฐควรมีการส่งเสริมความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานให้แก่สมาชิก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๓$, S.D = .๖๖) และ กลุ่มควรมีการเพิ่มความรู้ความสามารถ และทักษะของสมาชิกในด้านการผลิตเครื่องจักสาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๑$, S.D = .๗๕) ตามลำดับ

ตารางที่ ๘

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน

ข้อที่	ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิต เครื่องจักรสานแก่สมาชิกด้วยกัน	๔.๓๓	.๘๗	มาก
๒	สมาชิกควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต และการ ออกแบบเครื่องจักรสานแก่สมาชิกด้วยกัน	๔.๒๙	.๖๖	มาก
๓	สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินทุนในการผลิตเครื่อง จักรสานแก่สมาชิกด้วยกัน	๔.๓๕	.๗๑	มาก
๔	สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกด้วยกันเมื่อเกิดการขาด แคลนคนผลิตเครื่องจักรสาน	๔.๒๑	.๗๔	มาก
๕	สมาชิกควรให้การแนะนำตลาดที่จะขายสินค้าแก่สมาชิกด้วยกัน	๔.๒๓	.๘๑	มาก
รวม		๔.๒๘	.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๘ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมี
ส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่
ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๘$, S.D. = .๗๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการพึ่งพิง
อิงร่วมกัน อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินทุนในการ
ผลิตเครื่องจักรสานแก่สมาชิกด้วยกัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๓๕$, S.D. = .๗๑) รองลงมา คือ สมาชิก
ควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตเครื่องจักรสานแก่สมาชิกด้วยกัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย
($\bar{x} = ๔.๓๓$, S.D. = .๘๗) และสมาชิกควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต และการ
ออกแบบเครื่องจักรสานแก่สมาชิกด้วยกัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๙$, S.D. = .๖๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๙

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ข้อที่	ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมพบปะ พูดคุย สร้าง ความสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในกลุ่ม และภายนอกกลุ่ม	๔.๒๐	.๗๙	มาก
๒	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แก่ สมาชิกด้วยกันเองและแก่บุคคลภายนอกกลุ่ม	๔.๐๕	.๘๑	มาก
๓	สมาชิกควรมีการประชุม ฝึกอบรม ศึกษานอกกลุ่ม	๔.๑๐	.๖๕	มาก

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๔	สมาชิกควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิตเครื่องจักร สานระหว่างสมาชิกด้วยกันและบุคคลภายนอกกลุ่ม	๔.๐๘	.๗๖	มาก
๕	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานเพื่อสำรวจ กิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย	๔.๐๖	.๗๖	มาก
รวม		๔.๑๐	.๗๕	มาก

จากตารางที่ ๙ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๐$, S.D. = .๗๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมพบปะ พูดคุย สร้างความสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๒๐$, S.D. = .๗๙) รองลงมาคือ สมาชิกควรมีการประชุม ฝึกอบรม ดูงาน ภายนอกกลุ่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๑๐$, S.D. = .๖๕) และ สมาชิกควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิตเครื่องจักรสานระหว่างสมาชิกด้วยกันและบุคคลภายนอกกลุ่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๐๘$, S.D. = .๗๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๐

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน รวมทุกด้าน

ด้าน	การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อ การจัดการที่ยั่งยืน	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑	การรับรู้มุมมองร่วมกัน	๓.๙๘	.๗๖	มาก
๒	การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	๔.๒๓	.๗๗	มาก
๓	การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	๔.๑๖	.๖๙	มาก
๔	การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	๔.๑๑	.๘๑	มาก
๕	การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	๔.๑๒	.๗๒	มาก
๖	การพึ่งพิงอิงร่วมกัน	๔.๒๘	.๗๖	มาก
๗	การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	๔.๑๐	.๗๕	มาก
รวม		๔.๑๔	.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๑๐ ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน รวมทุกด้าน โดยภาพรวม พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.14$, S.D = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับความเห็นมากทุกด้าน คือ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกันมากเป็นอันดับแรก การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน และการรับรู้มุมมองร่วมกันตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามกลุ่มเป้าหมายทั้ง ๒ กลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายส่งผลให้วิสาหกิจประสบผลสำเร็จนำไปสู่ความเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนย่อมประกอบด้วยองค์ประกอบของเครือข่าย ได้แก่

๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน คือ สมาชิกควรเห็นว่าปัญหาในชุมชนมีความสำคัญ ต้องการแก้ไข ปัญหา ร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันที่ชัดเจน และลงมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน แผนการทำงาน แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม วางแผนการผลิต แผนการออกแบบผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจำหน่าย

๓. การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน คือ สมาชิกควรได้รับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้ว เปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับรางวัลจากการผลิต ให้สมาชิกเห็นว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มมีความมั่นคงในอาชีพ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีความเอื้ออาทรส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ หน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม จัดการหาแหล่งวัตถุดิบ ควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ ติดตามผลการผลิต ดำเนินการด้านการตลาด การสร้างเครือข่ายจักสาน

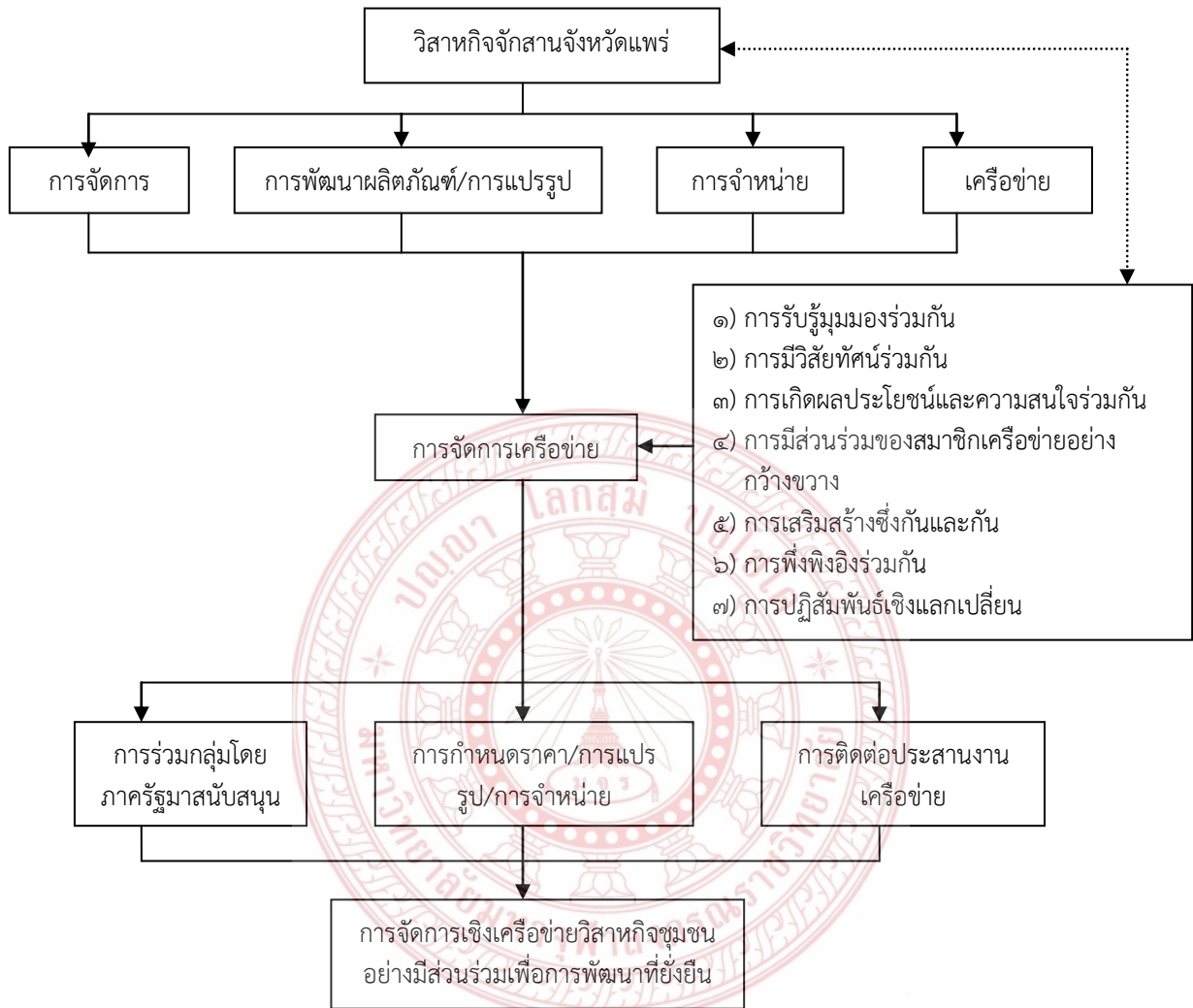
๕. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ กลุ่มควรมีการเพิ่มความรู้ความสามารถ และทักษะของสมาชิกในด้านการผลิต มีการพัฒนากระบวนการผลิตระหว่างสมาชิกด้วยตนเอง ทำให้สมาชิกมีพลังในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ รวมไปถึง หน่วยงานของรัฐควรมีการส่งเสริมความรู้ในการผลิตและสนับสนุนงบประมาณในการผลิต

๖. การพึ่งพิงอิงร่วมกัน คือ สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตแก่กัน แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต การออกแบบ นอกจากนี้ควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินทุนในการผลิต ให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดการขาดแคลนคนผลิต และให้การแนะนำตลาดที่จะขายสินค้าแก่สมาชิกด้วยกัน

๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการประชุม กิจกรรมพบปะ พูดคุย สร้างความสัมพันธ์ ฝึกอบรม ดูงานภายนอกกลุ่ม และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในกลุ่ม และภายนอกกลุ่ม เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้นจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้าน การจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจ

ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และผลจากการสอบถามสมาชิกวิสาหกิจจกสานจังหวัดแพร่เกี่ยวกับองค์ประกอบของเครือข่ายในการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถเขียนเป็นแผนภาพเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการจัดบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒ องค์ความรู้ในการจัดบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแผนภาพที่ ๒ แสดงถึงองค์ความรู้ในการจัดบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

การบริหารจัดการวิสาหกิจจกสานจังหวัดแพร่ให้ประสบผลสำเร็จต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ที่ส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่

๑. องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ เป็นทักษะในการทำงานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ประกอบด้วย การวางแผน (planning) เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ การจัดองค์การ (organizing) เป็น

การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding) เป็นการสั่งการงานต่าง ๆ แก่สมาชิก การประสานงาน (coordinating) เป็นการเชื่อมโยงงานของทุกคนให้ เข้ากันได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด การควบคุม (controlling) เป็นการกำกับดูแลกิจกรรมต่าง ๆ

๒. องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค การสร้างแนวความคิดผลิตภัณฑ์เป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยการเข้าถึงความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์อย่างแท้จริง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างความแตกต่าง ความแปลกใหม่จากตลาดเดิมที่มีอยู่ เพื่อเป็นการกระตุ้น ความ ต้องการของผู้บริโภค ในการสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงรูปแบบ มาตรฐาน การผลิต ความทนทานของผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยยึดหลักความคุ้มค่าและประโยชน์จากการใช้งาน

๓. องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย เป็นกระบวนการทางการตลาดที่ผู้ผลิตสินค้า จะทำให้สินค้าของตัวเองไปสู่ผู้บริโภค หรือทำให้ผู้บริโภคหาซื้อสินค้าได้อย่างสะดวกในราคาที่เหมาะสม ตามเวลาที่ต้องการ โดยหน้าที่ของช่องทางการจัดจำหน่ายจะทำหน้าที่เคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิต ไปยังผู้บริโภคเพื่อแก้ปัญหาด้านเวลาสถานที่ และช่องว่างระหว่างผู้เป็นเจ้าของสินค้า กับความต้องการของผู้บริโภค โดยอาศัยองค์ประกอบของช่องทางการจัดจำหน่ายซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรอิสระที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการที่จะทำให้สินค้า และบริการถึงมือผู้บริโภคอย่างเหมาะสม

๔. องค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่าย เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และมีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีโครงสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการเชื่อมโยงและประสานงานร่วมกันในลักษณะพึ่งพาอาศัย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ร่วมกัน โดยลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายจะมีการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลกลุ่มคนและองค์กร ทั้งนี้มีการติดต่อซึ่งกันและกันทั้งในระดับภายในองค์กรและภายนอกองค์กร การรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายที่แท้จริงนั้น เกิดจากการที่มีผลประโยชน์หรือความต้องการร่วมกัน ฉะนั้นการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะต้องอาศัยการรับรู้มุมมองในการทำงานร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีการติดต่อประสานงาน ร่วมมือกันเพื่อรักษาความเป็นเครือข่าย ซึ่งจะส่งผลให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ คือ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาเนื่องจากการเป็นการระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เกิดการพึ่งพาตนเองของสมาชิกเครือข่าย เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นให้สามารถมาช่วยพัฒนา ตลอดจนสามารถมีอำนาจในการต่อรองต่อกลุ่มอื่นได้

เมื่อมีองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นสำหรับการจัดการเครือข่ายส่งผลให้เกิดการจัดการเครือข่ายของวิสาหกิจ ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของเครือข่ายซึ่งได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน คือ สมาชิกเห็นว่าปัญหาในชุมชนมีความสำคัญ ร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น วางแผนการผลิต แผนการออกแบบผลิตภัณฑ์และ

ช่องทางการจำหน่าย การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน คือ สมาชิกได้รับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้ว เปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับรางวัลจากการผลิต การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ จัดการหาแหล่งวัตถุดิบ ควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ ติดตามผลการผลิต ดำเนินการด้านการตลาด การสร้างเครือข่าย การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ มีการพัฒนากระบวนการผลิตระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง ทำให้สมาชิกมีพลังในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ การพึ่งพิงอิงร่วมกัน คือ สมาชิกให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตแก่กัน แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต การออกแบบ และให้การแนะนำตลาดที่จะขายสินค้าแก่สมาชิกด้วยกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการประชุม กิจกรรมพบปะ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ทำให้การจัดการของวิสาหกิจเกิดการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนดังนี้

๑. มีการรวมกลุ่มโดยภาครัฐมาสนับสนุน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่จังหวัดแพร่มีการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความโปร่งใส มีความเข้มแข็ง สามารถเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่วิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ทั้งในอำเภอ และต่างอำเภอ ตลอดจนเป็นแหล่งศูนย์เรียนรู้ชุมชนดั่งนั้น ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มที่สร้างประโยชน์ต่อชุมชนในภาพรวมจึงเข้ามาสนับสนุน เช่น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลดอนมูลได้อนุมัติงบประมาณให้การช่วยเหลือแก่วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ สร้างโรงเก็บผลิตภัณฑ์ สร้างที่ทำการวิสาหกิจชุมชนฯ สร้างเตาอบผลิตภัณฑ์ ป้องกันมอด การขึ้นรา สนับสนุนงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจเป็นกองทุนหมุนเวียน และงบบุคลากร นอกจากนี้ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเม่นยังให้การสนับสนุนในเรื่องการอบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการทำบัญชี ด้านการตลาด และยังมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ตำบลเหมืองหม้อ ได้รับแหล่งทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนกลุ่มอาชีพทุกหมู่บ้าน ประมาณปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท โดยสมาชิกเขียนโครงการเข้าไปขอรับงบประมาณสนับสนุนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลยังได้จัดซื้อวัสดุที่จำเป็น ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต (ไม้ไผ่) ส่วนมากจะส่งจากแหล่งที่ปลูกโดยตรง และจัดโครงการอบรมให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง

๒. มีการกำหนดราคา/การแปรรูป/การจำหน่าย โดยมีการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของสมาชิกในกลุ่มโดยพิจารณาจากต้นทุนการผลิต ปริมาณการผลิตและคุณภาพของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท สำหรับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น นำศิลปะเดคูพาจ (Decoupage) มาพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมให้มีรูปแบบที่สวยงามเพิ่มพูนมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์เหมาะแก่ประโยชน์ใช้สอย ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเดิมมีลักษณะใหญ่ใช้ประโยชน์เฉพาะด้าน เช่น หวดข้าวข้าว หวดนึ่งข้าว สมาชิกขายไปเพื่อการนึ่งข้าวเหนียวเท่านั้น แอ็บข้าวแบบดั้งเดิม ทำให้ขายได้น้อยทางสมาชิกได้พิจารณาปรับเปลี่ยนให้ผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดเล็กลงเพื่อใช้ใส่ของจิปาละในสำนักงานหรือใช้เป็นถาดใส่ผลไม้ เช่น กระจุกให้มีขนาดเล็กลงทำให้ขายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น หวดนึ่งข้าวขนาดเล็กก็นำไปใช้ในการใส่เครื่องไทยทานในการถวายแก่พระภิกษุ เป็นต้น ทำให้ผลิตภัณฑ์มีหลายขนาดตามความจำเป็นของประโยชน์ใช้สอย นอกจากนี้ยังคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น ทำ

ผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องรางของขลัง เช่น น้ำเต้า เชื่อว่าให้ความร่มเย็นเป็นสุข มั่งมีเงินทอง กวักขนาดเล็ก กวักเงิน กวักทอง ฆ้อง สำหรับเป็นแจกันดอกไม้ ไซดักเงิน ดักทอง แขนงในรถยนต์ แผ่นจักสานลายสามใช้ทำบอร์ด เพดานตกแต่งบ้าน แผ่นจักสานใช้ทำเพดานบ้าน หรืองานเอนกประสงค์ประดิษฐ์ดอกไม้จากเศษตอก ตะกร้าสำหรับเพาะถั่วงอก เช่น ถังใส่ผักในสำนักงาน กระบุงเล็กใส่วัสดุสำนักงาน แอ็บข้าวแบบประยุกต์ ตะกร้า กระเป่า ถังใส่ผักในสำนักงาน เป็นต้น ส่วนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ตลาดของวิสาหกิจชุมชนหรือในระหว่างชุมชนจักสานจากไม้ไผ่ มี ๓ ประเภท คือ ตลาดท้องถิ่น (ตลาดพอเพียง) ขายในชุมชนหรือในระหว่างชุมชน หรือเครือข่าย สำหรับร้านค้าที่จำหน่ายประจำภายในจังหวัดแพร่ ได้แก่ ร้านค้าในชุมชนบ้านแม่คำมีและบ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ (ตลาดชุมชนที่ขายสองข้างทางถนน) ร้านจิปาละ ถนนทุ่งต้อม อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตลาดผูกพัน มีการตกลงราคาซื้อขายกับพ่อค้าที่มารับซื้อประจำ ส่วนมากเป็นพ่อค้าต่างจังหวัด เช่น จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา และจะมาซื้อผลิตภัณฑ์จากกลุ่มสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง และตลาดทั่วไป คือ ตลาดที่ต้องแข่งขันจากกลุ่มอื่น ๆ เช่น ที่มาจากทางภาคอีสาน นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก โดยการออกร้าน วิทยุกระจายเสียง ฯลฯ เข้าร่วมการออกร้านในงานฤดูหนาว และกาชาดแพร่ทุกปี เพื่อประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

๓. มีการติดต่อประสานงานเครือข่าย ได้แก่

๓.๑ เครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมด้านความคิดในการกำหนดกฎระเบียบ กำหนดวิสัยทัศน์ วิเคราะห์กลุ่มวางแผนการดำเนินกิจกรรม ติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การถ่ายทอดความรู้ ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำไปปฏิบัติตามของสมาชิก ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม จัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของทางราชการและของกลุ่ม เข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี ซึ่งกำหนดไว้อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ส่งผลให้เกิดความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มเนื่องจาก สมาชิกร่วมกันผลิตสินค้าให้แก่กลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่ม มีการออมเงินเป็นประจำทุกเดือน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง มีการนำเงินกองทุน และการใช้ประโยชน์ของกองทุน และดอกผลจากการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิก นอกจากนี้กลุ่มยังมีการสืบทอดกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนจากรุ่นสู่รุ่น

๓.๒ เครือข่ายด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและจัดเก็บอย่างเป็นธรรม สะดวกในการใช้งาน ข้อมูลมีคุณภาพ ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นปัจจุบัน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่จัดเก็บไว้อย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก โดยการออกร้าน วิทยุกระจายเสียง ฯลฯ เข้าร่วมการออกร้านในงานฤดูหนาว และกาชาดแพร่ทุกปี เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ และมีการประชุม อบรมให้ความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง

๓.๓ เครือข่ายด้านวัตถุดิบและการผลิต จังหวัดแพร่ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำนโยบายในการส่งเสริมการปลูกไม้ไผ่ใช้สอยของคนในชุมชนและเพื่อสร้างอาชีพให้ประชาชนในภาพรวม จึงได้อนุมัติงบประมาณจังหวัดโครงการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจ กิจกรรมส่งเสริมการปลูกไม้ งบประมาณ จำนวน ๙ ล้านบาท รวมพื้นที่ปลูก ๔,๐๐๐ ไร่ ในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดแพร่ โดยพื้นที่เน้นหนักในอำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น ในส่วนของบ้านค่างาม ตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น

เนื่องจากมีพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกไม้ไผ่เนื่องจากมีพื้นที่เป็นที่นา อำเภอสูงเม่นโดยสำนักงานเกษตรอำเภอสูงเม่นจึงได้ส่งเสริมการปลูกไม้ไผ่ในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีพื้นที่กับตำบลตอนมูล คือ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จำนวน ๑๑ ราย พื้นที่ ๒๕ ไร่ เพื่อเป็นเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างามหมู่ที่ ๘ เพื่อแก้ปัญหาระยะยาวในอนาคต

๓.๔ เครือข่ายด้านเงินทุน วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างามส่วนใหญ่อาศัยพึ่งเงินทุนที่ตนมีอยู่เป็นหลัก เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มฯ มีไม่มากแต่อาศัยทุนทางสังคมช่วยเหลือในด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ความรู้ และภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นซึ่งประเมินมูลค่าเป็นเงินไม่ได้แต่มีความสำคัญสำหรับวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างามเป็นอันมาก และถ้าสมาชิกไม่มีเงินซื้อก็ให้นำไปบริโภคก่อนค่อยทำผลิตภัณฑ์มาขดใช้ในภายหลัง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์การผลิต

๓.๕ เครือข่ายด้านการดำเนินงานกลุ่ม ได้กำหนดภารกิจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม และความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจากการประชุม โดยใช้เสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกถือเป็นมติของกลุ่ม ซึ่งการดำเนินงานกลุ่มประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริมการตลาด กรรมการ คณะกรรมการมีหน้าที่ให้การควบคุมดูแลการบริหารงานของกลุ่มให้เป็นไปตามระเบียบและวัตถุประสงค์ โดยต้องมีการประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๓.๖ เครือข่ายด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ตลาดของวิสาหกิจชุมชนหรือในระหว่างชุมชนมี ๓ ประเภท คือ ตลาดท้องถิ่นขายในชุมชนหรือในระหว่างชุมชน หรือเครือข่าย ตลาดผูกพัน มีการตกลงราคาซื้อขายกับพ่อค้าที่มารับซื้อประจำ (ส่วนมากเป็นพ่อค้าต่างจังหวัด เช่น จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา และจะมาซื้อผลิตภัณฑ์จากกลุ่มสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง และตลาดทั่วไป คือ ตลาดที่ต้องแข่งขันจากกลุ่มอื่น ๆ เช่น ที่มาจากทางภาคอีสาน

แสดงให้เห็นว่าการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ที่ส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย องค์ความรู้เกี่ยวกับ เมื่อมีองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการจัดการเครือข่ายส่งผลให้เกิดการจัดการเครือข่ายของวิสาหกิจ ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของเครือข่ายซึ่งได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้การจัดการของวิสาหกิจเกิดการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ มีการร่วมกลุ่มโดยภาครัฐมาสนับสนุน มีการกำหนดราคา/การแปรรูป/การจำหน่าย และมีการติดต่อประสานงานเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายด้านวัตถุดิบและการผลิต เครือข่ายด้านเงินทุน เครือข่ายด้านการดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่ายด้านการตลาด เป็นต้น

๔.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ระหว่างผู้วิจัยกับประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ทั้ง ๒ พื้นที่ เพื่อศึกษาถึงระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจ ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การร่วมกลุ่มของวิสาหกิจเกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกใน ชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว นำไปสู่การถ่ายทอดให้แก่คน ในชุมชน และเป็นการตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไข ปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดของชุมชนให้ เกิดความยั่งยืน การดำเนินการดังกล่าวทำให้ทราบถึงศักยภาพ ความสามารถในการบริหารจัดการของ กลุ่มได้เป็นอย่างดี ว่ามีการดำเนินการที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ซึ่งส่งผล ให้กลุ่มประสบความสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

รูปภาพที่ ๑๑ คณะผู้วิจัยประชุมกลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘

รูปภาพที่ ๑๒ คณะผู้วิจัยประชุมกลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มภูมิปัญญาสานแฉับข้าวบ้านทุ่งน้ำใส

๔.๓.๑ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก และส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

๑) **ด้านการจัดการองค์กร** ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ ๘ มีสมาชิกกลุ่มจำนวน ๗๐ คน มี มีการบริหารงานของกลุ่มโดยรูปแบบของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่ม จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย ประธาน ๑ คน รองประธาน ๑ คน เลขานุการ ๑ คน ผู้ช่วยเลขานุการ ๑ คน เภรัณญิก ๑ คน ผู้ช่วยเภรัณญิก ๑ คน ฝ่ายตรวจสอบ ๑ คน ผู้ช่วยฝ่ายตรวจสอบ ๑ คน ฝ่ายส่งเสริมการตลาด ๔ คน กรรมการ ๓ คน โดยมีการบริหารงานภายใต้ระเบียบข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๕๑

รูปภาพที่ ๑๓ คณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม

การดำเนินงานกลุ่มได้กำหนดภารกิจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม และความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจากการประชุม โดยใช้เสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกถือเป็นมติของกลุ่ม ดังนี้

๑. ประธาน ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมกลุ่ม การจัดทำแผนการปฏิบัติงานกลุ่ม การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น บุคคล องค์กรต่าง ๆ
๒. รองประธาน ทำหน้าที่แทนประธานเมื่อได้รับมอบหมายจากประธานให้ดำเนินการแทน
๓. เลขานุการ ทำหน้าที่บันทึก และจัดทำรายงานการประชุม ปฏิบัติงานตามที่ประธาน และที่ประชุมมอบหมาย
๔. เภรัณญิก ทำหน้าที่จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของกลุ่ม เก็บรักษาสมุดเงินฝากของกลุ่ม และปฏิบัติตามมติที่ประชุมมอบหมาย
๕. ฝ่ายตรวจสอบ ทำหน้าที่ตรวจสอบผลการดำเนินงานของกลุ่มตามระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับ
๖. ฝ่ายส่งเสริมการตลาด ทำหน้าที่จัดหาตลาดเพื่อกระจายสินค้าให้แก่สมาชิก
๗. กรรมการ มีหน้าที่ร่วมร่างระเบียบ กฎข้อบังคับของกลุ่มโดยได้รับความเห็นชอบจากมติที่ประชุมใหญ่ ร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม และพิจารณาจัดให้มีการบริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ ตลอดจนประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากแต่ละฝ่ายจะมีบทบาทหน้าที่ที่ฝ่ายได้รับผิดชอบแล้วคณะกรรมการยังมีหน้าที่ในการ

๑. ดำเนินการในเรื่องการรับสมัคร การชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น
๒. ดำเนินการในเรื่องการฟื้นฟูสภาพในการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการจ่ายเงินออม
๓. ดำเนินการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในร้านค้าสหกรณ์ของกลุ่ม
๔. ดำเนินการจัดให้มีอุปกรณ์ และเครื่องมือเกี่ยวกับการผลิต ผลิตภัณฑ์
๕. ดำเนินการจัดทำงบกำไร ขาดทุน สินทรัพย์ และค่าใช้จ่ายภายในกลุ่ม เพื่อเสนอที่ประชุมใหญ่
๖. ดำเนินการตรวจสอบหลักฐานทางบัญชีและการเงิน
๗. กำหนดกฎ ระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่ม
๘. พิจารณาดำเนินการเรื่องการฝากเงิน หรือการลงทุนของกลุ่ม
๙. กำหนดแผนการดำเนินงานของกลุ่ม และสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อเสนอที่ประชุมใหญ่
๑๐. ควบคุม แนะนำ และช่วยเหลือกลุ่มให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

สำหรับบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมติของกลุ่ม เข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้ง ตามที่กลุ่มนัดหมาย ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง ช่วยกันกำกับดูแล กิจกรรมของกลุ่ม ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการกลุ่มพัฒนากลุ่มให้เจริญรุ่งเรือง และมั่นคง

๒) ด้านการบริหารธุรกิจกลุ่ม

(๑) ด้านเงินทุน วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม ส่วนใหญ่อาศัยพึ่งเงินทุนที่ตนมีอยู่เป็นหลัก เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มฯ อาจมีไม่มากแต่วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างามอาศัยทุนทางสังคมช่วยเหลือในด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ความรู้ และภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งประเมินมูลค่าเป็นเงินไม่ได้แต่มีความสำคัญสำหรับวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างามเป็นอันมาก การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดเท่ากับเป็นการลดรายจ่าย และเป็นการเพิ่มรายได้ไปในตัวทำให้วิสาหกิจชุมชนฯ สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนในหลายด้าน เช่น การจัดให้มีการช่วยเหลือเครื่องอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนที่จำเป็นต้องใช้ในครัวเรือน ถ้าสมาชิกไม่มีเงินซื้อก็นำไปบริโภคก่อนค่อยทำผลิตภัณฑ์มาชดใช้ในภายหลัง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์การผลิต

(๒) ด้านวัตถุดิบในการผลิต เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนระยะยาวในอนาคต และเพื่อให้มีวัตถุดิบไม้ไผ่ใช้ทำผลิตภัณฑ์ให้เพียงพอและป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าในธรรมชาติ วิสาหกิจชุมชนจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างามจึงได้เสนอปัญหาผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลดอนมูล และนายอำเภอสูงเม่น ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาระยะยาวในอนาคต จังหวัดแพร่ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำนโยบายจังหวัดแพร่ในการส่งเสริมการปลูกไม้ไผ่ใช้สอยของคนในชุมชนและเพื่อสร้างอาชีพให้ประชาชนของจังหวัดแพร่ในภาพรวม จึงได้อนุมัติงบประมาณจังหวัดโครงการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจ กิจกรรมส่งเสริมการปลูกไม้ งบประมาณ

จำนวน ๙ ล้านบาท รวมพื้นที่ปลูก ๔,๐๐๐ ไร่ ในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดแพร่ โดยพื้นที่เน้นหนักในอำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น ในส่วนของบ้านค่างาม ตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น เนื่องจากมีพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกไม้ไผ่เนื่องจากมีพื้นที่เป็นที่นา อำเภอสูงเม่นโดยสำนักงานเกษตรอำเภอสูงเม่นจึงได้ส่งเสริมการปลูกไม้ไผ่ในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีพื้นที่กับตำบลดอนมูล คือ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จำนวน ๑๑ ราย พื้นที่ ๒๕ ไร่ เพื่อเป็นเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างามหมู่ที่ ๘ เพื่อแก้ปัญหาหาระยะยาวในอนาคต

(๓) ด้านผลผลิต กลุ่มมีการผลิต ผลิตภัณฑ์ตรงตามความต้องการของลูกค้า ทั้งในชุมชน นอกชุมชนและต่างจังหวัด เช่น จังหวัดอุดรธานี ลำปาง ลำพูน เชียงราย เชียงใหม่ และพะเยา เป็นต้น มีการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ มีกลุ่มลูกค้าที่สามารถกระจายผลิตภัณฑ์และบริการออกสู่ตลาดตามที่กำหนดไว้ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมีการจัดสรรกำไร และสวัสดิการแก่สมาชิก ดังนี้ ปันผลให้แก่สมาชิก ร้อยละ ๔๐ สมทบเข้ากองทุนกลุ่ม ร้อยละ ๑๐ ประกันความเสี่ยง ร้อยละ ๑๐ สาธารณประโยชน์/สวัสดิการสมาชิกและชุมชน ร้อยละ ๒๕ ค่าตอบแทนคณะกรรมการ/ศึกษาดูงาน ร้อยละ ๑๕

(๔) ด้านผลประโยชน์ของสมาชิก การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก และสาธารณประโยชน์ ดังนี้ กรณีสมาชิกคลอดลูก กรณีสมาชิกเสียชีวิต มอบเป็นทุนการศึกษาแก่บุตรของสมาชิก กลุ่มจะช่วยเหลือ ร้อยละ ๕๐๐ บาท กรณีสมาชิกเจ็บป่วยเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล กลุ่มจะช่วยเหลือ ๕๐๐ บาท/ครั้ง/ปี มอบของที่ระลึกกิจกรรมรดน้ำ ดำหัวผู้สูงอายุ ในเทศกาลวันสงกรานต์ สนับสนุนการปรับภูมิทัศน์หมู่บ้าน เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท สนับสนุนการปรับศูนย์เรียนรู้ เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท สนับสนุน เครื่องดื่ม น้ำมันรถยนต์ ในการปฏิบัติเวรยามของหมู่บ้าน และช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบภัยธรรมชาติต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

(๕) ด้านระบบบัญชีของกลุ่ม กลุ่มได้รับการสนับสนุนสมุดบัญชี และอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีของกลุ่มจากสำนักงานตรวจบัญชีและสหกรณ์จังหวัดแพร่ มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินและบัญชีให้สมาชิกรับทราบอย่างสม่ำเสมอ มีการควบคุมการใช้จ่ายของกลุ่มและเงินกองทุน ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มเกิดความโปร่งใส เป็นธรรม และสมาชิกสามารถตรวจสอบเมื่อมีข้อสงสัยในการดำเนินงาน ส่งผลให้ทราบความเคลื่อนไหวในด้านการผลิต การตลาด ในด้านการบริหารกลุ่ม และสมาชิก และทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายของกลุ่มและสมาชิกรวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจในภาพรวมของวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ หมู่ที่ ๘ นอกจากนี้ จากผลของการทำบัญชีในภาพรวมครัวเรือนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทำให้ทราบว่าเมื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ แล้วทำให้มีอาชีพเสริมหลังจากการทำนาปี และมีรายได้เสริมโดยเฉลี่ยเพิ่ม

รูปภาพที่ ๑๔ สมาชิกของกลุ่มได้จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย

(๖) ด้านการตลาด ผลผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ตลาดของวิสาหกิจชุมชนหรือในระหว่างชุมชน จักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ มี ๓ ประเภท คือ ตลาดท้องถิ่น (ตลาดพอเพียง) ขายในชุมชน หรือในระหว่างชุมชน หรือเครือข่าย สำหรับรายค้าที่จำหน่ายประจำภายในจังหวัดแพร่ ได้แก่ ร้านค้า ในชุมชนบ้านแม่คำมีและบ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ (ตลาดชุมชนที่ขายสองข้างทาง ถนน) ร้านจิปาละ ถนนทุ่งต้อม อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตลาดผูกพัน มีการตกลงราคาซื้อขายกับ พ่อค้าที่มารับซื้อประจำ (ส่วนมากเป็นพ่อค้าต่างจังหวัด เช่น จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัด พะเยา และจะมาซื้อผลผลิตภัณฑ์จากกลุ่มสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง และตลาดทั่วไป คือ ตลาดที่ต้องแข่งขันจาก กลุ่มอื่น ๆ เช่น ที่มาจากทางภาคอีสาน

รูปภาพที่ ๑๕ การนำผลผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด

(๗) ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ กลุ่มมีการรวบรวมข้อมูล ข่าวสารและจัดเก็บอย่างเป็นธรรม สะดวกในการใช้งาน ข้อมูลมีคุณภาพ ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็น ปัจจุบัน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่จัดเก็บไว้อย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์ให้ผลผลิตภัณฑ์เป็นที่ รู้จัก โดยการออกร้าน วิทยูกระจายเสียง ฯลฯ เข้าร่วมการออกร้านในงานฤดูหนาว และกาชาดแพร่ทุก ปี เพื่อประชาสัมพันธ์ผลผลิตภัณฑ์ และมีการประชุม อบรมให้ความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง

รูปภาพที่ ๑๖ การประชุมของสมาชิกในการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ

รูปภาพที่ ๑๗ การออกร้าน

รูปภาพที่ ๑๘ การอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก

๓) ด้านการมีส่วนร่วมกับองค์กรภาครัฐ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม มีการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความโปร่งใส มีความเข้มแข็ง สามารถเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่วิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ทั้งในอำเภอ และต่างอำเภอ ตลอดจนเป็นแหล่งศูนย์เรียนรู้ชุมชนของกศน. อำเภอสูงเม่น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลตอนมูลจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มที่สร้างประโยชน์ต่อชุมชนในภาพรวม ได้อนุมัติงบประมาณให้การช่วยเหลือแก่วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘ สร้างโรงเก็บผลิตภัณฑ์ สร้างที่ทำการวิสาหกิจชุมชนฯ สร้างเตาอบผลิตภัณฑ์ ป้องกันมอด การขึ้นรา สนับสนุนงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจเป็นกองทุนหมุนเวียน และงบบุคทุน นอกจากนี้ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเม่นยังให้การสนับสนุนในเรื่องการอบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการทำบัญชี ด้านการตลาด และยังมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ ๘ เป็นกลุ่มที่มีการสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม และชุมชน มีการจัดการเงินทุนกลุ่มอย่างเหมาะสม สามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างผู้นำชุมชนในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สาธารณประโยชน์ ทริพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์กรส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน และสร้างอาคารเป็นที่ทำการของกลุ่ม และสนับสนุนประชาสัมพันธ์ผลงานให้เป็นที่รู้จัก และสร้างชื่อเสียงยกย่องเชิดชูให้คุณค่าแก่วิสาหกิจชุมชนจักสานจากไม้ไผ่ จึงนำมาเป็นคำขวัญของหมู่บ้านค่างาม “หมู่บ้านค่างามเลื่องชื่อการจักสาน”

รูปภาพที่ ๑๙ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเม่นเข้ามาให้ความรู้แก่สมาชิก

๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมด้านความคิดในการกำหนดกฎระเบียบ ร่วมคิดและกำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมกันวิเคราะห์กลุ่มวางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การถ่ายทอดความรู้ ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำไปปฏิบัติตามของสมาชิก ส่งผลให้เกิดความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มเนื่องจากสมาชิกร่วมกันผลิตสินค้าให้แก่กลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีการออมเงินเป็นประจำทุกเดือน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง มีการนำเงินกองทุน และการใช้ประโยชน์ของกองทุน และดอกผลจากการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิก นอกจากนี้กลุ่มยังมีการสืบทอดกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนจากรุ่นสู่รุ่น

รูปภาพที่ ๒๐ การร่วมกันผลิตสินค้าให้แก่กลุ่มอย่างต่อเนื่อง

รูปภาพที่ ๒๑ การออมเงินของสมาชิก

รูปภาพที่ ๒๒ การสืบทอดกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชน

๒. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ตำบลเหมืองหม้อ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก และส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

๑) **ด้านการจัดการองค์กร** เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ที่ตั้ง เลขที่ ๘๐ หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความโปร่งใส มีความเข้มแข็ง สามารถเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่วิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ปัจจุบัน มีคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่ม จำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย ประธาน ๑ คน รองประธาน ๑ คน เลขานุการ ๑ คน ผู้ช่วยเลขานุการ ๑ คน เหนรัญญิก ๑ คน ผู้ช่วยเหนรัญญิก ๑ คน กรรมการ ๗ คน โดยมีการบริหารงานภายใต้ระเบียบข้อบังคับกลุ่มภูมิปัญญาแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ที่ตั้ง เลขที่ ๘๐ หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๕๕๔

รูปภาพที่ ๒๓ การประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน

กลุ่มได้กำหนดภารกิจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม และความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจากการประชุม โดยคณะกรรมการดำเนินงานมีบทบาทหน้าที่ในการ

๑. จัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของทางราชการและของกลุ่ม
๒. รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงิน เอกสาร พัสตุดครุภัณฑ์ของกลุ่มตลอดจนติดตามโครงการกิจกรรมต่าง ๆ และรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบในวันประชุม
๓. รับผิดชอบบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม
๓. รับผิดชอบในการเงินนำเงินฝากไว้กับธนาคารออมสินสาขาแพร่ โดยมีผู้รับผิดชอบฝาก-ถอน จำนวน ๓ คน คือ ประธาน เหนรัญญิก เลขานุการ ผู้มีอำนาจถอน ๒ ใน ๓ คน มีประธานเป็นหลัก
๔. เหนรัญญิกจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายและงบดุลเสนอต่อที่ประชุมทุกสิ้นปี สำหรับสมาชิกมีบทบาทหน้าที่ คือ สมาชิกกลุ่มมีการรวมหุ้น ๆ ละ ๑๐ บาท ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม เข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี และร่วมจัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของทางราชการและของกลุ่ม

๒) ด้านการบริหารธุรกิจกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ได้รับแหล่งทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนกลุ่มอาชีพทุกหมู่บ้าน ประมาณปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท โดยสมาชิกเขียนโครงการเข้าไปขอรับงบประมาณสนับสนุนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลยังได้จัดซื้อวัสดุที่จำเป็น ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต (ไม้ไผ่) ส่วนมากจะสั่งจากแหล่งที่ปลูกโดยตรง การผลิต กลุ่มได้ผลิตผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ทั้งในชุมชน นอกชุมชนและต่างจังหวัด ผลผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ได้แก่ แอ็บข้าวแบบดั้งเดิม แอ็บข้าวแบบประยุกต์ ตระกร้า กระเป๋า กล่องกระดาษทิชชู เป็นต้น มีการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ มีกลุ่มลูกค้าที่สามารถกระจายผลิตภัณฑ์และบริการออกสู่ตลาดตามที่กำหนดไว้ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมีการจัดสรรกำไร และสวัสดิการแก่สมาชิก มีคณะกรรมการในการรับผิดชอบเกี่ยวกับการเงิน บัญชีรายรับ-รายจ่าย พัสดุครุภัณฑ์ของกลุ่มตลอดจนติดตามโครงการกิจกรรมต่าง ๆ และรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบในวันประชุม

รูปภาพที่ ๒๔ การจัดทำบัญชีของกลุ่ม

๓) ด้านการตลาด กลุ่มมีแหล่งในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ได้แก่ ตลาดท้องถิ่น คือ ชายในชุมชน (ตลาดชุมชนที่ขายสองข้างทางถนน) หรือในระหว่างชุมชน หรือเครือข่ายตลาดพ่อค้าที่มารับซื้อประจำ เช่น ร้านค้าในชุมชนบ้านแม่คำมีและบ้านหนองห้า ตลาดทั่วไปส่วนมากเป็นพ่อค้าต่างจังหวัด

๔) ด้านให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ มีการประชุม อบรมให้ความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก โดยการออกวิทยุกระจายเสียง ฯลฯ เข้าร่วมการออกร้านในงานฤดูหนาว และกาชาดแพร่ทุกปี เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

รูปภาพที่ ๒๕ การประชุมระหว่างสมาชิกของกลุ่มเพื่อชี้แจงข้อมูลและข่าวสารต่างๆ

รูปภาพที่ ๒๖ การอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง

๕) ด้านการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ตำบลเหมืองหม้อ ได้รับแหล่งทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนกลุ่มอาชีพทุกหมู่บ้าน ประมาณปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท โดยสมาชิกเขียนโครงการเข้าไปขอรับงบประมาณสนับสนุนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลยังได้จัดซื้อวัสดุที่จำเป็น และจัดโครงการอบรมให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง

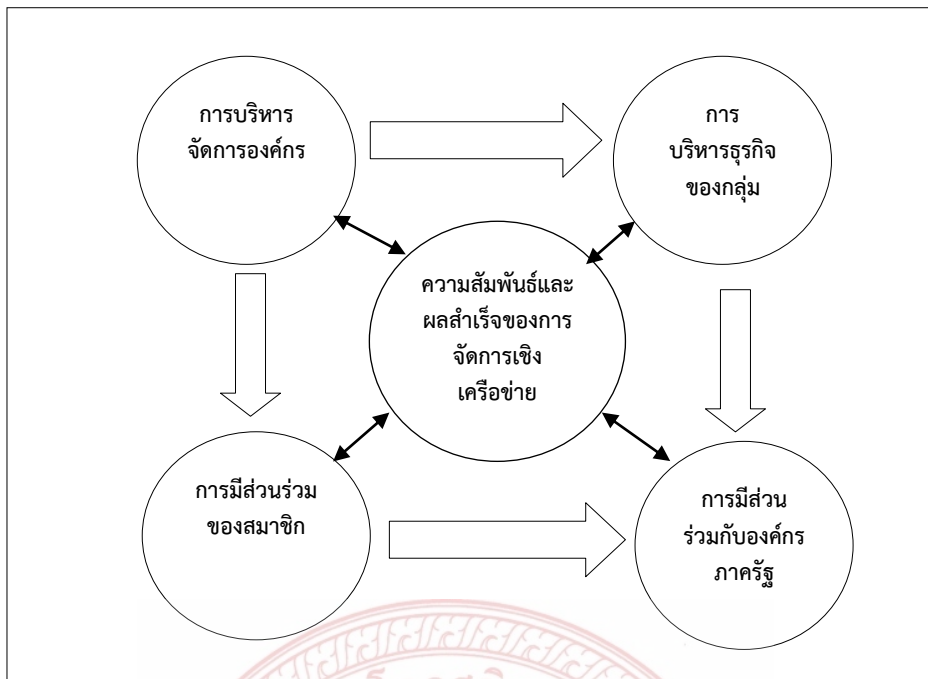
๖) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกร่วมกันผลิตสินค้าให้แก่กลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีส่วนร่วมด้านความคิดในการกำหนดกฎระเบียบ ร่วมคิดและกำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมกันวิเคราะห์วางแผนการดำเนินกิจกรรม ร่วมติดตาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม เข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี ร่วมจัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของทางราชการและของกลุ่ม ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มมีการรวมหุ้น ๆ ละ ๑๐ บาท

รูปภาพที่ ๒๗ การวางแผนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

รูปภาพที่ ๒๘ สมาชิกร่วมกันผลิตสินค้าให้แก่

ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานในจังหวัดแพร่ สามารถอธิบายดังแผนภาพที่ ๓

แผนภาพที่ ๓ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ
วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแผนภาพที่ ๓ ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการแสดงบทบาทของกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การบริหารธุรกิจของกลุ่มทั้งในด้านเงินทุน วัตถุดิบ ผลผลิต ระบบบัญชี การตลาด การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกับองค์กรภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สร้างองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน อีกทั้งยังเน้นประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้คนในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่ม ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนส่งเสริมการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและระหว่างสมาชิกกับหน่วยงานภาครัฐดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ได้รับการยอมรับและยกย่องชมเชยจากภาคีการพัฒนาหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับรางวัลชมเชยจากกระทรวงอุตสาหกรรมและเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านจักสาน และเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

๔.๔ องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจจัสถานจังหวัดแพร่

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจัสถาน การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจัสถานจังหวัดแพร่ มีดังนี้

๔.๔.๑. การพัฒนาการจัดการองค์กร

๑. การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดโครงสร้างองค์กร
๒. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม
๓. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมติของกลุ่ม เข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้งตามที่กลุ่มนัดหมาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง ช่วยกันกำกับดูแล กิจกรรมของกลุ่ม ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการกลุ่มพัฒนา กลุ่มให้เจริญรุ่งเรืองและมั่นคง
๔. สร้างกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน โดยให้ครอบคลุมหลักการจัดการกลุ่ม เช่น การประชุม การระดมทุน การจัดสรรผลประโยชน์ การจัดระบบข้อมูล การทำบัญชีและการตรวจสอบ
๕. การใช้ระบบประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล โปร่งใส มีจริยธรรมในการบริหารงาน
๖. การพัฒนาการจัดการแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่ายย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และความเอื้ออาทรในการอยู่ร่วมกัน
๗. การพัฒนาผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้เกิดการรับรู้มุมมองร่วมกัน เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเกิดความรู้สึกผูกพัน เกิดการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๔.๔.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

๑. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิตว่าตรงตามความต้องการของลูกค้า ทั้งในชุมชน นอกชุมชนและต่างจังหวัด ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพหรือไม่ และมีความหลากหลายเพียงใด เพื่อวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด เชื่อมโยงแบบครบวงจร
๒. การค้นหาผู้รู้ รวบรวมภูมิปัญญา องค์ความรู้ จัดเวทีเรียนรู้เรื่องการพัฒนาด้านการผลิตและมีการรวมกลุ่มกันคิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน และความต้องการของตลาด และการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ด้วยการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีความหลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภค ทั้งในด้านขนาด ลวดลาย รูปทรง ที่นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม พัฒนาสร้างสรรค์เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้ เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความ

แตกต่างกันกับผลิตภัณฑ์ เช่น การออกแบบบลวดลายและตั้งชื่อลาย การพัฒนาด้านรูปทรงของผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเสริมคุณค่าหรือให้สะดวกต่อการใช้งาน เช่น ตะกร้าอเนกประสงค์ พัด โคมไฟ ฯลฯ นอกจากนี้การผลิตควรเน้นการรักษาคุณภาพ

๓. ประสานเครือข่าย เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เด่นและพัฒนาด้านการผลิต เช่น กระบวนการผลิตและแปรรูปเพื่อให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพและรักษาสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และจัดระบบควบคุมคุณภาพมาตรฐาน

๔.๔.๓ การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม

๑. การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มโดยการอบรมพัฒนาฝีมือ การศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ

๒. การจัดเวทีเรียนรู้เรื่องการพัฒนาการผลิตและมีการรวมกลุ่มกันคิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน และความต้องการของตลาด ที่นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม พัฒนาสร้างสรรค์เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้ เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ แล้วควรบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดให้แก่บุคคลอื่นได้ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

๓. ฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน วัด เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพต่อไปได้ ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การพัฒนาคนรุ่นใหม่

๔. การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภายนอกกลุ่ม การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในชุมชนและภายนอกชุมชน การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่าย เกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมาย

๕. การระดมทุน ส่งเสริมการออม โดยยึดหลักการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๔.๔ การพัฒนาการตลาด

๑. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด ว่ามีขนาดของตลาดกว้างหรือว่าแคบ เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด เช่น ศึกษาความต้องการของตลาดของผู้บริโภค สสำรวจตลาดสำรวจความพึงพอใจของลูกค้า

๒. การวางแผนการผลิต การตลาดอย่างเหมาะสม เช่น มีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน กระจายความเสี่ยง ทำแบบพอประมาณ ดำเนินกิจกรรมการผลิตอย่างเกื้อกูลกัน มีทั้งการผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนและเชิงการค้า

๓. ศึกษาดูงานด้านการตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน

๔. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย เน้นตลาดในชุมชนเป็นหลัก และขยายสู่ตลาดภายนอกชุมชน

๕. สร้างความมั่นใจในคุณภาพมาตรฐาน และประชาสัมพันธ์ทางการตลาด

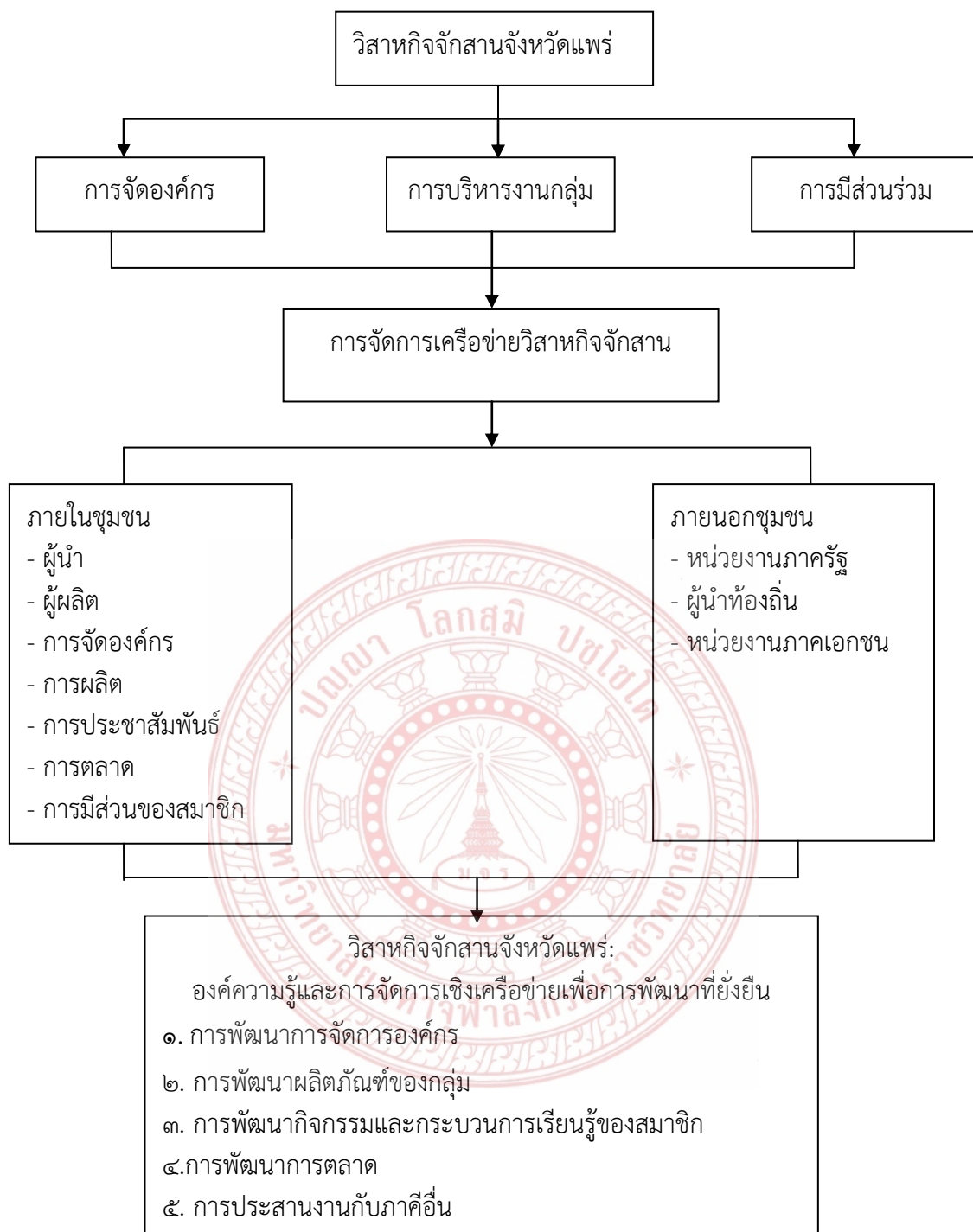
๖. การจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในผลิตภัณฑ์ให้สามารถประยุกต์เป็นของฝากในโอกาสต่าง ๆ ได้ เช่น ชุดของฝาก ชุดของขวัญ ของที่ระลึก

๗. เพิ่มช่องทางตลาด เช่น ขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต (digital marketing) การบริการจัดซื้อหน้าเว็บไซต์พร้อมจัดส่ง การออกร้านจำหน่ายสินค้าในงานแสดงสินค้าต่างๆ

๘. จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web page) ที่เป็นทางการของผลิตภัณฑ์ โดยแสดงทั้งถ่ายผลิตภัณฑ์ รางวัล และกิจกรรมต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์จักสาน รวมไปถึงกิจกรรมของกลุ่ม ข้อความที่สื่อสารถึงวิสาหกิจชุมชนจักสาน เช่น คลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ศิลปการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า เพื่อสื่อสารทางตรงกับผู้สนใจ

๙. การประสานงานกับภาคีอื่น การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูล จัดเก็บข้อมูลเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและจัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง กำหนดบทบาทและข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มกับภาคีอื่น การจัดเวทีพบปะพูดคุย ศึกษาดูงาน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น ประสานงานกับภาคีอื่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการตลาด การจัดทำบัญชี การพัฒนาการทำกิจกรรมของเครือข่าย ร่วมกำหนดเป้าหมายปริมาณการผลิต โดยต้องเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันทั้งภายในและภาคีอื่น เป็นต้น

ผลจากการวิจัยเรื่อง “วิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ทำให้ได้ทราบบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเชิงเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องคำนึงถึง การจัดการองค์การของวิสาหกิจ การบริหารจัดการของกลุ่ม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งภายใน คือ ฝ่ายของกลุ่มวิสาหกิจและ ภายนอก คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการสนับสนุนให้วิสาหกิจดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ได้นำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ ดังแผนภาพที่ ๔

แผนภาพที่ ๔ ระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

จากแผนภาพที่ ๔ แสดงถึงระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักจกจังหวัดแพร่ ดังนี้

การดำเนินการวิสาหกิจจักจกสถานโดยมีการจัดการองค์กร การบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจ และการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจ โดยมีมุมมอง วิสัยทัศน์ ความสนใจร่วมกัน

การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักจกสถานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมภายในชุมชนเอง ได้แก่ ผู้นำ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างและการพึ่งพิงอิงร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย และการมีส่วนร่วมจากภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการดำเนินงาน

องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กร การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ และสมาชิกตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม สร้างกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงาน การพัฒนาการจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิตเพื่อวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด เชื่อมโยงแบบครบวงจร จัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ อบรมพัฒนาฝีมือ ศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพต่อไปได้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภายนอกกลุ่ม การระดมทุน ส่งเสริมการออม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด ศึกษาดูงานตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย การจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web page) การประสานงานกับภาคีอื่น ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูล จัดเก็บข้อมูลเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและจัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีพบปะพูดคุย การจัดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น ประสานงานกับภาคีอื่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการตลาด การจัดทำบัญชี โดยต้องเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันทั้งภายในและภาคีอื่น เป็นต้น เพื่อให้วิสาหกิจกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ ๒) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๓) เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ ๔) เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ, ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอ สูงเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม ดังนั้น การสนทนากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มประกอบด้วย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ตัวแทนสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสูงเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม จำนวน ๘๐ คน เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ประกอบด้วย

๑. เชิงปริมาณ

ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกรอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน

๒. เชิงคุณภาพ

๒.๑ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบเกี่ยวกับสถานภาพการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจจักสานในจังหวัดแพร่ และองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

๒.๒ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยระหว่างผู้วิจัย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับ สถานภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจจักสานในจังหวัดแพร่

๒. คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ สภาพการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่

๓. ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยระหว่างผู้วิจัย และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เพื่อศึกษาระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔. ดำเนินการจดบันทึก (Field Note) และบันทึกเสียงโดยใช้แท็บบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย

๕. ดำเนินการสอบถามกับสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสองเม่น ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ กลุ่ม จำนวน ๘๐ คน เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๖. คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้สภาพการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ และดำเนินการวิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อให้ได้องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

๗. คณะผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย และการสอบถาม เกี่ยวกับสภาพบริบทและสภาพการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ ปัญหา องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๒.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) หรือแบบแผนหลัก (Major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

๒.๒ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย โดยได้ทำการถอดข้อความจากการบันทึกข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) อธิบายเป็นความเรียง

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ พบว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชน ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สำหรับปัญหาอุปสรรค วิสาหกิจดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาคีที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง และจากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจทั้ง ๒ กลุ่มดังกล่าว พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนาารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การดำเนินงานของกลุ่มเกิดจากสมาชิกตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้

คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชน มากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจควรทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนควรเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๕.๑.๒ องค์ความรู้การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ที่ส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย องค์ความรู้เกี่ยวกับ เมื่อมีองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการจัดการเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการจัดการเครือข่ายของวิสาหกิจ ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของ เครือข่ายซึ่งได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจ ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิง ร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้การจัดการของวิสาหกิจเกิดการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ มีการร่วมกลุ่มโดยภาครัฐมาสนับสนุน มีการกำหนด ราคา/การแปรรูป/การจำหน่าย และมีการติดต่อประสานงานเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายด้านการมีส่วนร่วม ของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายด้านวัตถุดิบ และการผลิต เครือข่ายด้านเงินทุน เครือข่ายด้านการดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่ายด้านการตลาด เป็นต้น

๕.๑.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทของกลุ่มในการบริหารจัดการ กลุ่มให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การ บริหารธุรกิจของกลุ่มทั้งในด้านเงินทุน วัตถุดิบ ผลผลิต ระบบบัญชี การตลาด การประชาสัมพันธ์ การมี ส่วนร่วมกับองค์กรภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ การดำเนินกิจกรรม กลุ่ม สร้างองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

๕.๑.๔ องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ พบว่า องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ ควรมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กร การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม สร้างกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงาน การพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลด้านการผลิตเพื่อวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และ ความต้องการตลาด เชื่อมโยงแบบครบวงจร จัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การพัฒนากิจกรรมและ กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ อบรมพัฒนาฝีมือ ศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ฝึกอบรม เยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพต่อไปได้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภายนอกกลุ่ม การระดมทุน ส่งเสริมการออม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด ศึกษาฐานตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย การจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web page) การประสานงานกับภาคีอื่น ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูล จัดเก็บข้อมูลเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและจัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีพบปะพูดคุย การจัดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น ประสานงานกับภาคีอื่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการตลาด การจัดทำบัญชี โดยต้องเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันทั้งภายในและภาคีอื่น เป็นต้น เพื่อให้วิสาหกิจกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับบริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสาน การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

จากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบัน และปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ พบว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชน ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล^๑ ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนาารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป โดยมีมีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นหัวใจสำคัญ สำหรับปัญหาอุปสรรค วิสาหกิจดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาคีที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจ

^๑ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒.

ชุมชนขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงมีระบบการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของวิสาหกิจไม่ต่อเนื่อง เช่น การติดตามด้านการผลิต การตลาด การใช้งบประมาณ การทำบัญชี เป็นต้น เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ในการจัดเก็บเอกสารเท่าที่ควรหรือขาดการจัดหมวดหมู่เอกสารให้ง่าย ต่อการค้นหา ไม่มีการวางแผนการกำหนดระยะเวลาในการเก็บ และทำลายที่แน่นอน ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องคอยเก็บเอกสารไว้ในแต่ละปีค่อนข้างมาก ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดฝึกอบรมบุคลากรที่มีอยู่แล้วให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลจัดการเอกสารอย่างถูกวิธี และเป็นระบบ และหรือหน่วยงานควรจะต้องวางแผนกำหนดระยะเวลาในการเก็บ และทำลายที่แน่นอน และจากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจทั้ง ๒ กลุ่มดังกล่าว พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การดำเนินงานของกลุ่มเกิดจากสมาชิกตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจควรทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนควรเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นางเยาว์ หลีพันธ์^๒ ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้ เช่นเดียวกับ เสรี พงศ์พิศ^๓ กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด วิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนคือการเน้นการช่วยเหลือกัน

๕.๒.๒ องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น

^๒ นางเยาว์ หลีพันธ์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐.

^๓ เสรี พงศ์พิศ, คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพฯ: พลังปัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๙-๑๐.

ต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ที่ส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย องค์ความรู้เกี่ยวกับ เมื่อมีองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการจัดการเครือข่ายส่งผลให้เกิดการจัดการเครือข่ายของวิสาหกิจ ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของเครือข่ายซึ่งได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้การจัดการของวิสาหกิจเกิดการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ มีการร่วมกลุ่มโดยภาครัฐมาสนับสนุน มีการกำหนดราคา/การแปรรูป/การจำหน่าย และมีการติดต่อประสานงานเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายด้านวัตถุดิบและการผลิต เครือข่ายด้านเงินทุน เครือข่ายด้านการดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่ายด้านการตลาด เป็นต้น สอดคล้องกับ นฤมล นิราทร^๔ ได้กล่าวว่า การสร้างเครือข่าย จำเป็นต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย การสร้างความผูกพันที่จะทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่างๆ สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ^๕ ได้กล่าวว่าเครือข่ายมีลักษณะเป็นกลุ่มองค์กรหรือบุคคลที่มารวมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคมโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดำรงอยู่โดยยาวนานด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งต่อเนื่องไม่ขาดแบบเฉพาะกิจ สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาด้วยกันและรวมกันรับผิดชอบ เช่นเดียวกับ พระมหาสุทิตย อาภากร^๖ กล่าวว่า วิธีการของการจัดการเครือข่ายควรมีองค์ประกอบ ได้แก่ จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีการรวมกันอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำกิจกรรม อยางใดอย่างหนึ่ง การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทน เท่านั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนความรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายจะนำไปสู่การให้และการรับ และระบบความสัมพันธ์และการสื่อสารจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันส่งผลให้เครือข่ายดำเนินการบรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องกับ ไพศาล มุ่งสมัคร^๗ ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการ

^๔ นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), ๒๑.

^๕ เสรี พงศ์พิศ, คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน, หน้า ๑๐.

^๖ พระมหาสุทิตย อาภากร, เครือข่าย ธรรมชาติความรู้ : และการจัดการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือน ๒๕๔๗), หน้า ๑๘-๕๐.

^๗ ไพศาล มุ่งสมัคร, “รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๖): หน้า ๑๑๕.

จัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี พบว่า ความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้าน ข่าวสาร/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การสร้างระบบการติดต่อสื่อสาร การประสานงานเพื่อให้กลุ่ม/เครือข่าย บรรลุเป้าหมาย รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จ เน้นการสร้างเครือข่ายการสร้างระบบติดต่อสื่อสาร

๕.๒.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ

วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทของกลุ่มในการบริหารจัดการ จัดการกลุ่มให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การ บริหารธุรกิจของกลุ่มทั้งในด้านเงินทุน วัตถุดิบ ผลผลิต ระบบบัญชี การตลาด การประชาสัมพันธ์ การมี ส่วนร่วมกับองค์กรภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญ การดำเนินกิจกรรม กลุ่ม สร้างองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ Fayol^{๘๘} ที่กล่าวว่าการบริหารและการจัดการประกอบด้วยการจัดองค์การ (organizing) หมายถึงการจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วย ให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับ นฤมล นิราทร^{๘๙} ได้กล่าวว่า ในการที่จะสร้างเครือข่าย จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้ง สิทธิหน้าที่ต่างๆ และสอดคล้องกับ ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์^{๙๐} กล่าวว่า เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือ องค์กรที่สมัครใจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้าง ที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับ เสรี พงศพิศ^{๙๑} กล่าวว่า เครือข่าย คือ ขบวนการสังคมอันเกิด จากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และความ ต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือ ข่ายยังคงความเป็น เอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน และ ภาสกร โทณะวณิก^{๙๒} ศึกษาการประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ ทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานนั้น ส่วนใหญ่นำหลักการดำเนินธุรกิจอย่างสมดุลมาผสมผสานกับความรู้

^{๘๘} Fayol, H., *General and industrial management*, (London: Sir Isaac Pitman & Sons, 1949), pp. 45-47.

^{๘๙} นฤมล นิราทร, *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา*, หน้า ๒๑.

^{๙๐} ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์, *การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย, วารสารพัฒนาชุมชน*, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน), ๒๕๕๒, หน้า ๒๖-๓๐.

^{๙๑} เสรี พงศพิศ, *เครือข่าย*, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๘), หน้า ๘.

^{๙๒} ภาสกร โทณะวณิก, “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงาน หัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๔, หน้า ๑๐๖-๑๓๔.

ด้านการจัดการ การตลาด การเงิน การบัญชี การผลิต การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน ระดับประเทศสู่สากล ไปใช้ในการสร้างศักยภาพด้านการดำเนินธุรกิจของตนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๕.๒.๔ เสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่

จากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ ควรมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กร การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม สร้างกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงาน การพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิตเพื่อวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด เชื่อมโยงแบบครบวงจร จัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ อบรมพัฒนาฝีมือ ศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพต่อไปได้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภายนอกกลุ่ม การระดมหุ้นส่งเสริมการออม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด ศึกษาดูงานตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย การจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น จัดทำเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web page) การประสานงานกับภาคีอื่น ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลจัดเก็บข้อมูลเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและจัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีพบปะพูดคุย การจัดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น ประสานงานกับภาคีอื่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการตลาด การจัดทำบัญชี โดยต้องเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันทั้งภายในและภาคีอื่น เป็นต้น เพื่อให้วิสาหกิจกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นฤมล นิราทร^{๑๓} ได้กล่าวว่า ในการที่จะสร้างเครือข่ายจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน มีการตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่างๆ เช่นเดียวกับ สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน^{๑๔} ได้กล่าวว่า การสร้างเครือข่าย คือ การทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมี

^{๑๓} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา, หน้า ๒๑.

^{๑๔} สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน, “ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน กข.คจ.ดีเด่น, กรุงเทพฯ ฯ : ผู้แต่ง, ๒๕๕๔, หน้า ๔.

ความสัมพันธ์กันฉันทน์เพื่อนที่นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับสัญญา เคนาภูมิ^{๑๕} ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวทางกลยุทธ์เชิงรุก โดยการพัฒนาศักยภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ สู่ระดับประเทศและระดับสากล ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ขยายพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้า แนวทางกลยุทธ์เชิงพัฒนา โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ แนวทางกลยุทธ์เชิงตั้งรับ โดยการพัฒนาศักยภาพแรงงานวิสาหกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ยกยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้นและ แนวทางกลยุทธ์เชิงพลิกแพลง โดยการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง วิจัยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง เช่นเดียวกับ ลำดวน ชันซ้อน^{๑๖} ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานีในด้านการผลิต พัฒนาการผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของลูกค้า ด้านการตลาด เน้นการตลาดนำการผลิตโดยหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนจะต้องจัดหาที่แสดงสินค้าสำหรับวิสาหกิจชุมชนทอผ้า และให้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์หน่วยงานภาครัฐจะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มาเป็นผู้ช่วยและให้คำแนะนำการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้กับวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายด้านการผลิตและการตลาดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับแนวทางพัฒนา ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง ควรมีการจัดอบรมคนรุ่นใหม่เพื่อฝึกทักษะด้านการทอผ้า ย้อมสี และการออกแบบลวดลาย หรือประสานงานกับโรงเรียนในชุมชนเพื่อบรรจุเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ในระดับประถม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้ในโรงเรียน เช่นเดียวกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์^{๑๗} ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

^{๑๕} สัญญา เคนาภูมิ, “แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม, วารสารวิชาการแพรววาทศิลป์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๘): หน้า ๖๙.

^{๑๖} ลำดวน ชันซ้อน, “ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๗๓-๗๘.

^{๑๗} ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”, รายงานการวิจัย สาขาสาธิตศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖. หน้า ๒๕-๔๙.

และ กสินทร์ ชำนาญพล^{๑๔} ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเรียกว่า “DARETO DREAM Market Network Model” ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Organizing: O) การใช้เครื่องมือทางการตลาด (Marketingtool:M). แนวทางในการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรบูรณาการทำงานร่วมกัน ในการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างและการจัดการเครือข่ายการตลาดอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑. ควรมีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มที่มีการผลิตเครื่องจักสานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ การชี้แนะแนวทางที่ทำให้สามารถมีการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

๒. ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ทั้งในรูปแบบของเอกสารฐานความรู้ที่เกิดจากการดำเนินงานของกลุ่มเอง เพื่อให้กลุ่มสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ หรือการพัฒนาความรู้ของกลุ่มให้มีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องจักสานในเชิงบูรณาการเพื่อให้สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ ได้มากขึ้น

๒. ควรมีการพัฒนาผู้นำกลุ่มให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการความรู้ให้มากขึ้นเนื่องจากผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันและขับเคลื่อนให้เกิดการจัดการความรู้ได้เป็นอย่างดี

๓. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนการจัดการความรู้เชิงเครือข่ายให้มากขึ้น ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวต้องเป็นรูปแบบการสนับสนุนให้กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองเป็นหลักเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

^{๑๔} กสินทร์ ชำนาญพล, “การพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”, วารสารราชพฤกษ์, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : หน้า ๘๐-๘๑.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

๑.๑.๑ หนังสือ

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**, กรุงเทพฯ: สำนักงานความร่วมมือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, ๒๕๕๖.
- โกวิท พวงงาม. **มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, ๒๕๔๐
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ชัดเชสมิเดีย, ๒๕๔๓.
- คณาจารย์ภาควิชาการประเมินผลและการวิจัย. **วิจัยและสถิติทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๕๓.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช, **ประชารัฐกับการเปลี่ยนแปลง**, กรุงเทพฯ: บริษัทสุขุมและบุตร จำกัด, ๒๕๔๑.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. **วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔.
- ถวิลวดี บุรีกุล, **การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ**, กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.
- นฤมล นิราทร. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศ. “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน,” ใน **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์, กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- พระมหาสุทิตย อาภากรโ. **เครือข่ายธรรมชาติความรู้และการจัดการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๗.
- ยุทธนา แซ่เตี่ยว. **การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ สร้างองค์กรอัจฉริยะ**. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. **เครื่องจักสานในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งส์ เฮาส์, ๒๕๓๒.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กร ตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘.
- สมศักดิ์ ชาวลาภ. **ภาวะผู้นำการจูงใจและทีมงาน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๔.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. **การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง.**

กรุงเทพฯ : สุภชินัญญ์ พรินตติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๑.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนไทย เล่มที่ ๒๒. **เครื่องจักสาน.** กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙,** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน**

พ.ศ. ๒๕๔๘, กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน. **“ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน กข.คจ.ดีเด่น.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง, ๒๕๕๔.

เสนาะ ตีแยว, **หลักการบริหาร, คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี พิมพ์ครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** กรุงเทพฯ, ๒๕๔๔.

เสรี พงศ์พิศ, **คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน,** กรุงเทพฯ: พลังปัญญา, ๒๕๕๒.

_____. **ฐานคิด จากแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชน,** กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.

_____. **เครือข่าย,** กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. **การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน.** กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗.

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่. **รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ ปี ๒๕๖๐.**แพร่ : สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่. ๒๕๖๐, (อัดสำเนา).

๑.๑.๒ บทความ

กสินทร์ ชำนาญพล. “การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”, **วารสารราชพฤกษ์.** ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : หน้า ๘๐-๘๑.

ชนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย”, **วารสารพัฒนาชุมชน.** ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน ๒๕๕๒) : หน้า ๒๖-๓๐.

ลำดวน ชันซ้อน. “ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี”. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,** ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘): หน้า ๗๓-๗๘.

สัญญา เคนาภูมิ. “แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม, **วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์.** ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๘): หน้า ๖๙.

๑.๑.๓ รายงานการวิจัย

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์. “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”. รายงานการวิจัย สาขาสารัตถะศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖.

ภาสกร โทณะวนิก. “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่”. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

สุรินทร์ สุริยวงศ์, การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, ปรินญาณินพนธ์ วท.ม, (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ถ่ายเอกสาร, ๒๕๓๖.

อรรถัย กภผล,การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

อรรถัย อัจฉา และสมศักดิ์ นัคลาจารย์. รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง เครือข่ายอาสาสมัครเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเอตส์. มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๔๐.

เอกวิทย์ ณ ถลาง, ภูมิปัญญาทักษิณ, กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์, ๒๕๔๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

๒.๑ SECONDARY SOURCES:

๒.๑.๑ Books

Fayol, H., *General and industrial management*, London: Sir Isaac Pitman & Sons. 1949.

Ramos, L.A.A and L.B. Fletcher, *Planning for Rural Development : Rural Development with Popular Participation*, Iowa : Department of Economics, Iowa State University, 1982.

Taylor,F. W., *The principle of scientific management*, New York: Harper Bros, 1998.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

ชื่อเรื่อง วิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Wicker Enterprises in Phrae Province : Knowledge and Network's Management for Sustainable Development

ชื่อผู้วิจัย ผศ.ชลธิชา จิรภัคพงศ์, ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา, นายบุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร และ น.ส.พัฒนีย์ อัฐวงศ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายอย่างมีส่วนร่วม, ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่าย และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ ศึกษากลุ่มที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส โดยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดแพร่มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมและอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ และจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่องของวิสาหกิจ การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนล่าช้า จากการเข้าศึกษา กลุ่มเป้าหมาย พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าการแข่งขัน การดำเนินงานเกิดจากการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจของชุมชน การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมส่งผลให้ประสบผลสำเร็จนำไปสู่ความเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นประกอบด้วย มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก ในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การบริหารธุรกิจของกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับ

องค์กรภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก สำหรับองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจ มีดังนี้ ๑) การพัฒนาการจัดการองค์กร ๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ๓) การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้เรียนของสมาชิกกลุ่ม ๔) การพัฒนาการตลาด ๕) การประสานงานกับภาคีอื่น

Abstract

The purpose of the research were: 1. to study the context, current conditions and operational problems, knowledge of participatory network management, relationship system and the success of network management. 2. To Offer knowledge management and network management affecting sustainable development of wickerwork enterprises of Phrae Province. 3. To study registered groups as a community enterprise from Bamboo include Ban Khangam and Ban Thung nam sai. The result found that the organization has a promoting policy and community enterprise development in order to have more income. Promoting the usage of local resources in order to have maximum benefit. Problems and obstacles is enterprise's discontinuous operations. The information systems were delayed. The purpose of community enterprises is to promote the development of knowledge and local wisdom, to create economic and social development of the community and to have a systematic management procedure. The success lead to sustainable development. Members must have a vision, mutual interests and interests. Members of community strengthen each other and have interchangeable interaction. Relationship is considered as network management success. Group business management engaged with government organizations. The participation of members for knowledge and network management systems affected the sustainable development of enterprises as the follow: 1) Enterprise management 2) Group product development 3) Development of group activities and learning processes of group members 4) Marketing Development 5) Coordination with other parties.

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีโดยใช้คนเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตเพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาด้านศีลธรรม

ปัญหาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการกระจายรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย หากประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินไปในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมอย่างขาดความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็จะเกิดภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ประเทศไทยควรนำทุนที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์^๑

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ผู้คนสามารถผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตได้เอง เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือเครื่องใช้ต่างๆ งานจักสานเป็นงานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน เป็นงานหัตถกรรมที่ทำเพื่อใช้ในครัวเรือนมาแต่โบราณ แม้ในปัจจุบันงานจักสานจะมีอยู่น้อยแต่ก็ยังคงมีอยู่ทั่วไปทุกภาคในประเทศ นอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอยแล้ว งานจักสานยังสะท้อน วัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาของชาวบ้านได้อีกด้วย

จังหวัดแพร่เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการทำหัตถกรรมงานจักสานอยู่จำนวนมากไม่น้อยโดยเฉพาะเครื่องจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ช้อนหวัด กะช้อน ก่องข้าว แอบข้าว เป็นต้น งานจักสานเป็นอีกหนึ่งโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลเพื่อให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนตลอดจนถึงเพื่อการส่งเสริมความรู้ด้านงานจักสานแก่ชุมชนและผู้สนใจได้สืบทอดงานจักสานให้คงอยู่ ในขณะที่สภาพสังคม เศรษฐกิจเปลี่ยนไปจากเดิม ความเจริญก้าวหน้าทางกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนที่ ทำให้สภาพความเป็นอยู่การดำรงชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลกระทบทำให้งานจักสานหรืออาชีพจักสานลดน้อยลงไปเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังพบว่า อาชีพจักสานยังขาดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะเอื้อต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเสนอองค์ความรู้

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙, กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๔. หน้า (๗).

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่
๒. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๓. เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่

ขอบเขตการวิจัย

คณะผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่กรณีศึกษาในเขตจังหวัดแพร่ ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอสองแคว ที่มีภารกิจจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส ๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ, ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ๒) กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ๓) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ กรอบเนื้อหาในการศึกษา ได้แก่ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจ, องค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักษุสถานจังหวัดแพร่

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑. วิสาหกิจ หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งงานวิจัยต้นแบบ มาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน
๒. วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน
๓. วิสาหกิจจักษุสถาน หมายถึง กลุ่มของชุมชนที่นำผลิตผลจากไม้ไผ่มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้าเครื่องจักสาน เช่น เครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเรือน เครื่องจักสานที่ใช้ในงานเกษตร เป็นต้น

๔. บริบทและสถานภาพการดำเนินงานวิสาหกิจจักสาน หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านคน เงิน วัสดุดิบ การบริหารจัดการ โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

๕. ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสาน หมายถึง ข้อขัดข้องในกิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านคน เงิน วัสดุดิบ การบริหารจัดการ โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

๖. การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการทำงานร่วมกัน โดยให้มีส่วนในการวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามและประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

๗. องค์ความรู้ หมายถึง ภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องจักสาน เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค วิธีการ ที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและจากสภาพบริบทปัจจุบันที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น

๘. การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาวิสาหกิจเครื่องจักสานที่เน้นการมีส่วนร่วมคิดวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการเชิงเครือข่าย ดำเนินไปได้อย่างมั่นคง และราบรื่นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๙. การจัดการเชิงเครือข่าย หมายถึง การจัดการวิสาหกิจเครื่องจักสานให้มีคุณภาพและปริมาณอย่างพอเพียงโดยมีแผนการจัดการของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนร่วมลงมือปฏิบัติและติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบทฤษฎี เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

๙.๑ การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) หมายถึง สมาชิกมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสาน มีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๙.๒ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) หมายถึง การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ในทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสาน

๙.๓ การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) หมายถึง การรวมเป็นเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ร่วมกัน เครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสาน

๙.๔ การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) หมายถึง การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งเพื่อทำให้เกิดเป็นเครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสานขึ้น

๙.๕ การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) หมายถึง เครือข่ายวิสาหกิจเครื่องจักสานดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการศึกษาทั้ง การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มย่อย

ผลการวิจัย

๑. บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ พบว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชน ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สำหรับปัญหาอุปสรรควิสาหกิจดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาคีที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง และจากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจทั้ง ๒ กลุ่มดังกล่าว พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนา ด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การดำเนินงานของกลุ่มเกิดจากสมาชิกตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการกลุ่ม

วิสาหกิจควรทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนควร เน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒. องค์ความรู้การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึง องค์ความรู้ที่ส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการ จัดการ องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย องค์ความรู้เกี่ยวกับ เมื่อมีองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับการจัดการ เครือข่ายส่งผลให้เกิดการจัดการเครือข่ายของวิสาหกิจ ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายยังต้องคำนึงถึง องค์ประกอบของเครือข่ายซึ่งได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิด ผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การ เสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้การจัดการของ วิสาหกิจเกิดการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ มีการ ร่วมกลุ่มโดยภาครัฐมาสนับสนุน มีการกำหนดราคา/การแปรรูป/การจำหน่าย และมีการติดต่อ ประสานงานเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายด้านการจัดการ ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายด้านวัตถุดิบและการผลิต เครือข่ายด้านเงินทุน เครือข่าย ด้านการดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่ายด้านการตลาด เป็นต้น

๓. วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจ ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า เป็นการแสดงบทบาทของกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มให้ได้รับ ประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การบริหารธุรกิจของกลุ่ม ทั้งในด้านเงินทุน วัตถุดิบ ผลผลิต ระบบบัญชี การตลาด การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกับองค์กร ภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สร้างองค์ ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

๔. องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจัก สานจังหวัดแพร่ พบว่า ควรมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กร การกำหนด บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม สร้างกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงาน การ พัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลด้านการผลิตเพื่อวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และ ความต้องการตลาด จัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการรู้เรียนของสมาชิก กลุ่ม ได้แก่ อบรมพัฒนาฝีมือ ศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนา

อาชีพต่อไปได้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภายนอกกลุ่ม การระดมหุ้น ส่งเสริมการออม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด ศึกษาดูงานตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย การจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web page) การประสานงานกับภาคีอื่น ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลจัดเก็บข้อมูลเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและจัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีพบปะพูดคุย การจัดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น ประสานงานกับภาคีอื่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนาระบบการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการตลาด การจัดทำบัญชี โดยต้องเชื่อมโยงเกื้อหนุนกันทั้งภายในและภาคีอื่น เป็นต้น เพื่อให้วิสาหกิจกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

วิจารณ์ จากผลการวิจัย พบว่า

๑. บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่

จากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบัน และปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจกสถานจังหวัดแพร่ พบว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชน ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล^๒ ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง โดยมีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ สำหรับปัญหาอุปสรรค วิสาหกิจดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาคีที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หน่วยงานที่

^๒ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ: เอดิสันเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒.

เกี่ยวข้องยังคงมีระบบการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของวิสาหกิจไม่ต่อเนื่อง เช่น การติดตามด้านการผลิต การตลาด การใช้งบประมาณ การทำบัญชี เป็นต้น เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ในการจัดเก็บเอกสารเท่าที่ควรหรือขาดการจัดหมวดหมู่เอกสารให้ง่ายต่อการค้นหา ไม่มีการวางแผนการกำหนดระยะเวลาในการเก็บ และทำลายที่แน่นอน ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องคอยเก็บเอกสารไว้ในแต่ละปีค่อนข้างมาก และจากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจทั้ง ๒ กลุ่มดังกล่าว พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนาารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การดำเนินงานของกลุ่มเกิดจากสมาชิกตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจควรทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนควรเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นางเยาว์ หลีพันธ์^๓ ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้ เช่นเดียวกับ เสรี พงศ์พิศ^๔ กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด วิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนคือ การเน้นการช่วยเหลือกัน

๒. องค์ความรู้การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ที่ส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับ

^๓ นางเยาว์ หลีพันธ์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

^๔ เสรี พงศ์พิศ, คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพฯ: พลังปัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๙-๑๐.

จัดการ องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย องค์ความรู้เกี่ยวกับ เมื่อมีองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับการจัดการ เครือข่ายส่งผลให้เกิดการจัดการเครือข่ายของวิสาหกิจ ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายยังต้องคำนึงถึง องค์ประกอบของเครือข่ายซึ่งได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิด ผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การ เสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้การจัดการของ วิสาหกิจเกิดการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ มีการ ร่วมกลุ่มโดยภาครัฐมาสนับสนุน มีการกำหนดราคา/การแปรรูป/การจำหน่าย และมีการติดต่อ ประสานงานเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายด้านการจัดการ ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายด้านวัตถุดิบและการผลิต เครือข่ายด้านเงินทุน เครือข่าย ด้านการดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่ายด้านการตลาด เป็นต้น สอดคล้องกับ นฤมล นิราทร^๕ ได้กล่าว ว่า การสร้างเครือข่าย จำเป็นต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย การสร้างความ ผูกพันที่จะทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ ร่วมกัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้ง สิทธิหน้าที่ต่างๆ สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ^๖ ได้กล่าวว่าเครือข่ายมีลักษณะเป็นกลุ่มองค์กรหรือ บุคคลที่มารวมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน เปนเวทีเพื่อ กิจกรรมทางสังคมโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดำรงอยู่ได้ยาวนานด้วยการสื่อสารแบบใดแบบ หนึ่งที่ต่อเนื่องไม่ใช่ว่าเฉพาะกิจ สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมารวมกันและร วมกันรับผิดชอบ เช่นเดียวกับ พระมหาสุทิตย อาภากรโ^๗ กล่าวว่า วิธีการของการจัดการเครือข่าย ควรมืองคประกอบ ได้แก่ จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีการ ร่วมกันอย่างมีจุดหมายเพื่อทำกิจกรรม อยางใดอยางหนึ่ง การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกเพราะหาก ขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการ จัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทน เท่านั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน การพึ่งพา อาศัยและการแลกเปลี่ยนความรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริม ให้อาชีพและการทำงานนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกวาตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ของเครือข่ายจะนำไปสู่การให้และการรับ และระบบความสัมพันธ์และการสื่อสารจะช่วยให้สมาชิกใน

^๕ นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), ๒๑.

^๖ เสรี พงศ์พิศ, คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน, หน้า ๑๐.

^๗ พระมหาสุทิตย อาภากรโ, เครือข่าย ธรรมชาติความรู้ :และการจัดการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เดือน๒๕๔๗), หน้า ๑๘-๕๐.

เครือข่ายเกิดการรับรู้เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันส่งผลให้เครือข่ายดำเนินการบรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องกับ ไพศาล มุ่งสมัคร^{๘๘} ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี พบว่า ความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้านข่าวสาร/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การสร้างระบบการติดต่อสื่อสาร การประสานงานเพื่อให้กลุ่ม/เครือข่ายบรรลุเป้าหมาย รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จ เน้นการสร้างเครือข่ายการสร้างระบบติดต่อสื่อสาร

๓. วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทของกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์การ การบริหารธุรกิจของกลุ่มทั้งในด้านเงินทุน วัตถุดิบ ผลผลิต ระบบบัญชี การตลาด การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สร้างองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ Fayol^{๘๙} ที่กล่าวว่าการบริหารและการจัดการประกอบด้วยการจัดองค์การ (organizing) หมายถึงการจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับ นฤมล นิได้กล่าวว่า ในการที่จะสร้างเครือข่าย จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่างๆ และสอดคล้องกับ ขนิษฐา กาญจนรังษีนนท^{๙๐} กล่าวว่า เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเพนอิ

^{๘๘} ไพศาล มุ่งสมัคร, “รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๖): หน้า ๑๑๕.

^{๘๙} Fayol, H., *General and industrial management*, (London: Sir Isaac Pitman & Sons, 1949), pp. 45-47.

^{๙๐} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา, หน้า ๒๑.

^{๙๑} ขนิษฐา กาญจนรังษีนนท, การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย, วารสารพัฒนาชุมชน, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน), ๒๕๔๒, หน้า ๒๖-๓๐.

สระ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับ เสรี พงศพิศ^{๑๒} กล่าววา เครือข่าย คือ ขบวนการสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และความ ต้องการบางอย่างรวมกัน รวม กันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็น เอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน และ ภาสกร โทณะวณิก^{๑๓} ศึกษาการประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม จักสานนั้น ส่วนใหญ่นำหลักการดำเนินธุรกิจอย่างสมดุลมาผสมผสานกับความรู้ ด้านการจัดการ การตลาด การเงิน การบัญชี การผลิต การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน ระดับประเทศสู่สากล ไปใช้ในการสร้างศักยภาพด้านการดำเนินธุรกิจของตนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๔. เสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

จากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน การจัดการเชิงเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มี ต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผล ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ ควรมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่ การ จัดโครงสร้างองค์กร การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม สร้างกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ใช้ธรรมาภิ บาลในการบริหารงาน การพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิตเพื่อวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้อง กับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด เชื่อมโยงแบบครบวงจร จัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การ พัฒนากิจกรรมและกระบวนการรู้เรียนของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ อบรมพัฒนาฝีมือ ศึกษาดูงานกลุ่มที่ ประสบผลสำเร็จ ฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพต่อไปได้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภายนอกกลุ่ม การระดมทุน ส่งเสริมการออม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การ พัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด เพื่อวางแผนและพัฒนาด้ว การตลาด ศึกษาดูงานตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การ เชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย การจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์

^{๑๒} เสรี พงศพิศ, เครือข่าย, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

^{๑๓} ภาสกร โทณะวณิก, “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๔, หน้า ๑๐๖-๑๓๔.

อื่น จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web page) การประสานงานกับภาคีอื่น ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูล จัดเก็บข้อมูลเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและจัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีพบปะพูดคุย การจัดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น ประสานงานกับภาคีอื่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการตลาด การจัดทำบัญชี โดยต้องเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันทั้งภายในและภาคีอื่น เป็นต้น เพื่อให้วิสาหกิจกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นฤมล นิราทร^{๑๔} ได้กล่าวว่า ในการที่จะสร้างเครือข่ายจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน มีการตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่างๆ เช่นเดียวกับ สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน^{๑๕} ได้กล่าวว่า การสร้างเครือข่าย คือ การทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว จะต้องมีแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สัญญา เคนาภูมิ^{๑๖} ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวทางกลยุทธ์เชิงรุก โดยการพัฒนาศักยภาพการผลิต และยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ สู่ระดับประเทศและระดับสากล ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ขยายพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้า แนวทางกลยุทธ์เชิงพัฒนา โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ แนวทางกลยุทธ์เชิงตั้งรับ โดยการพัฒนาศักยภาพแรงงานวิสาหกิจชุมชน พัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้น และ แนวทางกลยุทธ์เชิงพลิกแพลง โดยการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง วิจัยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริม

^{๑๔} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา, หน้า ๒๑.

^{๑๕} สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน, “ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน กข.คจ.ตีเด่น, กรุงเทพฯ ฯ : ผู้แต่ง, ๒๕๕๔, หน้า ๔.

^{๑๖} สัญญา เคนาภูมิ, “แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม, วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๘): หน้า ๖๙.

วิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง เช่นเดียวกับ ลำดวน ชันซ้อน^{๑๗} ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานีในด้านการผลิต พัฒนาการผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของลูกค้า ด้านการตลาด เน้นการตลาดนำการผลิตโดยหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนจะต้องจัดหาที่แสดงสินค้าสำหรับวิสาหกิจชุมชนทอผ้า และให้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์หน่วยงานภาครัฐจะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มาเป็นผู้ช่วยและให้คำแนะนำ การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้กับวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายด้านการผลิตและการตลาดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับแนวทางพัฒนาด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง ควรมีการจัดอบรมคนรุ่นใหม่เพื่อฝึกทักษะด้านการทอผ้า ย้อมสี และการออกแบบลวดลายหรือประสานงานกับโรงเรียนในชุมชนเพื่อบรรจุเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ในระดับประถม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้ในโรงเรียน เช่นเดียวกับ ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์^{๑๘} ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ กลินทร์ ชำนาญพล^{๑๙} ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเรียกว่า “DARETO DREAM Market Network Model” ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Organizing: O) การใช้เครื่องมือทางการตลาด (Marketingtool:M). แนวทางในการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรบูรณาการ

^{๑๗} ลำดวน ชันซ้อน, “ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๗๓-๗๘.

^{๑๘} ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”, รายงานการวิจัย สาขาสาธิตละศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖. หน้า ๒๕-๔๙.

^{๑๙} กลินทร์ ชำนาญพล, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”, วารสารราชพฤกษ์, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : หน้า ๘๐-๘๑.

ทำงานร่วมกัน ในการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างและการจัดการเครือข่ายการตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑.๑ ควรมีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มที่มีการผลิตเครื่องจักสานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ การชี้แนะแนวทางที่ทำให้สามารถมีการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

๑.๒ ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ทั้งในรูปแบบของเอกสารฐานความรู้ที่เกิดจากการดำเนินงานของกลุ่มเอง เพื่อให้กลุ่มสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ หรือการพัฒนาความรู้ของกลุ่มให้มีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

๒. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องจักสานในเชิง บูรณาการเพื่อให้สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ ได้มากขึ้น

๒.๒ ควรมีการพัฒนาผู้นำกลุ่มให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการความรู้ให้มากขึ้นเนื่องจากผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันและขับเคลื่อนให้เกิดการจัดการความรู้ได้เป็นอย่างดี

๒.๓ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนการจัดการความรู้เชิงเครือข่ายให้มากขึ้น ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวต้องเป็นรูปแบบการสนับสนุนให้กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองเป็นหลักเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สนับสนุนงบประมาณ

เอกสารอ้างอิง

กสิรินทร์ ชำนาญพล. “การพัฒนากระบวนการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”, วารสารราชพฤกษ์. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : หน้า ๘๐-๘๑.

ชนิภูฐา กาญจนรังสีนนท. “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย”, วารสารพัฒนาชุมชน. ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน ๒๕๔๒) : หน้า ๒๖-๓๐.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔.

- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์. “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของ
วิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”, รายงานการวิจัย สาขาสาธิตศึกษาศาสตร์ คณะ
 ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖.
- นงเยาว์ หลีพันธ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กใน
จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.
- นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน : **ข้อควรพิจารณา**. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- พระมหาสุทิตย อากาศโร. **เครือข่ายธรรมชาติความรู้และการจัดการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือน
 ตุลา, ๒๕๔๗.
- ไพศาล มุ่งสมัคร. “รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ผลิตภัณฑ์
 สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี”, **วารสารสมาคมนักวิจัย**. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน
 - ธันวาคม ๒๕๕๖): หน้า ๑๑๕.
- ภาสกร โทณะวนิก. “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
งานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่”. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราช
 ภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๔.
- ลำดวน ชันซ้อน. “ศึกษาแนวทางวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 อุบลราชธานี”, **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-
 ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๗๓-๗๘.
- สัญญา เคนาภูมิ. “แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัด
 มหาสารคาม, **วารสารวิชาการแพรวกาหลินธุ์**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม
 ๒๕๕๘): หน้า ๖๙.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี,
 ๒๕๕๔.
- สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน. “**ทำได้ หายจน**” **เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน
 กข.คจ.ดีเด่น**. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง, ๒๕๕๔.
- เสรี พงศ์พิศ. **คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา, ๒๕๕๒.
 ----- **เครือข่าย**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.
- Fayol, H., **General and industrial management**, London: Sir Isaac Pitman&Sons.,
 1949.

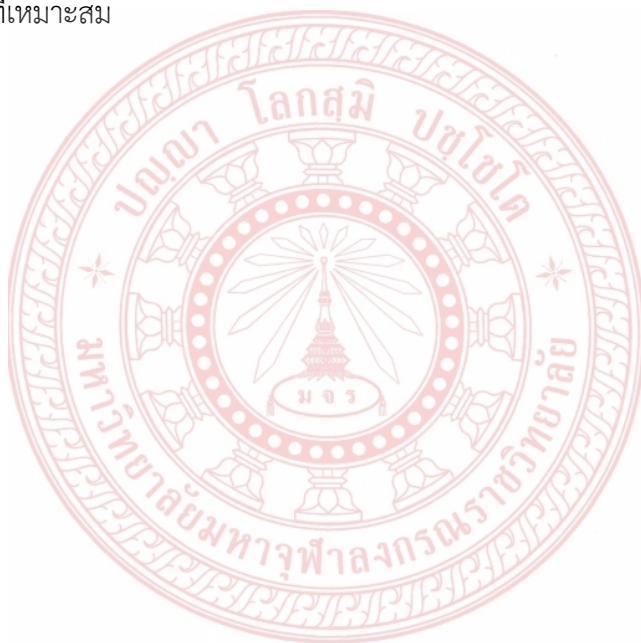
ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น รายวิชาเศรษฐกิจ พอเพียงกับการศึกษา รายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น รายวิชาเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนให้กับวิสาหกิจจักสานเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

๓. มีการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนารูปแบบระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ที่เหมาะสม

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและ
ผลที่ได้รับของโครงการ

โครงการวิจัยเรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อ
การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่
๒. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๓. เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

สรุปผลการดำเนินการตามแผนงาน/กิจกรรมตาม Proposal ในรอบ ๑๒ เดือน

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
๑. ศึกษาข้อมูลปฐม ภูมิ/ทุติยภูมิจาก - แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ - เอกสารที่ เกี่ยวข้องกับการ สร้างกลุ่มและ เครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน -แนวทางการ	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการ บริหารจัดการ การสร้าง กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน แนวทางการ พัฒนาที่ยั่งยืนตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดในการจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชน และ สถานภาพการดำเนินงาน ของวิสาหกิจจักสานใน จังหวัดแพร่	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการบริหารจัดการ การสร้างกลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนตามแนว ทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงทราบถึงขั้นตอน และวิธีการจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชน การมีส่วนร่วมของ ชุมชนและองค์กรภาครัฐ และเอกชน และสถานภาพ	ข้อที่ ๑,๒,๓	๑๐๐ %

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
พัฒนาที่ยั่งยืนตาม แนวเศรษฐกิจ พอเพียง - แนวคิดเกี่ยวกับ วิสาหกิจชุมชน - เอกสารเกี่ยวกับ สถานภาพการ ดำเนินงานของ วิสาหกิจจักสานใน จังหวัดแพร่		การดำเนินงานของ วิสาหกิจจักสานในจังหวัด แพร่		
๒. ลงพื้นที่ในการ สัมภาษณ์การศึกษา บริบท สภาพ ปัจจุบันและปัญหา การดำเนินงาน วิสาหกิจจักสาน จังหวัดแพร่	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ บริบท สภาพปัจจุบันและ ปัญหาการดำเนินงาน วิสาหกิจจักสานในจังหวัด แพร่	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท ความเป็นมาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการดำเนินงาน วิสาหกิจจักสานในจังหวัด แพร่	ข้อที่ ๑	๑๐๐%
๓. สอบถามองค์ ความรู้และแนว ทางการจัดการเชิง เครือข่ายวิสาหกิจ จักสานจังหวัดแพร่	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการ องค์ความรู้และแนว ทางการจัดการเชิง เครือข่ายวิสาหกิจจักสาน จังหวัดแพร่	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ ความรู้และแนวทางการ จัดการเชิงเครือข่าย วิสาหกิจจักสานจังหวัด แพร่	ข้อที่ ๒	๑๐๐ %
๔. ดำเนินการสนทนา กลุ่มย่อยเพื่อทำการ วิเคราะห์ระบบ ความสัมพันธ์และ ผลสำเร็จของการ ความสำเร็จของการ	ทราบข้อมูลระบบ ความสัมพันธ์และ ผลสำเร็จของการจัดการ เชิงเครือข่ายที่มีต่อ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการ	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบ ความสัมพันธ์และผลสำเร็จ ในการจัดการเชิงเครือข่ายที่ มีวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนา ที่ยั่งยืน	ข้อที่ ๓	๑๐๐ %

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
จัดการเชิงเครือข่าย ที่มีต่อวิสาหกิจ ชุมชนเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน	พัฒนาที่ยั่งยืน			
๕. ดำเนินการ วิเคราะห์และถอด บทเรียนจากการ ภาคีเพื่อให้ได้ สภาพการ ดำเนินงานและ ปัญหาการ ดำเนินงานจักสาน ของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดแพร่ และ ดำเนินการวิเคราะห์ และถอดบทเรียน จากการสนทนากลุ่ม ย่อยเพื่อให้ได้ระบบ ความสัมพันธ์และ ผลสำเร็จของการ จัดการเชิงเครือข่าย ที่มีต่อวิสาหกิจ ชุมชนเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน	ทราบข้อมูลสภาพการ ดำเนินงานและปัญหาการ ดำเนินงานจักสานของ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัด แพร่ และองค์ความรู้และ ระบบการจัดการเชิง เครือข่ายที่มีผลต่อการ พัฒนาที่ยั่งยืนของ วิสาหกิจจักสานจังหวัด แพร่	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการ ดำเนินงานและปัญหาการ ดำเนินงานจักสานของ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัด แพร่ และระบบ ความสัมพันธ์และผลสำเร็จ ของการจัดการเชิง เครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจ ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ ยั่งยืน	ข้อ ๑ และ ข้อ ๓	๑๐๐ %
๖. ดำเนินการ สังเคราะห์ข้อมูล	ได้นำองค์ความรู้และระบบ การบริหารจัดการเชิง	ได้เผยแพร่องค์ความรู้และ ระบบการบริหารจัดการเชิง	ข้อที่ ๔	๑๐๐ %

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
จากการศึกษา เอกสาร การ สัมภาษณ์ สันทนา กลุ่มย่อย และการ สอบถามเพื่อเสนอ องค์ความรู้และ ระบบการจัดการเชิง เครือข่ายที่มีผลต่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน ของวิสาหกิจจกसान จังหวัดแพร่	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สร้างเป็นองค์ความรู้เพื่อให้ เกิดการพัฒนายั่งยืนของ วิสาหกิจชุมชนจกसान จังหวัดแพร่	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อ มจร.

ลงนาม.....

(ผศ.ชลธิชา จิรภักคพงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน

วันที่ ๓๐ เดือน กันยายน ๒๕๖๐

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามงานวิจัย

เรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักรกลจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำชี้แจงแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวคำถามในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจเครื่องจักรกลจังหวัดแพร่ ๒) เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๓) เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๔) เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจกลจังหวัดแพร่ ซึ่งผลการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำองค์ผลการวิจัยไปพัฒนาองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจกลจังหวัดต่อไป

แบบสอบถามทั้งหมด ๓ ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจกลจังหวัดเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอขอบคุณในความร่วมมือการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

๑. เพศ () ชาย () หญิง
 ๒. อายุ () ต่ำกว่า ๔๐ ปี () ๔๐- ๕๐ ปี
 () ๕๑-๖๐ ปี () ๖๑ ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ๕ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ๔ มีระดับความคิดเห็นมาก
 ๓ มีระดับความคิดเห็นปานกลาง ๒ มีระดับความคิดเห็นน้อย
 ๑ มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ข้อ	การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจกสานอย่างมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน					
๑	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสมาชิกควรเห็นว่าปัญหานั้นมีความสำคัญ					
๒	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสมาชิกควรมีความต้องการว่าจะต้องแก้ไขปัญหานั้น					
๓	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสมาชิกควรมีการระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน					
๔	สมาชิกควรมีแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันที่ชัดเจน					
๕	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสมาชิกควรลงมือแก้ปัญหาร่วมกัน					
	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน					
๖	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม					
๗	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม					
๘	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการทำงานของกลุ่ม					
๙	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเครือข่ายการผลิตเครื่องจักสาน เช่น วางแผนการผลิต ช่องทางการจำหน่าย					
๑๐	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการออกแบบเครื่องจักสาน					

ข้อ	การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจกสถานอย่างมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน					
๑๑	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกควรได้รับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน					
๑๒	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกมีโอกาสได้รับรางวัลจากการผลิตเครื่องจักสาน					
๑๓	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้วสมาชิกมีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					
๑๔	เมื่อรวมกลุ่มกันแล้วทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีความเอื้ออาทรส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น					
๑๕	เมื่อเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกมีความมั่นคงในอาชีพ					
	ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง					
๑๖	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเครื่องจักสาน จัดหาตลาดในการขายเครื่องจักสาน					
๑๗	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายเครื่องจักสาน					
๑๘	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม					
๑๙	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการควบคุมคุณภาพของเครื่องจักสาน					
๒๐	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการติดตามผลการผลิต เช่น จำนวนเครื่องจักสาน รายได้ของกลุ่ม					
	ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน					
๒๑	กลุ่มควรมีการเพิ่มความรู้ความสามารถ และทักษะของสมาชิกในด้านการผลิตเครื่องจักสาน					
๒๒	กลุ่มควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องจักสานระหว่างสมาชิกด้วยกันเองโดยคนที่ฝีมือช่วยเหลือคนที่ยังด้อยฝีมือ					
๒๓	การรวมกลุ่มทำให้สมาชิกมีพลังในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ					
๒๔	หน่วยงานของรัฐควรมีการส่งเสริมความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานให้แก่สมาชิก					
๒๕	หน่วยงานของรัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการผลิตเครื่องจักสานให้แก่สมาชิก					

ข้อ	การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักสานอย่างมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน					
๒๖	สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตเครื่องจักสานแก่สมาชิกด้วยกัน					
๒๗	สมาชิกควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต และการออกแบบเครื่องจักสานแก่สมาชิกด้วยกัน					
๒๘	สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินทุนในการผลิตเครื่องจักสานแก่สมาชิกด้วยกัน					
๒๙	สมาชิกควรให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกด้วยกันเมื่อเกิดการขาดแคลนคนผลิตเครื่องจักสาน					
๓๐	สมาชิกควรให้การแนะนำตลาดที่จะขายสินค้าแก่สมาชิกด้วยกัน					
	ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน					
๓๑	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมพบปะ พูดคุย สร้างความสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม					
๓๒	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แก่สมาชิกด้วยกันเองและแก่บุคคลภายนอกกลุ่ม					
๓๓	สมาชิกควรมีการประชุม ฝึกอบรม ศึกษาดูงานภายนอกกลุ่ม					
๓๔	สมาชิกควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิตเครื่องจักสานระหว่างสมาชิกด้วยกันและบุคคลภายนอกกลุ่ม					
๓๕	สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานเพื่อสำรวจกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการรับรู้มุมมองร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจจักสาน.....

.....

๒) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจ
จักสาน.....

๓) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันของการ
จัดการเครือข่ายวิสาหกิจจักสาน.....

๔) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวางของ
การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจจักสาน.....

๕) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันของการจัดการเครือข่าย
วิสาหกิจจักสาน.....

๖) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกันของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจ
จักสาน.....

๗) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนของการจัดการเครือข่าย
วิสาหกิจจักสาน.....

ขอขอบคุณในการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย
เรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
(สำหรับหน่วยงานภาครัฐ)

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
 ตำแหน่ง.....
 การศึกษา.....
 วัน เดือน ปีที่เข้าสัมภาษณ์.....

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

๑. จังหวัดแพร่มีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ อย่างไรบ้าง
๒. ข้อจำกัดในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ มีอะไรบ้าง
๓. ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ มีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร

บ้าง

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย

เรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
(สำหรับกลุ่มจักสาน)

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่ง.....
การศึกษา.....
วัน เดือน ปีที่เข้าสัมภาษณ์.....

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

๑. กลุ่มจักสานมีลักษณะทั่วไปอย่างไรบ้าง เช่น การก่อตั้งกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่ม ผลผลิตของกลุ่ม เงินทุน ผลการดำเนินงาน แนวทางในการพัฒนากลุ่ม เป็นต้น
๒. ผลงานของกลุ่มจักสานมีอะไรบ้าง
๓. มีปัจจัยอะไรบ้างที่สามารถนำกลุ่มจักสานให้ดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จได้

หัวข้อการสนทนากลุ่มย่อย

เรื่อง วิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑. กลุ่มจักสานจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม และองค์กรภายนอก หรือไม่ อย่างไร

๒. กลุ่มจักสานมีการบริหารจัดการอย่างไรให้สามารถดำเนินงานได้จนกระทั่งปัจจุบัน เช่น การพัฒนาความรู้และทักษะฝีมือสมาชิก การจัดการแหล่งเงินทุนในการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ อุปกรณ์ที่ในในการผลิต การจัดการระบบการดำเนินงานของกลุ่ม โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ การพัฒนาขั้นตอนผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์/รูปแบบของสินค้า การประชาสัมพันธ์ การประสานกับหน่วยงานภาครัฐ การจัดหาช่องทางจำหน่าย การขยายตลาด แหล่งจำหน่ายสินค้า เป็นต้น

๓. บทบาทของกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงานเป็นอย่างไร

๔. การจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงอะไรบ้าง

รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มงานวิจัย
เรื่อง วิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๑	นางสาวอมรรัตน์ กาทองทุ่ง	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเม่น	สัมภาษณ์
๒	นางนงนุช ไสยญาติ	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ	สัมภาษณ์
๓	นางสุภิญญา ฉลอม	ผู้ใหญ่บ้านค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ประธานกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘	สัมภาษณ์/สนทนากลุ่มย่อย
๔	นางจงวัฒนา คณະนัย	ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภูมิ ปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สัมภาษณ์/สนทนากลุ่มย่อย
๕	นางแสงจันทร์ ศิริปัญญาธรรม	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สัมภาษณ์
๖	นางอุ้ม สีสด	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สัมภาษณ์
๗	นางฟอง ประดิษฐ์	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สัมภาษณ์
๘	นางนิตยา วงศ์ปิตา	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สัมภาษณ์
๙	นางนวลลออ บุตรเสน	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สัมภาษณ์
ที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
ที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ

๑๐	นางดวงแข คนชม	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สัมภาษณ์
๑๑	นางวันดี อุตสาห์	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๒	นางแสงเลย เทียนทอง	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๓	นางปราณี แสงสร้อย	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๔	นางศิริณา สีสด	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๕	นางสุรีย์ สีสด	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ค่างามหมู่ที่ ๘ ตำบลดอนมูล อำเภอสูง เม่น จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๖	นางจีระพันธ์ แสงทอง	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๗	นางขันทอง คนชม	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๘	นางมณฑา ปัญญาเหมือง	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๑๙	นางกฤษณา วัฒนส์จจานุกูล	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย
๒๐	นางวิภา เหมืองทอง	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้าน ทุ่งน้ำใส หมู่ที่ ๗ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	สนทนากลุ่มย่อย

ภาคผนวก จ

ภาพถ่ายกิจกรรมดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ คุณอมรรัตน์ กาทองทุ่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ คุณนงนุช ไสยญาติ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม
องค์การบริหารส่วนตำบลเหมือหม้อ

คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ คุณสุภิญญา ฉลอม ผู้ใหญ่ หมู่ที่ ๘ บ้านค่างาม
ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม หมู่ที่ ๘

คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ อาจารย์จงวัฒนา คณะนัย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มภูมิปัญญาแฮ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส

คณะผู้วิจัยประชุมกลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม
หมู่ที่ ๘

คณะผู้วิจัยประชุมกลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มภูมิปัญญาสานแอ็บข้าวบ้านทุ่งน้ำใส

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เยี่ยมชมกระบวนการผลิต

ภาคผนวก ฉ

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชลธิชา จิรภาคพงศ์

Assistant Professor Chonthicha Jirapakong

๒. เลขรหัสประจำตัวนักวิจัย

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
- หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป วิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๔. ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชา การบริหารธุรกิจ สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์ (พ.ศ. ๒๕๔๐)
- การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร (พ.ศ. ๒๕๔๔)
- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชา นวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (พ.ศ. ๒๕๕๗)

๕. ประสบการณ์ทางวิชาการ/งานเอกสารตำรา

- เอกสารประกอบการสอน วิชา เศรษฐศาสตร์สำหรับครู, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ , ๒๕๕๐
- เอกสารประกอบการสอน “มนุษย์กับสังคม” โรงพิมพ์นวสาส์นการพิมพ์ , ๒๕๕๐, ISBN 978-974-364-756-7 (เขียนร่วม)
- งานเรียบเรียง “เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน” โรงพิมพ์เมืองแพร่การพิมพ์, 2551, ISBN 978-974-393-314-7
- เอกสารประกอบการสอน “สถิติเบื้องต้นและการวิจัย” โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔, ISBN 978-974-364-936-3 (เขียนร่วม)
- เอกสารประกอบการสอน “เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน” โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔, ISBN 978-616-300-007-1 (เขียนร่วม)
- เอกสารประกอบการสอน “มนุษย์กับสังคม (ฉบับปรับปรุง)” โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๖, ISBN 978-974-364-756-7 (เขียนร่วม)

๖. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

- ๑) ชื่อเรื่อง “การศึกษาศักยภาพการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามทรศนะของครูผู้สอนและนักเรียน : กรณีศึกษา วัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง” ๒๕๔๗
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๒) ชื่อเรื่อง “การประเมินกิจกรรมเสริมหลักสูตรมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: วิทยาเขตภาคเหนือ” พ.ศ. ๒๕๔๘.
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๓) ชื่อเรื่อง “การประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมชั้นตรีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดแพร่” พ.ศ. ๒๕๔๘.
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๔) ชื่อเรื่อง “การศึกษาทิศทางการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๔๘
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๕) เรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในจังหวัดแพร่” ปี พ.ศ. ๒๕๔๘
สถานภาพในการทำวิจัย : ผู้ร่วมวิจัย
- ๖) ชื่อเรื่อง “การใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาแพร่ เขต ๑” พ.ศ. ๒๕๔๙
สถานภาพในทำวิจัย : ผู้ร่วมวิจัย
- ๗) ชื่อเรื่อง “การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาแพร่ เขต ๑” พ.ศ. ๒๕๔๙
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๘) ชื่อเรื่อง “ทัศนคติที่มีต่อครอบครัวและการได้รับการสนับสนุนจาก ครอบครัวของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๐
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๙) ชื่อเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๒
สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ
- ๑๐) ชื่อเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและพฤติกรรมทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์เบื้องต้นของนิสิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ (คฤหัสถ์) ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” พ.ศ. ๒๕๕๓
สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

- ๑๑) ชื่อเรื่อง “คุณภาพการบริหารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๔
สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ
- ๑๒) ชื่อเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชุมชนจังหวัดแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๖
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๑๓) ชื่อเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รายวิชา สถิติเบื้องต้นและการวิจัยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง” พ.ศ. ๒๕๕๗
สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ
- ๑๔) ชื่อเรื่อง “รูปแบบการเรียนการสอนรายวิชา การวิจัยในชั้นเรียน ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ” พ.ศ. ๒๕๕๘
สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ
- ๑๕) ชื่อเรื่อง “การจัดการสุขภาวะเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือ” พ.ศ. ๒๕๕๘
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย
- ๑๖) ชื่อเรื่อง “แนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา “ พ.ศ ๒๕๕๙
สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้ร่วมวิจัย

ประวัติผู้ร่วมวิจัยที่ ๑

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) ผศ.ฉวีวรรณ นามสกุล สุวรรณภา
(ภาษาอังกฤษ) Assistant. Chaweewan Suwannapha
๒. รหัสประจำตัว
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ/รักษาการหัวหน้าฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่

๔. ประวัติการศึกษา

๑. ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) เอกการพัฒนาชุมชน วิทยาลัยครูอุดรดิตถ์
๒. ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) เอกการประถมศึกษา สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
๓. การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) เอกบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

๕. ประสบการณ์ทางวิชาการ/งานเอกสารตำรา

- เอกสารประกอบการสอน วิชา การศึกษากับชีวิตและชุมชน ,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ , ๒๕๕๗

- เอกสารประกอบการสอน วัฒนธรรมไทย (เขียนร่วมในโครงการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กองวิชาการร่วมกับ

สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) โรงพิมพ์นวสารสัน
การพิมพ์ , ๒๕๕๒, ISBN 978-974-364-768-0

- เอกสารประกอบการสอน **เทศกาลและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา** (เขียนร่วม
ในโครงการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กองวิชาการร่วมกับ
สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๓, ISBN 978-974-364-899-1

๖. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ : ระบุสถานภาพ

ในการทำวิจัยว่า เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมในแต่ละเรื่อง

๑. งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อเรื่องและสถานภาพการวิจัย

เรื่อง “การศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดแพร่” ๒๕๔๓

สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

เรื่อง “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่” ๒๕๔๓

สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการให้การศึกษาแก่ชุมชนในจังหวัดแพร่”
๒๕๔๔ สถานภาพ : ผู้วิจัย

เรื่อง “ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”

๒๕๔๖ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

เรื่อง “ประเมินผลโครงการวิปัสสนากัมมัฏฐานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” ๒๕๔๗

สถานภาพ : ผู้วิจัย

เรื่อง “ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย” ๒๕๔๗

สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

เรื่อง “ศึกษาคูณลักษณะของพระสังฆาธิการตามทัศนะของผู้นำชุมชนใน
จังหวัดแพร่” ๒๕๔๘

สถานภาพ : ผู้วิจัย

เรื่อง “ศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ตามการรับรู้ของพระนิสิตและนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนปลายจังหวัดแพร่” ๒๕๔๘

สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

เรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรม
ประชาชนตำบล ตามความเห็นของพระสงฆ์และผู้นำชุมชนในจังหวัด
แพร่” ๒๕๔๘

สถานภาพ : ผู้วิจัย

เรื่อง “ศึกษาสภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย บ้านดง (ชนมปี่)
ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” ๒๕๔๙

สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

เรื่อง “การป้องกันและการแก้ไขปัญหาเสพติดของนักเรียนโรงเรียน
มัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑” ๒๕๔๙

สถานภาพ : ผู้วิจัย

เรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนของครูวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ ๓ ใน โรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแพร่”
๒๕๕๐

สถานภาพ : ผู้วิจัย

เรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ๒๕๕๓

สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

เรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ๒๕๕๓

สถานภาพ : ผู้ร่วมโครงการ

เรื่อง “พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของพระภิกษุในจังหวัดแพร่”
สถานภาพ : ผู้ร่วมโครงการ ๒๕๕๓

เรื่อง “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”

สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ ๒๕๕๔

เรื่อง “ลักษณะการผสมผสานหลักการทางพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนไทยพวน ตำบลทุ่งไต้้ง จังหวัดแพร่

สถานภาพ : ผู้ร่วมโครงการ ๒๕๕๕

เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการ
ของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่ม
วิทยาเขตภาคเหนือ

สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ ๒๕๕๕

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ใน
ชุมชนจังหวัดแพร่

สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ ๒๕๕๖

เรื่อง ลิลิตพระลอ : ประวัติศาสตร์ คุณค่าและการเสริมสร้าง การเรียนรู้
จริยธรรมทางสังคม
สถานภาพ หัวหน้าโครงการ ๒๕๕๗

ประวัติผู้ร่วมวิจัยที่ ๒

๑. ชื่อ นายบุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร

Punyavee Mongkonpiputporn

๒. เลขรหัสประจำตัวนักวิจัย -

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๔. ประวัติการศึกษา

- พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชา สังคมศึกษา

- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๕. ประสบการณ์ทางวิชาการ/งานเอกสารตำรา

- เอกสารประกอบการสอน วิชา วิทยาการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงเรียนและชุมชน,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ , ๒๕๕๘

๖. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๑) ชื่อเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การศึกษา รายวิชา การผลิตสื่อการสอน โดยใช้
กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ” ๒๕๕๘

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

ประวัติร่วมผู้วิจัย ๓

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) นางสาวพัฒน์ นรี นามสกุล อัฐวงศ์

(ภาษาอังกฤษ) Miss.Patnaree Attawong

๒. รหัสประจำตัว

เลขที่บัตรประชาชน

วัน เดือน ปี เกิด

๒๕ กันยายน ๒๕๑๖

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

นักวิชาการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๔. ประวัติการศึกษา

๑) ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) การจัดการทั่วไป (บัญชี) สถาบัน
ราชภัฏอุตรดิตถ์

๒) การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยนเรศวร

๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา

-

๖. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ : ระบุสถานภาพ
ในการทำวิจัยว่า เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมในแต่ละเรื่อง

๑. งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อเรื่องและสถานภาพการวิจัย

๑) เรื่อง “ศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ตามการรับรู้ของพระนิสิตและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดแพร่” พ.ศ.
๒๕๔๘ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๒) เรื่อง “พฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๓ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

๓) เรื่อง “ประสิทธิภาพการให้บริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๓ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๔) เรื่อง “ศึกษาสภาพและปัญหาในการทำวัตร-สวดมนต์ของชุมชนวัดชัยมงคล
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๓ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๕) เรื่อง “พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของพระภิกษุในจังหวัดแพร่”
พ.ศ. ๒๕๕๓ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๖) เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการอ่านของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๔ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

๗) เรื่อง “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๔ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๘) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการของ
บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มวิทยาเขตภาคเหนือ พ.ศ. ๒๕๕๕ สถานภาพ
ผู้ร่วมวิจัย

๙) เรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๖ สถานภาพ : ผู้วิจัย

๑๐) เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” สถานภาพ : ผู้วิจัย ๒๕๕๗

๑๑) เรื่อง “ลิลิตพระลอ : ประวัติศาสตร์ คุณค่าและการเสริมสร้าง การเรียนรู้
จริยธรรมทางสังคม” พ.ศ. ๒๕๕๗ สถานภาพ : ผู้ร่วมโครงการ

๑๒) เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ” พ.ศ. ๒๕๕๘ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

๑๓) เรื่อง “สำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการขององค์การบริหารส่วน
ตำบลป่าแดง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๒. งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อเรื่อง และ สถานภาพในการทำวิจัย

๑) เรื่อง “การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา ภาคเหนือที่ ๑ อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน” งานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พ.ศ. ๒๕๕๘ สถานภาพ ผู้ร่วมวิจัย

๓. ผลงานวิชาการอื่น ๆ

๑. บทความเรื่อง "เตี้ยเล่าให้ฟัง" วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒๑ มกราคม -มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

๒. บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านตามความเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” รวมบทความวิจัย การสัมมนาผลงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ดีเด่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖ การประชุมที่มี Proceeding

๓. บทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มวิทยาเขตภาคเหนือ” การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๑ วารสารพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคม เล่ม ๒ ISBN 978-616-300-116-0 กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

4. บทความวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพศึกษาภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๘-มิถุนายน ๒๕๕๘ ISSN 2408-2457

5. บทความวิจัย “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร Journal of MCU Peace Studies ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม -มิถุนายน ๒๕๕๙ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ISSN 2287-0962

6. บทความวิจัย “ลิลิตพระลอ:การเสริมสร้างการเรียนรู้และจริยธรรมทางสังคม” LiLit Phra Lor : Enhancing Learning and Social Ethics วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม Nakhon Phanom University Journal ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙ ISSN 2228-9356

ภาคผนวก ข

แบบสรุปโครงการวิจัย

<p>สัญญาเลขที่ ว.๐๑๙/๒๕๖๐</p> <p>ชื่อโครงการ วิสาหกิจเครื่องจักรกลจังหวัดแพร่: องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p> <p>หัวหน้าโครงการ ผศ.ชลธิชา จิรภักคพงศ์ และคณะ</p> <p>มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่</p> <p>โทรศัพท์ ๐๘๙-๖๓๗๓๙๘๓ โทรสาร. ๐๕๔-๖๔๖๕๘๕ Email : kong_chacha@yahoo.co.th</p>
<p>ความเป็นมาและความสำคัญ</p> <p>การวิจัยวิสาหกิจเครื่องจักรกลจังหวัดแพร่: องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดขึ้นเนื่องจาก การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญหลายประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย หากประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินไปในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมตามกระแสโลกอย่างขาดความรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็จะเกิดภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ประเทศไทยควรนำทุนที่มีศักยภาพ มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนา จังหวัดแพร่ถือได้ว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการทำหัตถกรรมงานจักสานอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อยโดยเฉพาะเครื่องจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน งานจักสานเป็นอีกหนึ่งโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล เป็นการเสริมสร้างอาชีพให้กับชุมชนในท้องถิ่น เสริมสร้างรายได้เพื่อชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามัคคีขึ้น สามารถนำทุนทางสังคมมาใช้กันอย่างกว้างขวาง ในขณะที่สภาพสังคม เศรษฐกิจปัจจุบันที่เปลี่ยนไปจากเดิม แต่ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนยังขาดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะเอื้อต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพบริบทและสถานภาพการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ และศึกษาถึงสภาพบริบทและสถานภาพการดำเนินงานจักสานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ องค์กรความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่, การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการส่งเสริมการจัดการวิสาหกิจจักสานและระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจจักสานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>
<p>วัตถุประสงค์โครงการ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ ๒. เพื่อศึกษาองค์กรความรู้ การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๓. เพื่อวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๔. เพื่อเสนอองค์กรความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่

ผลการวิจัย

๕.๑.๑ บริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจจัสถานจังหวัดแพร่ พบว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการสร้างขยายเครือข่ายการผลิตสินค้า เกิดการจ้างงานในชุมชน ลดปัญหาการว่างงานในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สำหรับปัญหาอุปสรรค วิสาหกิจดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามกิจกรรมของกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขาดข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง และจากการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจทั้ง ๒ กลุ่มดังกล่าว พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การดำเนินงานของกลุ่มเกิดจากสมาชิกตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจควรทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนควรเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๕.๑.๒ องค์ความรู้การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ที่ส่งผลให้เกิดการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการแปรรูป องค์ความรู้เกี่ยวกับการจำหน่าย องค์ความรู้เกี่ยวกับ เมื่อมีองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการจัดการเครือข่ายส่งผลให้เกิดการจัดการเครือข่ายของวิสาหกิจ ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของเครือข่ายซึ่งได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้การจัดการของวิสาหกิจเกิดการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ มีการรวมกลุ่มโดยภาครัฐมาสนับสนุน มีการกำหนดราคา/การแปรรูป/การจำหน่าย และมีการติดต่อประสานงานเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายด้านวัตถุดิบและการผลิต เครือข่ายด้านเงินทุน เครือข่ายด้านการดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่ายด้านการตลาด เป็นต้น

๕.๑.๓ วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเป็นการแสดงบทบาทของกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการองค์กร การบริหารธุรกิจของกลุ่มทั้งในด้านเงินทุน วัตถุดิบ ผลผลิต ระบบบัญชี การตลาด การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกับองค์กรภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สร้างองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

๕.๒.๔ องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสานจังหวัดแพร่ พบว่า องค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสานจังหวัดแพร่ ควรมีการพัฒนาการจัดการองค์กร ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กร การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกตามศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม สร้างกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงาน การพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิตเพื่อวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด เชื่อมโยงแบบครบวงจร จัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ อบรมพัฒนาฝีมือ ศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล และผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพต่อไปได้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภายนอกกลุ่ม การระดมหุ้น ส่งเสริมการออม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด ศึกษาดูงานตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ขยายช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย การจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web page) การประสานงานกับภาคีอื่น ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูล จัดเก็บข้อมูลเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและจัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีพบปะพูดคุย การจัดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น ประสานงานกับภาคีอื่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการตลาด การจัดทำบัญชี โดยต้องเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันทั้งภายในและภาคีอื่น เป็นต้น เพื่อให้วิสาหกิจกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มวิสาหกิจจกสาน หรือกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ ได้นำผลวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ และองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจจกสานจังหวัดแพร่ นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป